

เปิดตำนานวัดดอน

จากเรื่องราวเล่าขานอันน่ากลัว

สู่ธรรมสถานอันร่มเย็น

จากนักปราชญ์ผู้รจนาธรรมเพชรน้ำเอก

สู่การปฏิบัติธรรมอันภาคภูมิใจ

พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙)

เรียบเรียงโดย พระมหาวิรัตน์ นายโก

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ชื่อหนังสือ	เปิดตำนานวัดดอน
ผู้เรียบเรียง	พระมหาวิรัตน์ นายโก
พิมพ์ครั้งที่ 1	มกราคม พ.ศ. 2552
จำนวนพิมพ์	1,000 เล่ม
จำนวนหน้า	168 หน้า
ราคา	แจกเป็นธรรมทาน
ISBN	978-974-614-295-3

พิมพ์ที่

Animate Print And Design Co.,Ltd.

296 ซอยเทอดไทย 33 ถนนเทอดไทย แขวงดาวคะนอง เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600
โทร. 02-476-5228, 02-476-4465 Fax 02-476-4800

เปิดตำนานวัดดอน

คำนำ

หนังสือเปิดตำนานวัดดอนเล่มนี้ พระเดชพระคุณ พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ.๙) ได้เริ่มค้นคว้าเรียบเรียงขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๔ และมาสะดุดหยุดลงในวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๑๔ ปีเดียวกัน จากหลักฐานที่นักปราชญ์ท่านกรณำบันทึกลงไว้ในที่ต่าง ๆ เช่น พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ เรื่องไทยรบพม่า ของสมเด็จพระยาตำราธิราชานุภาพ เป็นต้น นับเป็นวรรณกรรมประวัติศาสตร์เล่มหนึ่งของพระเดชพระคุณก็ว่าได้

หนังสือเล่มนี้ ได้พรรณนาถึงประวัติการสู้รบอันเกรียงไกรระหว่าง หุ่นคะยิมหาสีหะสุระ หรือ อะแซหฺวุ่นกี กับ เจ้าพระยาสุรสีห์และเจ้าพระยาจักรีผู้พี่เมื่อครั้งยกทัพมาตีเมืองพิษณุโลก

ครั้นอะแซหฺวุ่นกีเข้าตีเมืองพิษณุโลกได้ไม่นาน ยังไม่ทันจัดการสิ่งใดตามธรรมเนียมของขุนศึกผู้ตีเมืองได้ชัยชนะ ก็ได้รับคำสั่งให้กองทัพรีบกลับกรุงอังวะโดยด่วน พอยกกองทัพกลับกรุงอังวะได้ไม่นาน ก็มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย จนในที่สุดอะแซหฺวุ่นกีผู้นี้ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอุปราชผู้สำเร็จราชการแผ่นดินพุกามประเทศฝ่ายใต้ เป็นเหตุให้รู้จักมักคุ้นกับเนมะโยกะยอดินหรือมังจันจำพระยาทวาย ซึ่งท่านผู้นับได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญทีเดียว ที่ได้ให้การอุปถัมภ์คำชูพระราชภาคิไนย ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ธิดาแห่งพระเจ้ารามณรงค์บรมเชษฐาธิปัตย์ ผู้มีนามว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนรามมินทรสุดาธิราชภาคิไนย หรือ เจ้าครอกขี

ผลงานที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่ของพระเดชพระคุณ พระพรหม
โมลี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ.๙) จะอยู่ในรูปแบบของวรรณกรรม
ทางพระพุทธศาสนา เช่น เรื่อง กรรมที่ปณี ภูมิลาลินี และ
วิมุตติรัตนมาลี เป็นต้น ซึ่งหนังสือเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ได้รับรางวัล
วรรณกรรมไทยชั้นที่ ๑ พร้อมกับได้รับคำชมเชยว่าเป็นเพชรน้ำ
เอกในวรรณกรรม นับว่าเป็นเกียรติประวัติอันสูงส่งแก่วงการ
คณะสงฆ์ไทย

หนังสือเล่มนี้เป็นวรรณกรรมประวัติศาสตร์เล่มเดียวของ
พระเดชพระคุณก็ได้ ที่ให้ทั้งความเพลิดเพลิน ให้ทั้งลีลาภาษา
และแง่คิดคติเตือนใจได้เป็นอย่างดี คงไม่ทำให้ทุกท่านที่ศึกษางาน
ของพระเดชพระคุณผิดหวังเป็นแน่

พระมหาวิรัต นายโก

ธันวาคม ๒๕๕๑

สารบัญ

อะแซหฺวุ่นกี้	11
ทัพอะแซหฺวุ่นกี้ถึงแดนไทย	13
เจ้าพระยาสุรสีห์สู้พม่า	15
คำพยากรณ์ของอะแซหฺวุ่นกี้	17
อะแซหฺวุ่นกี้เข้าเมืองพิษณุโลก	20
อะแซหฺวุ่นกี้ถูกถอดยศ	24
ราชวงศ์อลองพญา	25
อะแซหฺวุ่นกี้ร่วมล้มราชบัลลังก์	28
อะแซหฺวุ่นกี้อุปราชพุกามประเทศพม่าฝ่ายใต้	32
มังจันจ่าเจ้าเมืองทวาย	35
ตัวแทนอะแซหฺวุ่นกี้ในอนาคต	38
มังจันจ่ากำสรด	39
มังจันจ่าवासานน้อย	41
มังจันจ่าถูกถอด	43
มังจันจ่าพระยาทวายใช้อุบายประหารมะรุออนโป	45
ทวายสวามีภักดีไทย	47
พระยายมราชถึงเมืองทวาย	54
พระองค์เจ้าชีราราชภาคิไฉย	55
ทรงพบพระราชภาคิไฉย	58
สมเด็จพระอนุชาธิราชเสด็จยกกองทัพไปเมืองทวาย	60
เมืองทวายที่พ่ายไทย	62

ข่าวจากเผ่ามา	64
มังจันจามาอยู่เมืองไทย	67
มังจันจำหักใจเอาพระศาสนาเป็นที่พึ่ง	71
อนุสรณ์ของชาวทวาย	73
ประวัติความเป็นมาของเจดีย์วัดดอน	75
นามวัดดอนที่ทรงพระกรุณาแปลงให้ในรัชกาลที่สี่	83
ทรงตั้งและแปลงนามวัดต่าง ๆ	84
ชื่อวัดที่ทรงแปลงนามใหม่	84
สมภารเจ้าวัด	87
วัดดอนสมัยท่านปู่จัน	88
ท่านปู่จันขับไล่พระพม่า	90
พระมหาสมณวินิจฉัยในเรื่อง	
พระพม่าถูกไล่จากวัดดอน	93
ความเดิม	93
ความที่พิจารณาได้	95
วินิจฉัย	99
วัดดอนพม่า	106
วัดดอนสมัยพระครูกล้วยานวิสุทธิ	115
หลวงพ่อวัดดอน	120
พระกริ่งฟ้าผ่า	122
พระพิมพ์ผิง ๘๔,๐๐๐ องค์	125

วัดกัลยาณบรรพต	127
บ้านปลายแห่งชีวิต	132
วัดดอนสมัยพระพรหมโมลี	133
บรรพชา	135
อุปสมบท	135
การศึกษา	136
แผนกธรรม	137
แผนกบาลี	137
การศึกษาพิเศษ	138
วิปัสสนาธุระ	138
งานด้านการเผยแผ่	140
งานด้านการปกครอง	146
งานด้านการศึกษา	147
การปฏิสังขรณ์วัดดอน	150
การก่อสร้างปฏิสังขรณ์วัดยานนาวา	151
งานพิเศษ	153
สมณศักดิ์	153
มรณภาพ	155
สัญลักษณ์แห่งความเป็นทวยหา	159
วัดบรมสถลชื่อที่ทุกคนไม่คุ้นหู	163

นมตุณ รตนตุดยสุส

พระพุทธานุชาลกาลล่วงแล้วได้ ๒๓๑๗ พรรษา ครานั้นเป็น
ปีมะเมีย กลางเดือนสี่ สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งพุททามประเทศ
พระนามว่าพระเจ้ามังระผู้เป็นใหญ่ในกรุงอังวะ ทรงพระราชอุตสาหะ
เสด็จมาปกัจฉตรยอดพระเกศธาตุ ณ เมืองร่างกุ้ง ด้วยพระราชศรัทธา
มหากุศล ครั้นแล้วเสร็จการพระราชพิธียกพระเกศธาตุสมพระราช
ประสงค์แล้ว จึงมีพระราชดำรัสเรียกหาหุ่นคะยิมหาสีหะสุระขุนทัพ
คู่พระทัย ให้เข้ามานั่งใกล้ที่ประทับ ทรงปรึกษาการพระราชสงคราม
ตามวิสัยกษัตริย์นักรบ แล้วทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้หุ่น
คะยิมหาสีหะสุระขุนศึกผู้กล้า เป็นจอมทัพคุมพลพม่ามหาศาลยกมา
ทำศึก ณ สยามประเทศ

อะแซห่วนกี้

ห่วนคะยิมหาสีหะสุระขุนทัพใหญ่ ซึ่งพวกเราชาวไทยสยามประเทศเรียกกันว่าอะแซห่วนกี้ ผู้นี้ปรากฏว่าเป็นแม่ทัพขุนทหารคนสำคัญของพม่าอยู่ในเวลานั้น มีชื่อเสียงเกรียงไกรอยู่ในวงการทหารผู้ชำนาญสงคราม ด้วยได้เป็นแม่ทัพใหญ่ทำศึกได้ชัยชนะพวกจีนมาใหม่ ๆ คนทั้งหลายสรรเสริญว่าเป็นผู้มีสติปัญญา ทั้งฝีมือการศึกก็กล้ากล้าซำซำนานอยู่ในพระตำรับพิชัยสงคราม มีอหิชาดัยเยือกเย็นสุภาพผิวดมผกต่างกับนายทัพพม่าทั้งปวงโดยมาก

ครั้นได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพ คุมพลมาทำศึกกับสยามประเทศ ซึ่งมีกรุงธนบุรีเป็นราชธานี อะแซห่วนกี้พิเคราะห์ดูด้วยสติปัญญา ก็เห็นว่าขณะนี้กองทัพไทยมีฝีมือการรบเข้มแข็งผิวดมผกต่างก่อน การที่จะยกกองทัพมาทางเมืองเชียงใหม่ และทางด้านพระเจดีย์สามองค์ แล้วเข้ามาสมทบกันเพื่อตีกรุงธนบุรี เช่นเดียวกับคราวตีกรุงศรีอยุธยาจนแตกพ่ายในเมื่อไม่นานมานี้ การคงจะไม่สำเร็จสมความมุ่งหมาย เพราะฝ่ายไทยซึ่งรู้เชิงอยู่ คงจะต้องตีติดกำลังพลไม่ให้เข้ามารวมกันได้ตั้งแต่ก่อน

ขุนทัพใหญ่ผู้มีปัญญาจึงคิดย้อนเอากลศึกครั้งพระเจ้าหงสาวดี
บุเรงนองมาใช้ นั่นคือจะยกกองทัพใหญ่เข้ามาตีหัวเมืองฝ่ายเหนือ
เป็นการตัดกำลังฝ่ายไทยเสียขั้นหนึ่งก่อน แล้วเอาหัวเมืองฝ่ายเหนือ
ที่ตีได้นั้นเป็นที่มั่น ยกทั้งกองทัพยกทัพเรือ ลงมาตีกรุงธนบุรีทาง
ลำน้ำเจ้าพระยาทางเดียว โดยกลศึกนี้ก็เห็นว่าที่ชนะไทยได้โดยง่าย

กำหนดการศึกกับสยามประเทศเป็นที่แน่ใจขณะนี้แล้ว ขุน
พลแก้วอะแซหุ่่นก็ จึงมีคำสั่งให้นายทัพนายกองเร่งรวบรวมรีพล
ชุมนุมทัพให้พร้อมที่เมืองเมาะตะมะ ขณะเดียวกันก็ให้เตรียมเรือรบ
เรือลำเลียง และรวบรวมเสบียงอาหาร กะการว่าจะยกทัพมาตีไทย
ให้ได้ชัยชนะ ครั้นได้ฤกษ์ดีปีมะแมเดือนสิบเอ็ด พุทธศักราช
๒๓๑๘ ก็ให้เคลื่อนทัพ โดยมีกะละโปกับมังแยยาง ผู้เป็นน้องชาย
คุมกองทัพหน้าจำนวนพลสองหมื่นคน ยกออกจากเมืองเมาะตะมะ
ตัวอะแซหุ่่นก็เอง คุมกองพลทัพหลวงจำนวนพลหนึ่งหมื่นห้าพันคน
หนุนเนื่องมาพร้อมกับตะเคองมะระหนองและเจ้าเมืองตองอู

ทัพอะแซห่วนก็ถึงแดนไทย

กองทัพใหญ่พม่าภายใต้บังคับบัญชาของห่วนคะยิมหาสีหะสุระ หรืออะแซห่วนก็ เดินทางรอนแรมมาทางด่านแม่ละเมา เข้ามาทาง จังหวัดตากโดยสะดวก เพราะเจ้าเมืองกรมการเมืองฝ่ายไทยรายทาง ไม่มีกำลังจะต้านทานกองทัพใหญ่ได้ จึงปล่อยให้กองทัพพม่าเดินทาง เรื่อยมาจนถึงบ้านด่านลานหอย และเมืองสุโขทัย แล้วกองทัพพม่า จับได้กรมการเมืองสวรรคโลกสองคน อะแซห่วนก็แม่ทัพใหญ่ จึง ให้ล่ามสอบถามความเป็นไปของไทยต่าง ๆ และถามถึงเจ้าพระยา สุรสีห์พิษณุวาธิราช ขุนศึกหนุ่มผู้ห้าวหาญ ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการ เมืองพิษณุโลก คักดินา ๑๐,๐๐๐ ไร่ ในขณะนั้นว่า

“พระยาเสื่อ เจ้าเมืองพิษณุโลกอยู่หรือไม่ ? ”

คนไทยกรมการเมืองสวรรคโลกทั้งสองที่ถูกจับได้ก็ให้การว่า

“พระยาเสื่อ เจ้าเมืองพิษณุโลก เวลานี้ไม่อยู่ในเมือง ท่านพระยาได้ยกกองทัพขึ้นไปเชียงใหม่ พร้อมกับเจ้าพระยาจักรี ผู้พี่ ขณะนี้ยังไม่กลับมา”

หุ่่นคะยิมหาสี่หะสุระ หรือ อะแซหุ่่นก็ขุนทัพสุภาพบุรุษพม่า
ได้ฟังกรรมการเมืองไทยว่าดังนั้น จึงกล่าวกับนายทัพนายกองของ
ตนขึ้นว่า

**“พระยาเสือเจ้าของบ้านไม่อยู่ เราอย่าเพิ่งไปเหยียบเมือง รอ
ให้เจ้าของบ้านเขากลับมาเสียก่อนเถิด”**

ว่าดังนี้แล้ว จึงสั่งให้กองทัพนํ้ามาตั้งค่ายอยู่ที่บ้านดงธานีริม
แม่น้ำยมใหม่ ส่วนขุนทัพใหญ่อะแซหุ่่นก็เอง ตั้งทัพพักค่ายอยู่ที่
เมืองสุโขทัย

เจ้าพระยาสุรสีห์สู้พม่า

ฝ่ายเจ้าพระยาสุรสีห์พิษณุวาทราชกับเจ้าพระยาจักรีผู้พี่ ชุนทัพไทยซึ่งนำพลไปตั้งอยู่ที่เมืองเชียงใหม่และกำลังตระเตรียมกองทัพไทยจะยกขึ้นไปตีเมืองเชียงแสน พอได้ข่าวว่ากองทัพพม่ากำลังพลมหิมา ยกเข้ามาทางด่านแม่ละเมา ขณะนี้กำลังเข้ายึดเมืองสุโขทัย ก็ให้ร้อนใจยิ่งนัก จึงรีบยกทัพกลับมาทางเมืองสวรรคโลก เมืองพิษัย

ครั้นมาถึงเมืองพิษณุโลก เจ้าพระยาสุรสีห์ขุนศึกไทยผู้ห้าวหาญ ซึ่งชาวพม่าเรียกว่า **พระยาเสือ** ก็ได้รอช้าใครจะตีทัพพม่าให้เห็นฝีมือกัน จึงบัญชาให้พระยาสุโขทัย พระยาอัครวงค์ และพระยาพิษัย รวมเป็นสามพระยาคุมพลเป็นกองหน้ายกเข้าไปโจมตีพม่า ซึ่งตั้งทัพอยู่บ้านดงธานีทันที

ส่วนตัวเจ้าพระยาสุรสีห์เอง คุมพลหนุนเป็นทัพใหญ่ ยกตามไปตั้งค่ายอยู่ที่บ้านไกรป่าแฝกคอยที่อยู่ พม่าศัตรูคู่สงครามเห็นไทยแต่งทัพมาสู้ ก็ยกพลเข้าจู่โจมพุ่มกำลังทหารกองมหิมา ตีกองทัพไทยอันมีพระยาทั้งสามเป็นนายพล ให้ถอยร่นลงมาจนถึงค่ายเจ้าพระยาสุรสีห์ที่บ้านไกรป่าแฝก

พระยาเลื้อยทศไทยใจหาญก็ตั้งมั่นสู้พม่าอยู่เป็นเวลานานถึง ๓ วัน ครั้นพิเคราะห์การศึกโดยรอบคอบ เห็นว่าพม่ายกกันมาครั้งนี้มีกำลังพลยิ่งกว่าของตนมากกว่ามากนัก หากจักขึ้นสู้อยู่นานวัน ก็ให้หวั่นไปว่าพม่าจักใช้กลศึกหลุมพลเข้าโอบล้อมกองทัพของตนซึ่งมีกำลังพลน้อยกว่า อย่างนี้ก็น่าที่จะเสียเชิงแก่พม่าโดยง่าย คิดการณด้วยไวปัญญาฉะนี้ จึงมีบัญชาให้รีบถอยทัพกลับเข้าเมืองพิษณุโลก

ครั้นเจ้าพระยาสุรสีห์ถอยทัพกลับเข้าไปตั้งมั่นในเมืองพิษณุโลก แล้วอะแซหุ่นกี้แม่ทัพผู้มาจากแดนไกล จึงมีบัญชาให้ทหารพม่าอยู่รักษาเมืองสุโขทัยเพียงห้าพันคน แล้วตนเองคุมพลนอกจากนั้นประมาณสามหมื่นคน ยกตามมาจนถึงเมืองพิษณุโลก เมื่อเดือนอ้ายข้างขึ้น แล้วก็ตั้งค่ายน้อยใหญ่รายล้อมเมืองพิษณุโลกทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำ กวดขันทหารพม่าให้รักษาหน้าทีอย่างมั่นคงแข็งแรงทุก ๆ ด้าน

เป็นที่กล่าวขานกันสืบมาว่า ขณะที่ทัพพม่าตั้งค่ายรายล้อมเมืองพิษณุโลกอยู่คราวนั้น ตัวอะแซหุ่นกี้เองพร้อมกับนายทัพนายกองคนสนิท ได้ออกเดินเลียบค่ายเที่ยวตรวจตราหาชัยภูมิอยู่ทุก ๆ วัน ฝ่ายเจ้าพระยาสุรสีห์ เจ้าของบ้านก็ไม่พรั่น ได้คุมพลออกโจมตีแล้ว ก็ถอยกลับเข้าเมือง เป็นการลองเชิงศึกอยู่หลายครั้ง

คำพยากรณ์ของอะแซห่วนกี

จะกล่าวถึงเจ้าพระยาจักรีผู้พี่ ซึ่งมีบุญบารมีจะได้เป็นกษัตริย์ยิ่งใหญ่ไปเมื่อหน้า ขณะนี้เป็นผู้บัญชาการอยู่ในเมืองพิษณุโลก ร่วมกับเจ้าพระยาสุรสีห์ผู้น้องชาย คราวใดเห็นว่าพ่ายกพลออกมาจากค่ายเป็นทัพใหญ่จะเข้าปล้นเมือง ก็แบ่งหน้าที่ให้ขุนศึกไทยบรรดาที่เป็นแม่ทัพนายกองต่าง ๆ คุมพลออกต่อสู้เพื่อป้องกันเมืองไว้เป็นสามารถทุกครั้งไป แม้เจ้าพระยาจักรีเองก็ปรากฏว่าได้คุมพลเข้ารบโจมตีพม่าให้แตกพ่ายหนีกลับเข้าค่ายไปเป็นหลายครั้ง ทั้ง ๆ ที่มีกำลังพลน้อยกว่าจนพวพม่าเข้าตีพากันครั้นคร้ามและอัศจรรย์ในฝีมือ เป็นที่เลื่องลือกันว่าไทยรบพม่าที่เมืองพิษณุโลกครั้งนั้น กินเวลานานหลายคืนหลายวันผลัดเปลี่ยนกันแพ้แลชนะ

วันหนึ่งขณะรบกันนั้น ท่านอะแซห่วนกีขุนทัพพม่าให้ล่ามถามฝ่ายไทยว่า

“เวลาพรั่งนี้ จะขอหยุดรบสักวันหนึ่ง จะได้หรือไม่ ? ”

ทูตทหารก็ตอบว่า

“ไม่เป็นการขัดข้อง จะหยุดรบกันสักวันหนึ่งก็ได้”

ล่ำมพม่าจึงกล่าวต่อไปว่า

“ท่านหฺวันคะยิมหาสิหะสุระแม่ทัพฝ่ายเรา มีความปรารถนาใครจักขอดูตัวท่านเจ้าพระยาจักรีแม่ทัพไทย ให้เห็นว่ามีรูปร่างลักษณะเป็นอย่างไร จึงมีฝีมือเข้มแข็งองอาจกล้าหาญนัก เช่นนี้ฝ่ายไทยจักขัดข้องประการใดหรือไม่ ? ”

ทูตทหารไทยก็รับปากว่าจักเชิญเจ้าพระยาจักรีออกไปให้อะแซหฺวันก็ได้ดูตัวในวันพรุ่งนี้

ครั้นรุ่งขึ้นถึงเพลกำหนดนัด เจ้าพระยาจักรีแต่งตัวตามธรรมเนียมแม่ทัพไทย แล้วขึ้นม้าศึกกั้นสัปทนแดง ย่างเยื้องออกมาจากประตูเมืองพิษณุโลก ตามติดด้วยขุนหมื่นพันนายเหล่าทหารกล้าตายทั้งหลายแวดล้อมพร้อมพรี่ง อุปมาประหนึ่งดังกระแสน้ำหลังไหลมาแต่ฝ่ายเหนือเมื่อวสันตฤดู ครั้นถึงกลางสมรภูมิที่กำหนดนัดแล้ว เจ้าพระยาจักรีผู้แก่ล้าก็ออกไปยืนม้าให้อะแซหฺวันก็ได้ทอดทัศนาเป็นสง่าเด่นอยู่ ขุนทัพผู้มาจากแดนไกลอะแซหฺวันก็ซึ่งยืนม้าอยู่แถวหน้าขุนทหารพม่า ใช้สายตาค้นคมประจักษ์เหยี่ยว พะงพิจารณาอุปลักษณะแห่งแม่ทัพไทยจนเป็นที่พอใจแล้ว จึงให้ล่ำมถามถึงอายุเจ้าพระยาจักรีว่าเท่าใด ทูตทหารไทยก็ตอบไปว่า อายุของท่านเจ้าพระยาได้ ๓๐ ปีเศษ แล้วเจ้าพระยาจักรีจึงให้ล่ำมถามถึงอายุของอะแซหฺวันก็บังว่าเท่าใด ขุนทัพใหญ่ฝ่ายพม่าก็ตอบว่า อายุของเราได้ ๗๒ ปีแล้ว

เมื่อได้เห็นบุคลิกลักษณะของเจ้าพระยาจักรีและพะงพินิจดูจนถ้วนถึหฺวันคะยิมหาสิหะสุระขุนทัพผู้เฒ่าชาวพม่า จึงออกวาจาดูจะเป็นคำพยากรณ์ขึ้นกลางทัพว่า

“ท่านแม่ทัพไทยผู้นี้ มีรูปร่างเป็นสง่าทั้งอายุก็ยังเยาว์ แต่ฝีมือการรบเข้มแข็งองอาจสามารถสู้กับเราผู้เฒ่าได้ ขอท่านจงพยายามรักษาเนื้อรักษาตัวไว้ให้จงดีเถิด ต่อไปภายหน้าท่านจะได้เป็นกษัตริย์องค์หนึ่งในสยามประเทศเป็นแน่แท้”

ออกจากรถเป็นคำหนักแน่นขึ้นกลางทัพดังนี้แล้ว ขุนศึกผู้เฒ่าก็สั่งให้ขุนนายฝ่ายทหารพม่านำเครื่องม้าทองคำสำรับหนึ่ง ลักหลาดพันหนึ่ง ดินสอแก้วสองก้อน และน้ำมันดินสองหม้อ นำมามอบให้ท่านเจ้าพระยาจักรีแม่ทัพไทยผู้ที่ตนพอใจ ฝ่ายเจ้าพระยาจักรีก็ให้ขุนนางทหารนำเครื่องบรรณาการไปมอบตอบแทนท่านผู้เฒ่าตามสมควรเป็นไมตรี และก่อนที่อะแซหุ่นกี้จะลากลับเข้าค่าย ยังให้ล่ามทหารบอกแก่เจ้าพระยาจักรีอีกว่า

“ขอท่านแม่ทัพไทยจงเร่งรักษาเมืองให้มั่นคงจงดีเถิด เราจะตีหักเอาเมืองพิษณุโลกให้จงได้ในครั้งนี้ เราจะไว้เกียรติยศฝ่ายเราผู้เป็นนายทหารเอก จะหาผู้ใดที่มีปัญญาและฝีมือเช่นตัวเราในเวลานี้ไม่มีแล้ว”

กล่าวเป็นคำขาดไว้อำนาจนายทหารเอกดังนี้แล้ว ก็ขอหย่าทัพลากลับเข้าค่ายไปพักผ่อน เป็นที่ลือกระฉ่อนมาจนถึงปัจจุบันนี้ว่า ในวันนั้น ทหารไทยกับทหารพม่าหย่าทัพกัน หยุดรบกันทั้งวัน มิได้ทำร้ายกัน ไปมาหาสู่กันได้ ทหารพม่าชวนทหารไทยเข้าไปกินอาหารในค่าย ทหารไทยก็อดคอกทหารพม่าชวนกันมาทอดทัศนาตัวเมืองอันเป็นที่ตั้งของทัพไทยเป็นไมตรีกัน ไม่มีการทำอันตรายแก่กันและกันเลย

อะแซหฺวุ่นก็เข้าเมืองพิษณุโลก

ครั้งพันทกำหนดวันหย่าทัพเป็นไมตรีหยุดรบกันวันนั้นแล้ว กองทัพทั้งสองฝ่ายก็เริ่มทำสงครามสลับประหารกันอย่างดุเดือดหลายกระบวนศึก ฝ่ายแม่ทัพใหญ่อะแซหฺวุ่นก็ทุ่มพลเข้าโจมตีหลายครั้งหลายหน หวังจะปล้นเอาเมืองพิษณุโลกให้ได้ เพื่อไว้เกียรติยศนายทหารเอกแห่งพุกามประเทศตามที่ลั่นวาจาไว้

ฝ่ายแม่ทัพไทยท่านเจ้าพระยาจักรี ก็ออกรบต่อสู้ไฟอย่างสุดฝีมือ เพื่อป้องกันแผ่นดินมาตุภูมิ ไว้เกียรติยศทหารไทยผู้อาจหาญในสงครามแห่งสยามประเทศ การรบครั้งนี้ควรกล่าวได้ว่าเป็นสงครามประวัติศาสตร์อันเกรียงไกร ต่อสู้กันจนกระทั่งต่างฝ่ายอ่อนกำลังลงในที่ที่สุด

เจ้าพระยาจักรีผู้มีฝีมือการรบอันพิลึกกึกกือมา จึงปรึกษากับเจ้าพระยาสุรสีห์พิษณุวาธราชผู้น้อง เห็นพ้องต้องกันว่า ขณะนี้เป็นการเหลือกำลังที่จะรักษาเมืองพิษณุโลกไว้ต่อไปได้ ด้วยขัดสนเสบียงอาหารยิ่งนัก ต้องจ่ายอาหารให้ไพร่พลลดลง จนผู้คนอดอยากอ่อนแอ

ลงทุกที ถ้าข้าวันไปกินาที่จะเสียเชิงแก่ไพร่ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เห็นชอบ
ที่จะทิ้งเมืองพิษณุโลกเสียดีกว่าจะขึ้นอยู่ให้เป็นผู้แพ้สิ้นศักดิ์ทหาร

ปรึกษาการศึกษาเห็นชอบดังนี้ จึงมีคำสั่งให้ทหารไทยตามค่าย
ต่าง ๆ ซึ่งออกไปตั้งประชิดพม่าให้ถอยกลับเข้ามาในเมืองจนหมด
สิ้นโดยเร็ว ฝ่ายพม่าเข้าศึกเห็นไทยถอย ก็ตามเข้ามาตั้งค่ายประชิด
จนถึงขานเมืองแล้วปืนกำแพงหวังจะปล้นเอาเมืองให้ได้สมเจตนา เหล่า
ทหารไทยที่รักษาหน้าที่เชิงเทิน ก็ระดมยิงปืนใหญ่น้อยป้องกันเป็น
สามารรถ ถูกพลพม่าตายเสียมากกว่ามาก พม่าเข้าศึกเข้าเมืองไม่ได้
จึงถอยกลับเข้าค่าย ตั้งปืนใหญ่ยิงโต้ตอบกันอยู่ยังมี

แล้วกลวิธีหนีเข้าศึกศัตรูผู้มีกำลังใหญ่ ตามตำราพิชัยสงคราม
ก็เริ่มขึ้น นั่นคือท่านเจ้าพระยาจักรีแม่ทัพไทย มีบัญชาให้ขุนทหาร
ประจำปืนทุกหน่วยระดมยิงปืนใหญ่น้อยให้หนักยิ่งขึ้นทุกวัน ตั้งแต่
เพลเช้ายันค่ำ และในขณะเดียวกันนั้นก็ให้ทหารและราษฎรผู้ถนัด
ในการดนตรี เอาปี่พาทย์ลาดตะโพนขึ้นไปตีบรรเลงตามป้อมต่าง ๆ
เป็นที่ครื้นเครงประโคมให้ข้าศึกได้ยินจนทั่ว เพื่อลวงพม่าเข้าศึกให้เข้า
ใจผิดคิดว่าจะตั้งสู้รบในเมืองได้นานวันโดยไม่เดือดร้อน แล้วให้จัด
กระบวนทัพออกเป็น ๓ กอง คือ

กองหนึ่งซึ่งจัดเป็นกองหน้า เลือกล้วนแต่พลรบ ขุนทหารที่มี
ฝีมือกล้าทั้งยังมีกำลังแข็งแรงชำนาญศึกเคยเห็นน้ำใจมา ให้มีหน้าที่
ตีฝ่าข้าศึกเปิดช่องให้กองอื่นตามไป

กองสองซึ่งจัดเป็นกองกลาง เลือกล้วนพลรบที่มีฝีมือปานกลาง
และมีอายุค่อนข้างจะแก่ ให้มีหน้าที่ดูแลคุ้มครองครัวราษฎรทั้งหลาย

และบรรดาราชชาวไทยไม่ว่าหญิงหรือชาย บังคับให้มีศาสตราวุธติดตัวไป สำหรับจะได้เป็นเครื่องต่อสู้ป้องกันตัวทั่วทุกคน

กองสามซึ่งเป็นกองสุดท้าย เลือกล้วนแต่นายทหารฝีมือดีเช่นเดียวกับกองที่หนึ่ง มีหน้าที่รักษาข้างท้ายขบวน ป้องกันไม่ให้ข้าศึกตามตีมาจนถึงกองกลางได้เป็นอันขาด

ครั้นจัดกระบวนทัพพร้อมสรรพเป็นที่มั่นใจดังนี้ ตกถึงยามราตรีสามทุ่ม ก็ให้เปิดประตูเมืองทางทิศตะวันออก ยกกองหน้าซึ่งล้วนแต่เป็นทหารกล้าตาย เข้าตีค่ายพม่าทางด้านตะวันออกทันที เหล่าไพร่ก็รวมพลต่อต้านรบพุ่งกันถึงขั้นตะลุมบอน ในที่สุดฝ่ายไทยสามารถตีหักค่ายพม่าเปิดเป็นทางไปได้ รีบรุดเดินกองทัพไปทางบ้านมุงดอนชมพู ครอบครองราชฐานทั้งหลายตามท่านแม่ทัพใหญ่ไปได้บ้าง ที่ปลกเปลี้ยเมื่อยล้าถูกพม่าตามจับไปได้บ้าง

จะอย่างไรก็ดีต้องนับว่า ในครั้งนี้ท่านเจ้าพระยาจักรีขุนศึกไทยผู้มีปัญญา สามารถพริ้วพลยกทัพข้ามเขابرทัด ไปตั้งรวมพลอยู่ที่เมืองเพชรบูรณ์ได้โดยปลอดภัย

ฝ่ายหุ่นคะยืมหาสีหะสุระขุนทัพพม่า เมื่อได้รับรายงาน ว่า กองทัพไทยตีหักออกไปจากเมืองหมดแล้ว สุภาพบุรุษขุนศึกชาวพม่าก็ออกจากระภาศแก่นายทัพนายกองทั้งปวงว่า

“ไทยเดี๋ยวนี้ ไหวพริบฝีมือการรบเข้มแข็งนัก ไม่เหมือนไทยแต่ก่อน เมืองพิษณุโลกเสียแก่เราครั้งนี้ จะได้เสียเพราะฝีมือท้าวทรรพเท่านั้นหาได้ เป็นเพราะเขาอดข้าวขาดเสบียงอาหาร

ดอกจึงเสียเมือง การที่จะมารบกับไทยสืบไปเมื่อนั้น แม่ทัพพม่าซึ่งมีสติปัญญาและมีมือแต่เพียงเสมอเรา หรือต่ำกว่าเราแล้วอย่าได้อาจอหญาทำสงครามตีเมืองไทยเลย จะเอาชนะเขาไม่ได้ดอก แม้ผู้ใดมีสติปัญญาและมีมือดีเหนือกว่าเรานั้นแล จึงจะมากำศึกกับไทยได้ชัยชนะ”

ประกาศิตตามวิสัยชายชาตินักรบดังนี้แล้ว อะแซหุ่นก็ชวนทัพผู้เหยียบเมืองพิษณุโลกได้ตามที่เคยลั่นวาจาไว้ จึงจัดให้ทหารไปลาดตระเวนรวบรวมเสบียงอาหารสำหรับกองทัพ ด้วยว่าขณะนั้นเสบียงอาหารในเมืองอัศคัศพีตเคื่องนัก โดยให้มังเญยงคุมทหารกองหนึ่งไปทางเมืองหล่มสัก ให้กะละโป้คุมทหารกองหนึ่งไปทางเมืองกำแพงเพชร สั่งว่ารวบรวมอาหารได้เท่าใด ก็ให้รีบส่งมาเลี้ยงกองทัพใหญ่ในเมืองพิษณุโลกโดยเร็ว รวมความว่า นับตั้งแต่ทัพพม่าภายใต้บังคับบัญชาของอะแซหุ่นก็ ตั้งค่ายล้อมเมืองอยู่ และสู้รบกับไทยหลายชั้นเชิง หลายกระบวนศึก เป็นเวลานานถึง ๔ เดือน จึงสามารถเคลื่อนเข้าเมืองพิษณุโลกได้

อะแซห่วนก็ถูกถอดยศ

ครั้นอะแซห่วนก็เข้าเมืองพิษณุโลกได้ไม่นาน ยังไม่ทันจัดการ
สิ่งใดตามธรรมเนียมของขุนศึกผู้ตีเมืองได้ชัยชนะ ก็ได้รับสารตรา
จากกรุงอังวะเมืองหลวงแห่งพุกามประเทศ ความว่า สมเด็จพระเจ้า
มังระราชาธิบดีเสด็จสวรรคต จิงกูจाराชโอรสได้ครองราชบัลลังก์ มี
รับสั่งให้กองทัพห่วนคะยิมหาสีหะสุระรีบกลับเมืองอังวะโดยด่วน

ขุนทัพชราได้รับสารตราด้วยความก็ร้อนใจ จึงสั่งให้กวาดต้อน
ราษฎรชาวเมืองพิษณุโลกและรวบรวมทรัพย์สินเท่าที่จักได้ แล้วรีบ
เดินทางกลับไปทางเมืองสุโขทัยและเมืองตาก ไปออกทางด้านแม่ละ
เมา ทางเดียวกับเมื่อคราวยกทัพมา

อนิจจา พอขุนพลผู้เผ่ายกกองทัพเข้าไปถึงกรุงอังวะไม่ทันนาน
ก็มีพระบรมราชโองการจากสมเด็จพระเจ้าจิงกูจากษัตริย์พม่าใหม่ ให้
ถอดยศห่วนคะยิมหาสีหะสุระหรืออะแซห่วนก็ขุนทัพที่มัตไไทยลงเป็น
ไพร่ ไม่ให้เป็นขุนนางอีกต่อไป ในความผิดมีโทษฐานเดินทางกลับ
มาล่าช้า ทำให้กองทัพพม่าเสียหาย

ราชวงศ์อลองพญา

เพื่อความเข้าใจดี ในกรณีอะแซห่วนก็ถูกถอดยศถาบรรดาศักดิ์ลงเป็นไพร่ ในความผิดเล็กน้อยเช่นนี้ ควรที่เราจักศึกษาเหตุการณ์ทางฝ่ายพม่าเสียก่อน โดยย้อนไปดูพงศาวดารพม่า ซึ่งว่าด้วยกษัตริย์ในราชวงศ์อลองพญา มีความปรากฏที่ควรจะนำกล่าวโดยสังเขปดังต่อไปนี้

ครั้นเมื่อมังลองนายบ้านมุกโซโป ขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์ปฐมวงศ์ ทรงพระนามว่า พระเจ้าอลองพญา เมื่อปีพุทธศักราช ๒๒๙๔ แล้วยกทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา แต่ตีไม่ได้ ประชวรกลับไปสวรรคตในระหว่างทาง เมื่อปีมะโรงพุทธศักราช ๒๓๐๓ แล้วมังลอกผู้เป็นราชบุตรองค์ใหญ่ได้เป็นกษัตริย์ครองแผ่นดินพม่าสืบไป สมเด็จพระเจ้ามังลอกนี้ มีราชบุตรอันเกิดแต่พระมเหสีองค์หนึ่ง มีนามว่ามังหม่อง อยู่ต่อมาไม่นานพระองค์ก็สวรรคต

ในขณะที่สมเด็จพระเจ้ามังลอกสวรรคตนั้น มังหม่องราชบุตรยังเป็นทารกอยู่มาก ราชบัลลังก์พม่าจึงไปตกอยู่กับมังระราชอนุชา

ครั้นมั่งระไ้ได้เป็นกษัตริย์แล้ว เกิดความกินแหนงแคลงใจในตัวมั่ง
หม่อง ให้ระแวงไปว่าต่อไปภายหน้ามั่งหม่องผู้นี้จะเป็นอันตรายต่อ
ราชบัลลังก์ จึงคิดที่จะประหารเสีย แต่พระราชชนนีผู้เป็นย่าของมั่ง
หม่องขอชีวิตไว้ และรับว่าจะให้ไปบวชเรียนอยู่ในวัดจนตลอดชีวิต
มิให้มาเกี่ยวข้องด้วยราชการแผ่นดิน อันจะเป็นอันตรายต่อราชบัลลังก์
อีกต่อไป สมเด็จพระเจ้ามั่งระจึงมิได้ทำอันตรายแก่มั่งหม่อง แต่ต้อง
เข้าไปอยู่ในวัดทั้งยังเป็นทหารก และบวชอยู่ในสมณเพศเสียอย่าได้สึก
ออกมา

สมเด็จพระราชาธิบดีมั่งระ กษัตริย์ราชวงศ์อลองพญา ครอง
ราชย์เป็นใหญ่ในพม่าจนมีราชบุตรสองพระองค์ ราชบุตรองค์ใหญ่มี
นามว่าจิงกุงาเกิดแต่แม่เหสี ราชบุตรองค์น้อยมีนามว่า แชลงจา เกิด
แต่พระสนม จิงกุงาราชบุตรองค์ใหญ่พอเจริญวัยขึ้นก็ชอบคบคนพาล
สันดานชั่วร้ายทั้งหลาย ถูกคนพาลชักชวนให้ประพฤติเสเพลเป็นที่เสีย
หายอยู่เนือง ๆ สมเด็จพระราชาธิบดีมั่งระ มิใคร่เติมพระทัยที่จะให้
เป็นรัชทายาทเท่าใดนัก

หลังจากทรงมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้ห่วนคะยิมหาสีหะ
สุระ ทหารคู่พระทัย เป็นจอมทัพยกพลเข้ามาตีราชอาณาจักรสยาม
ประเทศแล้ว ต่อมาไม่นาน เมื่อพระพุทธรศานายุกาลล่วงแล้วได้
๒๓๑๔ พรรษา สมเด็จพระราชาธิบดีมั่งระผู้ยิ่งใหญ่ จึงจำต้องมอบ
ราชสมบัติให้กับจิงกุงาผู้มีนิสัยชั่วร้าย ทั้ง ๆ ที่มีได้เติมพระทัยเลย

จิงกุงากษัตริย์พม่าใหม่วัยยี่สิบ เมื่อได้ครองราชบัลลังก์แล้ว
ก็ให้คิดระแวงไปต่าง ๆ นานา เพราะความที่ตนเป็นคนอันธพาล เกรง

จะมีผู้คิดสังหารชิงราชสมบัติ จึงมีพระราชดำรัสสั่งให้จับขุนนางผู้เฒ่า
ประหารเสียหลายคน และให้จับแซลงจาราชอนุชาสำเร็จโทษเสีย เท่า
นี้ยังไม่เป็นที่เพียงพอแก่ความต้องการ พาลक्षัตริย์จึงกุจายังมีรับสั่ง
ให้จับพระเจ้าอองศ์ใหญ่ซึ่งมีนามว่าตะเคงอะเมียงสำเร็จโทษเสียอีก
องค์หนึ่ง กับทั้งให้จับพระเจ้าอากีสลามองค์คือ ตะเคงปดุง ๑ ตะเคง
พุกาม ๑ ตะเคงเบงตะแก ๑ เนรเทศให้ไปอยู่ ณ หัวเมืองชาย
แดน และคุมตัวไว้มิให้มาวุ่นวายในราชการแผ่นดินเมืองอังวะราชธานี
ที่ตนครองบัลลังก์อยู่เป็นอันขาด

แล้วมีพระราชดำรัสสั่งให้มีสารตราเรียกตัวอะแซหุ่นกี้ขุนทัพ
ชราซึ่งสมเด็จพระราชาบิดาให้มาตีไทยพร้อมกับกองทัพใหญ่ ให้รีบ
เดินทางกลับไปพม่าโดยเร็ว พอไปถึงก็พาลหาเหตุถอดอะแซหุ่นกี้
ขุนศึกผู้มีฝีมือออกเสียจากยศถาบรรดาศักดิ์ลงมาเป็นไพร่ ทั้งนี้ก็เพื่อ
ไม่ให้อะแซหุ่นกี้มีอำนาจในวงการทหารพม่าอีกต่อไปนั่นเอง

อะแซหฺวุ่นกีร่วมลัมราชบัลลังก์

สมเด็จพระเจ้าจึงถูกจากษัตริย์พม่าใหม่ เมื่อได้กำจัดบุคคลที่
ตนระแวงสงสัยว่าจะเป็นภัยต่อราชบัลลังก์หมดสิ้นแล้ว ก็ครองราช
สมบัติเป็นสุขสืบมา ปรากฏว่ามีแต่พระมเหสี ไม่มีราชโอรส ต่อมา
ได้ธิดาของมหาอำมาตย์อะตวนหฺวุ่นซุนนางเก่ามาเป็นนางสนม แต่แรก
มีความเสน่หานางนั้นมาก ถึงกับยกขึ้นเป็นสนมเอกรองจากพระมเหสี
ก็เป็นอันว่าพระราชธิดาจึงถูกจางนั้น แม้จะได้เป็นกษัตริย์แล้ว ความ
เสเพลอันธพาลในกมลสันดานก็หาลดหย่อนลงไม่ มักประพฤติดารุณ
ดุร้ายผิดทำนองคลองธรรม และเสพสุรายเมากับพระสหายเก่าเหล่า
อันธพาลอยู่เนื่อง ๆ

ในวันหนึ่ง พระองค์กำลังเมาดุร้ายด้วยฤทธิ์สุรา แสดงพระราช
อำนาจบาทใหญ่ รับสั่งให้เอนางสนมเอกไปถ่วงน้ำเสียให้ตายทั้งเป็น
แล้วให้ถอดอะตวนหฺวุ่นผู้บิดาของนางนั้นจากยศถาบรรดาศักดิ์ขุนนาง
ใหญ่ลงมาเป็นไพร่

อะตวนหฺว่นขุนนางใหญ่ ถูกถอดลงเป็นไพร่โดยไม่เป็นธรรม
ซ้ำเสียใจด้วยความตายของธิดาสุดที่รัก ก็กระอักโลหิตด้วยความ
แค้นแสนสาหัส จึงบากหน้าไปหาท่านหฺว่นคะยิมหาสิสุระหรืออะแซ
หฺว่นกั ซึ่งบัดนี้ถูกถอดลงเป็นไพร่และใช้ชีวิตอยู่อย่างสงบโดยควร
แก้อัธยาศัย เล่าความทุกข์ยากให้ฟัง พร้อมทั้งวิงวอนขอรับรองให้ช่วย
ปราบยุคเข็ญในแผ่นดิน ฝ่าอ้อนวอนอยู่เป็นเวลานาน จนท่าน
อะแซหฺว่นกัใจอ่อนแล้ว จึงส่งคนไปติดต่อขอปรึกษาเป็นความลับ
กับองค์ตะเคงปดุงพระเจ้าอองคฺใหญ่ ซึ่งถูกเนรเทศไปอยู่หัวเมือง
ชายแดนไกล คบคิดกันวางแผนการที่จะกำจัดพระเจ้าจิงกุจยว
กษัตริย์ ให้พ้นไปเสียจากราชบัลลังก์พม่า โดยตกลงกันว่า จะยก
เอาท่านมั่งหม่องซึ่งผนวชเป็นสามเณรเมื่อครั้งยังเป็นทารกอยู่ ให้เป็น
กษัตริย์ขึ้นครองราชบัลลังก์ ด้วยว่า ท่านมั่งหม่องผู้นี้เป็นราชโอรส
เกิดแต่พระมเหสีของสมเด็จพระเจ้ามังลอก ซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้
สมควรที่จะได้ราชสมบัติมาแต่ก่อนแล้ว

ก็พอดีปีฉลูพระพุทศักราช ๒๓๒๔ พระราชาธิบดีจิงกุจ
กษัตริย์ผู้ดูร้าย บังเอิญเสด็จออกไปประพาส ณ หัวเมืองชายแดน
เป็นเวลานานหลายวัน จึงเป็นโอกาสดีของคณะปราบยุคเข็ญแผ่น
ดิน อันมีหฺว่นคะยิมหาสิสุระอดีตขุนพลชราเป็นหัวหน้าฝ่ายทหาร
อะตวนหฺว่นขุนนางเก่าบิดานางสนมเอกที่ถูกถ่วงน้ำตายเป็นหัวหน้าฝ่าย
ขุนนางพลเรือน และองค์ตะเคงปดุงพระเจ้าอองคฺใหญ่เป็นหัวหน้า
ฝ่ายราชวงศ์ ร่วมกันคุมกำลังพลเข้าปล้นเมืองอังวะล้มราชบัลลังก์ของ

กษัตริย์จึงจุใจได้สำเร็จโดยง่าย เพราะบรรดาขุนนางและพลเมืองต่างก็เห็นใจอยู่ทั่วไป

ครั้นยึดอำนาจไว้ในเงื้อมมือได้แล้ว ก็ให้ลี้กมั่งหม่องจากสามเถรขึ้นครองราชสมบัติ ตอนแรกมั่งหม่องไม่ยอมรับ จะมอบราชสมบัติถวายพระเจ้าอาคือองค์ตะเคงปดุงหัวหน้าฝ่ายราชบัลลังก์ โดยอ้างว่าบวชเป็นสามเณรอยู่อย่างนี้ก็สบายดีแล้ว ไม่ปรารถนาจะลี้กออกไปขุนวายในสมรवासวิสัย ตะเคงปดุงหัวหน้าฝ่ายราชวงศ์ก็บังคับให้รับอยู่เป็นหนักหนา โดยมีเหตุผลว่ามั่งหม่องผู้เดียวสมควรแก่ราชสมบัติ มั่งหม่องจึงจำต้องรับลี้กออกมาขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์นั่งเมือง

แสนสงสารอดีตสามเถรมั่งหม่อง ซึ่งบัดนี้ได้เป็นกษัตริย์ครองราชบัลลังก์พม่า ทรงพระนามว่าพระเจ้าปองคามินราชาธิบดี เพราะค่าที่ตนบวชอยู่ในวัดมานาน เมื่อได้เป็นกษัตริย์ในยามหน้าลี้วหน้าขวานผลัดเปลี่ยนแผ่นดินใหม่ ก็ไม่สามารถที่จะปกครองบ้านเมืองให้สงบได้ เกิดมีโจรผู้ร้ายซึ่งพวกมันพากันอ้างว่าเป็นศิษย์และสมัครพรรคพวกของท่านมั่งหม่องกษัตริย์พม่าใหม่ ไปเที่ยวแย่งชิงทรัพย์สินของชาวเมืองตามอำเภอใจ พระราชามั่งหม่องอดอันตันพระทัย และควบคุมสถานการณ์ร้ายไว้ไม่อยู่ เกิดจลาจลขุนวายขึ้นทั้งเมืองอังวะ

ข้าราชการและชาวเมืองทั้งปวง จึงพร้อมใจกันอัญเชิญองค์ตะเคงปดุงหัวหน้าฝ่ายราชวงศ์ขึ้นครองราชสมบัติ ด้วยว่าองค์ตะเคงปดุงผู้นี้ เป็นราชบุตรองค์ที่สี่ของพระเจ้าอลองพญา อยู่ในฐานะที่จะได้ราชสมบัติรองจากมั่งหม่อง พระองค์ตะเคงปดุงขึ้นครองราชสมบัติ

เป็นกษัตริย์พม่าแล้ว ก็มีรับสั่งให้จับมั่งหม่องหรือพระเจ้าปองคามิน
สำเร็จโทษเสีย เพื่อมิให้เป็นเลี้ยนหนามต่อราชบัลลังก์ต่อไปภาย
หน้า รวมเวลาดังแต่จับมั่งหม่องลี้กจากสามเถรขึ้นนั่งบัลลังก์ครองเมือง
จนถูกสำเร็จโทษเสียชีวิตเพียง ๑๑ วันเท่านั้น อันควรที่จะกล่าว
ด้วยความสังเวชว่า อนิจจา ท่านมั่งหม่องผู้ผนวชมานาน ไม่ควรที่
จะลี้กออกมาวายเป็นปราชญ์เสียในครั้งนี้นะเลย ดังนี้

อะแซห่วนก็อุปราชพுகามประเทศพม่าฝ่ายใต้

ครั้นองค์ตะเคงปดุงหัวหน้าลั้มราชบัลลังก์ฝ่ายราชวงศ์ ขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์พม่า ทรงพระนามว่าสมเด็จพระเจ้าสิริบวร ชยानันทยศ ตริภูวนาภิตยธิบติ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เมื่อข่าวนี้ล่องรู้ไปถึงพระเจ้าจึงกูจากษัตริย์วัยยี่สิบห้า ซึ่งกำลังออกไปประพาสป่า ณ หัวเมืองชายแดน ก็ให้ทรงแค้นพวกกบฏลั้มราชบัลลังก์ครั้งนี้เป็นยิ่งนัก แต่ไม่รู้ที่จักทำประการใด ชำร่วยเหล่าไพร่พลที่ติดตามมา พอรู้ข่าวนี้ต่างก็พากันหลบหนีหน้าไปเสียเป็นอันมาก เหลือแต่ขุนทหารสนิทติดตามพระองค์เพียงไม่กี่คน สู้ดวลยี่ที่จะคิดแก้ไขเอาราชสมบัติกลับคืนมาได้ ก็คิดที่จะหนีไปอาศัยอยู่เมืองกะแซ แต่เป็นห่วงพระราชชนนี จึงปลอมพระองค์ลอบลงมาใกล้เมืองอังวะราชธานีแล้วมีหนังสือเข้าไปทูลให้ทรงทราบว่าจะหนีไปอยู่เมืองกะแซตามมฤคกรรมพระราชชนนีก็มีหนังสือตอบมาเป็นใจความว่า

“วิสัยเกิดมาเป็นกษัตริย์ ถึงจะตาย ก็ชอบที่จะตายในเมืองของตัว การที่จะคิดหนีไปพึ่งเมืองน้อยอันเคยเป็นข้ามัน หาคะไรไม่”

พอได้รับหนังสือจากพระราชชนนีเช่นนี้ จึงจากษัตริย์หนุ่ม ผู้รับลี้ภัย ก็มีอาการพลุนพลันด้วยขัดติยมานะพาขุนทหารบริวาร ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อยเพียงไม่กี่คนตรงเข้าไปในเมืองอังวะ แสดงกิริยา อองอาจเสมือนหนึ่งเสด็จไปประพาสป่าแล้วกลับคืนมายังพระนครโดย ไม่มีอะไรเกิดขึ้น พวกไพร่พลที่รักษาประตูเมือง เห็นจึงจากษัตริย์ เก่าเสด็จกลับเข้ามาด้วยกิริยาอองอาจ ก็พากันเกรงกลัวในพระราช อำนาจ ไม่มีใครกล้าจะห้ามปรามหรือต่อสู้อย่างขัดขวาง เปิดทางให้เสด็จ เข้าไปจนถึงประตูพระราชวังชั้นใน

อะตวนหวุ่นผู้ถูกถอดลงเป็นไพร่ บิดานางสนมที่ถูกจึงจากษัตริย์ฆ่า ตาย หัวหน้าลัทธิราชบัลลังก์ฝ่ายขุนนางพลเรือน ซึ่งบัดนี้ได้สถาปนาบรรดา คักตักกลับคืน มีอำนาจใหญ่กว่าขุนนางทุกผู้ในราชสำนักกษัตริย์พม่า ใหม่ พอมีผู้ไปรายงานว่าจึงจากกลับเข้ามาในเมืองแล้ว ก็ไม่รอช้า เลย รีบคุมไพร่พลและขุนทหารฝีมือดีเข้ามาล้อมจับทันที และใน ขณะนั้นโดยที่ไม่มีผู้ใดคาดฝัน อะตวนหวุ่นผู้พกแรงแค้นไว้เต็มอก เต็มกลั้น ก็กระโจนฟันอดีตกษัตริย์จึงจากด้วยแรงของคนชราจนเต็ม เหนี่ยว ยังผลให้จึงจากถึงแก่พิตักษัย ณ ภายในพระราชวังกรุงอังวะ นั้นเอง ตอนที่จึงจากอดีตกษัตริย์พม่าถึงแก่พิตักษัย ด้วยคมดาบ ของอะตวนหวุ่นอดีตพ่อตานั่น ชนมาอยู่ได้เพียง ๒๕ พรรษา

สมเด็จพระเจ้าปดุงกษัตริย์ใหม่ ได้ทรงทราบว่าจึงจากถูก อะตวนหวุ่นฟันตาย แทนที่จะสมพระราชหฤทัยในการกระทำของ สหายผู้ร่วมลัทธิราชบัลลังก์ กลับทรงพระพิโรธยกเป็นโทษขึ้นว่า ควร จะจับมาถวายโดยละม่อม ไม่ควรจะทำรุนแรง การทำรุนแรงรวดเร็ว

เร็วเช่นนี้ อะตวนหฺวันขุนนางเผ่ามีความผิดถึงขั้นประหาร เพราะ
เป็นการฆ่าฟันเจ้านายแห่งราชวงศ์โดยพลการ ยกโทษขึ้นดังนี้แล้ว
จึงมีรับสั่งให้นำเอาตัวอะตวนหฺวันผู้มีความผิดไปประหารชีวิตเสียในทัน
ใดนั้น

แล้วทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า แต่งตั้งอะแซหฺวันก็
หัวหน้าผู้ร่วมล้มราชบัลลังก์ฝ่ายทหาร ซึ่งเคยถูกจับกุมถอดลงเป็น
ไพร่โดยไม่เป็นธรรมคราวยกทัพกลับจากไทย ให้ดำรงตำแหน่งขุน
ทัพของแผ่นดิน มีราชทินนามว่าหฺวันคะยิมหาสีหะสุระตามเดิม และ
ให้เดินทางไปเป็นอุปราชผู้สำเร็จราชการแผ่นดินกินเมืองเกาะตะมะ มี
อำนาจใหญ่ปกครองหัวเมืองปักษ์ใต้แห่งพุกามประเทศ อันได้แก่
เมืองทวาย เมืองมะริด เมืองตะนาวศรี กับทั้งบรรดาหัวเมืองมอญ
ทั้งหลาย

มังจันจำเจ้าเมืองทวาย

แผ่นดินพม่าสมัยสมเด็จพระราชาธิบดีปดุงกรุงอังวะนั้น เป็นที่กล่าวขานกันว่า ประชาชนต่างพากันสะดุ้งหวาดหวั่นไหว เพราะพระเจ้าปดุงองค์นี้ดุร้ายหนักหนา ดุร้ายยิ่งกว่าจึงกูจากษัตริย์หนุ่มเสียอีก แต่ในด้านการปกครองประเทศแล้ว พระองค์ทรงมีความสามารถมาก แม้พระราชอาณาเขตไปได้กว้างขวาง โดยทำศึกได้ชัยชนะเมืองยะไข่ เมืองมณีปุระ เอาเขตแดนทางทิศตะวันตกมาไว้ในอำนาจจนจรดแดนอินเดียของอังกฤษ ทำศึกได้ชัยชนะมาทุกทิศ มาแพ้แต่ไทยสยามประเทศ

ความจริง พระเจ้าปดุงเพียรจะตีเมืองไทยหลายครั้งหลายคราว แต่ไม่สมปรารถนาสักคราว อาจกล่าวได้ว่า กษัตริย์พม่าคือพระเจ้าปดุงองค์นี้แลที่ทำสงครามขับเคี่ยวกับไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และปรากฏว่ามีแต่ไทยเพียงชาติเดียวเท่านั้น ที่หาญกล้ายกทัพเข้าไปเหยียบพสุธาพม่า ในสมัยที่พระเจ้าปดุงผู้ดุร้ายเป็นกษัตริย์นั่งเมืองอยู่

แม่สมเด็จพระราชาธิบดีปดุงผู้เป็นใหญ่ จะทรงมีพระทัยดุร้าย แต่หัวเมืองฝ่ายใต้ไกลออกมานั้น ไม่ค่อยจะได้รับความเดือดร้อนนัก ทั้งนี้ก็โดยเหตุว่า นับตั้งแต่พระองค์ทรงพระกรุณาแต่งตั้งหัวนคะยี มหาสีหะสุระหรืออะแซหวุ่นกี้ให้เป็นอุปราช มีอำนาจสิทธิขาดกินเมือง เมาะตะมะ โดยที่เมืองทวาย เมืองมะริด เมืองตะนาวศรี และหัวเมืองมอญทั้งหลาย ขึ้นอยู่ในความปกครองแล้ว

สุภาพบุรุษขุนทัพอะแซหวุ่นกี้ผู้มีสติปัญญาฉลาดในรัฐประศาสน์นโยบาย ดำเนินการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาโดยธรรม เหล่าพระยาเจ้าเมืองทั้งหลายต่างก็พากันเคารพรักใคร่ ด้วยว่าท่านอุปราช ผู้สำเร็จราชการเป็นผู้ใหญ่ เหนือกว่าพระยาทั้งหลายโดยวัยวุฒิและคุณวุฒิ มีน้ำใจเต็มเปี่ยมด้วยกรุณาปราณี บรรดาพระยาเจ้าเมืองเหล่านี้ ผู้ที่อะแซหวุ่นกี้ไว้วางใจใช้สอยอย่างใกล้ชิดสนิทที่สุด ได้แก่มังจันจ่าพระยาทวาย

ท่านมังจันจ่าพระยาทวายผู้นี้ สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งกรุงอังวะ ทรงพระกรุณาแต่งตั้งให้เป็นขุนนางตามตำแหน่งที่เมษโยกะยอดินตามประวัติว่าเป็นบุตรของสดุเมงกอง เชื้อสายขุนนางทวายเก่า เมื่อเป็นขุนนางแล้วก็ได้เป็นผู้ว่าราชการกินเมืองทวายสืบเชื้อสายบรรพชนแต่เดิมมา เพราะความเป็นคนหนุ่มฉลาดเฉลียว บริหารราชการแผ่นดินปราดเปรียวว่องไว ทั้งเป็นคนมีอัธยาศัยงาม

มั่งจันจำพระยาทวายจึงเป็นผู้ที่อะแซหุ่นก็ผู้อุปราชสำเร็จ
ราชการไว้ใจรักใคร่ แม้ชาวทวายทั้งหลายก็ให้ความเคารพนับถือ
ยกย่องเสมือนเป็นบิดา ทุกคนต่างก็พากันภาวนามิให้มั่งจันจำพระยา
ของตนเป็นยิ่งนัก

นอกจากนั้น ขัอราชการสิ่งอันใด หากจักเป็นไปได้แล้ว ท่าน
อะแซหุ่นก็อุปราชผู้ชรา ก็มักจะไว้เนื้อเชื่อใจมอบหมายให้มั่งจันจำ
พระยาทวายไปดำเนินการแทนตนแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นขัอราชการ
แผ่นดินในเมืองมะตะมะเอง หรือหัวเมืองทั้งหลายภายใต้ปกครอง
ก็ตามที

ตัวแทนอะแซหุ่นกี้ในอนาคต

เนมะโยกะยอดินหรือมั่งจันจำเจ้าเมืองหุ่ม มาะพยายามรับ
ราชการสนองคุณแผ่นดินพม่าเป็นทั้งพระยาผู้ว่าราชการเมืองทวาย
เป็นทั้งผู้ช่วยอะแซหุ่นกี้อุปราชราผู้สำเร็จราชการแผ่นดินพม่าฝ่าย
ใต้ทั้งหมด นานวันเข้าความดีความชอบก็ยิ่งปรากฏยิ่งขึ้น อาณาประช
าษฎรและพระยาเจ้าเมืองทั้งหลายต่างก็พากันยกย่องสดุดี จึงเป็น
ที่คาดหมายกันอยู่ทั่วไปในขณะนั้นว่า

สิ้นบุญหุ่นคะยิมหาสีหะสุระเมื่อใด ตำแหน่งอุปราชผู้สำเร็จ
ราชการแผ่นดินพุกามประเทศฝ่ายใต้ที่อะแซหุ่นกี้ครองอยู่แล้ว คงไม่
แคล้วไปจากมั่งจันจำพระยาทวายเป็นแน่แท้ เนมะโยกะยอดินหรือ
มั่งจันจำพระยาทวายนี้แล คือเงาของอะแซหุ่นกี้ เพราะเป็นผู้สมควร
แท้ที่จะได้ดำรงตำแหน่งอุปราชแทนอะแซหุ่นกี้เป็นยิ่งนัก โดยมีพัก
ต้องสงสัยเลย

มังจันจำกำสรด

อนิจจา ความคาดหวังของผู้คนทั้งหลายในขณะนั้น ต้องมีอันหายไปโดยสิ้นเชิง

ด้วยว่า พอตกปีจอพุทธศักราช ๒๓๓๓ ท่านห่วนคะยิมหาสีหะสุระอะแซห่วนก็ผู้ชรา ได้ถึงแก่กาลกิริยาโลกลี้ไป ตำแหน่งอุปราชผู้สำเร็จราชการพุกามประเทศปักษ์ใต้ แทนที่จะได้แก่มังจันจำพระยาทวาย ผู้รับราชการมาด้วยความเหน็ดเหนื่อยยากตามความคาดหวังของคนทั่วไป กลับมีพระบรมราชโองการจากสมเด็จพระราชาธิบดีปดุงผู้เป็นใหญ่ในพุกาม โปรดเกล้าแต่งตั้งให้มินทะลาสิสุขุนนางผู้ใกล้ชิดเบื้องยุคลบาทจากกรุงรัตนบุรีระอังวะ ให้มาขึ้นตำแหน่งของห่วนคะยิมหาสีหะสุระ เป็นเจ้าเมืองเมาะตะมะ และเป็นอุปราชสำเร็จราชการแผ่นดินพุกามประเทศฝ่ายใต้สืบต่อไป พระบรมราชโองการนี้ ปรากฏมีเมื่อปีกุน เดือน ๑๑ พุทธศักราช ๒๓๓๔ นับแต่วันที่สมเด็จพระราชาธิบดีพม่า ทรงแต่งตั้งให้มินทะลาสิสุ ลงมาเป็นอุปราชสำเร็จราชการแผ่นดินแทนอะแซห่วนก็ผู้ชรา

เหล่าผู้ถึงมรณะแล้ว ท่านมั่งจันจำเจ้าเมืองทวายก็หาความสุขมิได้
ด้วยต้องถูกอุปราชผู้สำเร็จราชการคนใหม่คอยกลั่นแกล้งว่ากล่าว
เอาโทษอยู่เนือง ๆ ต้องคอยระแวงระวังตนด้วยกำสรดโหมหนัสนี้
เป็นอันปฏิบัติข้อราชการได้โดยสะดวกใจเหมือนแต่ก่อน จะทำสิ่ง
ไรก็ดูเหมือนว่าจะไม่เป็นที่สมอัธยาศัยของท่านอุปราชคนใหม่ไปเสีย
ทั้งนั้น

ทั้งนี้ก็เพราะมินหะลาลีสู้รู้อยู่เป็นอย่างดีว่า อาณาประชาราษฎร์
และบรรดาพระยาเจ้าเมืองฝ่ายใต้ ยังมีใจรักใคร่เคารพนับถือมั่งจัน
จำเจ้าเมืองทวายยิ่งกว่าตนซึ่งเป็นคนใหม่จึงมีใจริษยา พยายามหาทาง
ที่จะกำจัดพระยาทวายเสีย จึงในที่สุดมีคำสั่งบังคับให้มั่งจันจำเรียก
เก็บเงินจากประชาราษฎร์ชาวเมืองทวายสิ้นทุกคน ส่งไปให้ตน ณ เมือง
เกาะตะมะ ครั้งละสองร้อยชั่ง สามร้อยชั่ง ต่อสองเดือนบ้างสามเดือน
บ้าง สุดแต่ตนต้องการเมื่อใด

มังจันจ่าวาสนาน้อย

แต่เดิมมา มังจันจ่าพระยาทวายถือนโยบายปกครองเมืองแบบบิดากับบุตร จนอาณาประชาราษฎร์สุดดีให้ความเคารพรักใคร่โดยสนิทใจ สมัยขุนศึกอะแซหุ่ญก็ยังมีชีวิตเป็นอุปราชอยู่ แต่บัดนี้ จำต้องมาประพடுத்தันเที่ยวข่มขู่ รีดนาทาเร้นเรียกส่วยสัด พัฒนาการจากราษฎรทั้งหลาย เพื่อรวบรวมเงินส่งไปให้แก่มินหะลา สีสู่ประหนึ่งโจรร้าย ก็ให้อึดอัดและน้อยใจในวาสนาของตนเป็นยิ่งนัก อุดรทนไม่ได้ด้วยความเห็นใจอาณาประชาราษฎร์ หนักเข้าก็ขัดคำสั่งเอาดี ๆ ถือไม่เก็บเงินไม่ส่งเงินให้อุปราชตามกำหนดหมาย

มินหะลาสีสู่อุปราชใหม่ได้โอกาส จึงมีสารตราแจ้งโทษไปยังสมเด็จพระเจ้าปดุงผู้เป็นใหญ่ว่า มังจันจ่าพระยาทวายขณะนี้ดูที่จะเจ็บแค้นที่ไม่ได้เป็นอุปราชกินตำแหน่งแทนหุ่ญคะยิมหาสีหะสุระผู้ถึงแก่กาลกิริยา จึงมีทำที่ว่าจะเอาใจออกห่าง มีอาการกระด้างกระเดื่อง ไม่ยอมอยู่ในอำนาจอุปราชสำเร็จราชการคนใหม่ จะเร่งเรียกส่วยสัด พัฒนาการอันใด ก็ไม่ยอมส่งเลย อ้างว่ายังเก็บไม่ได้บ้าง อ้างว่าราษฎร

ขัดสนบ้าง อ้างว่าราษฎรได้รับความเดือดร้อนบ้าง รวมความแล้ว ตั้งแต่
ข้าพระพุทธเจ้าผู้เป็นอุปราชสั่งให้ทำการสิ่งใด มังจันจำพระยาทวาย
ไม่ยอมทำตามทั้งสิ้น เป็นการเสียประโยชน์ราชการแผ่นดินยิ่งนัก
สมควรที่จักถอดมังจันจำออกจากเจ้าเมืองทวาย และแต่งตั้งมะรุออน
ไปข้าแผ่นดินเมืองเมาะตะมะ ให้เป็นพระยาकिनเมืองทวายสืบแทนต่อ
ไปเถิดพระเจ้าข้า

มั่งจันจำถูกถอด

สมเด็จพระราชาธิบดีสิริบวร ชยานันทยศหรือที่เรียกให้ฟังกันง่าย ๆ ว่าพระเจ้าปดุงกรุงอังวะผู้ยิ่งใหญ่ยิ่งกว่าคนทั้งหลายในพุกามประเทศ มิได้ทันพิจารณาเหตุผลประการใด พอทรงได้ทราบความตามสารตราที่มีหะลาลีสู่ทูลความมา ก็ทรงเชื่อตามไป มีพระบรมราชโองการให้ถอดเนมะโยกะยอติหรือมั่งจันจำออกจากพระยาเจ้าเมืองทวาย แล้วแต่งตั้งให้มะรุอนโป ซึ่งเป็นคนสนิทใกล้ชิดของมินหะลาลีสู่อุปราชสำเร็จราชการจากเมืองเมาะตะมะ ให้คุมพลพม่าจำนวนสามร้อยคน รีบเดินทางมาเป็นพระยากินเมืองทวายในทันใด

แสนสงสารมั่งจันจำพระยาทวายผู้ใจซื่อ ลู่อุตส่าห์พลีชีพรับราชการสนองพระเดชพระคุณแผ่นดินมาด้วยใจภักดีและเหนื่อยยากมานานวัน แต่มาบัดนี้พอสิ้นบุญอะแซห่วนก็ ก็ให้มีอันเป็นผู้อภัพอับวาสนา ด้วยถึงชะตาเคราะห์ร้ายบันดาลให้เป็นที่ไปตำแหน่งหน้าที่อันสมควรจะได้ กล่าวคือ อุปราชสำเร็จราชการพุกามประเทศปักษ์ใต้ตามที่คนทั้งหลายคาดหวังไว้ก็ไม่ได้ครอง มีหน้าข้ายังเคราะห์ร้าย

ข้าสอง ต้องถูกผู้สำเร็จราชการคนใหม่ กลับแก่งหาเหตุเอาโทษ
ต่าง ๆ นานา ถึงกับฟ้องร้องไปยังสมเด็จพระราชาธิบดี จนมีพระ
บรมราชโองการให้ถอดออกจากตำแหน่งพระยาเจ้าเมืองทวาย หมด
ลีนอำนาจวาทสนาก็ให้เจ็บใจยิ่งนัก

มังจันจำพระยาทวาย ใช้อุบายประหารมะรุอนโป

ในขณะจิตนั้น ด้วยความผลุนผลันโทมนัสซัดแค้นใจเหลือที่จะระงับได้

เนมะโยกะยอดินหรือมังจันจำถูกถอดจากพระยาเจ้าเมืองทวาย จึงให้คนไปเรียกปลัดเมืองมาโดยไว ครั้นปลัดเมืองซึ่งมีนามว่าจิกแก เข้ามาแล้ว ปรีชาทันเป็นความลับอยู่ครู่หนึ่ง จึงตัดสินใจสั่งให้ จิกแกปลัดเมืองไปลอบดักฆ่ามะรุอนโปเจ้าเมืองใหม่ พร้อมกับ กรมการเมืองทั้งหลาย ซึ่งกำลังเดินทางมาकिनเมืองทวายใหม่ทั้งหมด เสียให้จงได้

จิกแกปลัดเมืองเพื่อนตาย ผู้ซึ่งมีความโทมนัสซัดแค้นใจ ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ามังจันจำพระยาทวาย ผู้เป็น หังนายแลสหายรัก เมื่อได้รับคำสั่งดังนี้ก็สนใจนัก จึงคุมสมัครพรรค พวกเลือกฉนวนแต่ทหารทวายประจำเมืองฝีมือดี จำนวนห้าร้อยคน

พากันออกจากเมืองไปดักรออยู่กลางทาง ทำที่ประหนึ่งว่ามาคอย
ต้อนรับ ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๒๐๐ เส้น

ครั้นมะรุอนไปเจ้าเมืองพร้อมกับกรมการเมืองใหม่ทั้งชุดและ
ทหาร พากันเดินทางมาถึงที่นั้น จึงแสดงอาการคารวะขอให้พักผ่อน
เสียก่อนแล้วจัดอาหารหวานคาวอย่างดี ออกมาเลี้ยงดูให้บริโภคน
จนอิ่มหนำสำราญทั่วทุกตัวคนเสร็จแล้วสั่งให้ทหารของตนล้อมจับฆ่า
เสียสิ้นไม่เหลือชีวิตไว้แม้แต่สักคนเดียว

จึงเป็นอันว่าคณะเจ้าเมืองทวายพลัดใหม่ ซึ่งประกอบด้วยมะ
รุอนไปเจ้าเมืองและกรมการเมืองทุกตำแหน่ง ที่ได้รับแต่งตั้งให้
มาขึ้นเมืองทวายแทนที่จะได้มีโอกาสเข้าไปนั่งกินเมืองตามพระบรม
ราชโองการ กลับต้องวายปรานด้วยคมดาบทหารฝีมือดีเมืองทวาย
หลังจากบริโภคอาหารมื้อสุดท้าย ณ ที่กลางทางนั่นเอง

ทวายเป็นอมฤตไทย

เมื่อจิกแกปลัดเมืองเพื่อนตาย เข้ามารายงานให้ทราบว่าได้ล้อม
ฆ่ามะรูนออกไปกับคณะและทหารประมาณสามร้อยคน ให้ศพเกลื่อน
กล่นอยู่กลางทางห่างจากตัวเมือง ๒๐๐ เส้น เสร็จสิ้นสนใจแค้น
แล้ว มังจันจำพระยาทวายผู้ต้องชะตาร้าย จึงแต่งทูตให้รีบเดินทาง
พร้อมกับตราไปบอกพระยาเจ้าเมืองมะริดและเมืองตะนาวศรี เล่า
แจ้งแถลงไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ทราบทุกประการ พร้อมกันนั้นก็ชัก
ชวนให้สหายเจ้าเมืองทั้งสองร่วมกันคิดอ่านมาสวามิภักดิ์เป็นข้าขอบ
ขัณฑสีมาของไทยเป็นที่พึงไว้

สหายเจ้าเมืองทั้งสองคือพระยามะริดและพระยาตะนาวศรี ซึ่ง
เคารพรักใคร่และนับถือ ในฝีมือสติปัญญาของมังจันจำพระยาทวาย
ตั้งแต่สมัยอุปราชอะแซหวุ่นกี้ยังมีชีวิตอยู่แล้วก็เห็นชอบรีบตอบ
ตกลงปลงใจ ไม่ขอขึ้นอยู่กับพม่ากรุงอังวะ ซึ่งมีพระเจ้าปดุงกษัตริย์
ดุร้ายเป็นราชาธิบดีคนต่อไป พระยาทวายผู้ถูกถอด จึงแต่งคณะทูต

ให้รีบเดินทางมาติดต่อ ขอเข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามเพื่อกราบบังคมทูลให้ทรงทราบความเป็นไปทันที เหตุการณ์ตอนนี้ มีปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ความว่า

ในปีกุน ตรีกจ จุลศักราช ๑๑๕๓ (พ.ศ. ๒๓๓๔) ฝ่ายกรมการเมืองเกาะตะมะแจ้งว่า มังจันจำคิดการกบฏ ฆ่าเจ้าเมืองกรมการซึ่งมาพลัดใหม่นั้นเสีย จึงมีใบบอกขึ้นไปกราบทูลพระเจ้าอังวะ พระองค์ได้ทรงทราบก็ทรงพระพิโรธ จึงให้จับสดุเมงกองบิดามังจัน จำเจ้าเมืองทวาย สดุเมงกองจึงกราบทูลว่า **จะขอมีหนังสือไปถึงบุตรให้มาเฝ้า แม้นไม่มา ก็จะขอรับพระราชอาญาตามโทษ พระเจ้าอังวะก็ให้รอไว้ แล้วให้จำสดุเมงกองกับภรรยา แล้วให้ข้าหลวงคุมตัวลงมาเมืองเกาะตะมะและให้มีหนังสือไปถึงบุตร**

ฝ่ายพระยาทวาย คิดกลัวพระเจ้าอังวะจะให้กองทัพยกมาตีเมือง จะต้านทานต่อสู้ไม่ได้ ด้วยไม่มีที่พึ่งจึงปลงใจขอขึ้นกรุงเทพฯ เฝ้าพระเดชานุภาพสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงเทพฯ เป็นที่พำนัก ขอกองทัพไทยไปช่วยป้องกันรักษาเมือง แล้วสืบรู้ว่าพระราชภาติไนยหญิงองค์หนึ่งตกมาอยู่เมืองทวาย แต่ครั้งพม่าไปตีกรุงเก่าได้กวาดต้อนครอบครัวไทยมานั้น

จึงไปเชิญพระราชภาติไนยนั้นมาไต่ถามได้ความว่า เป็นพระหลานเธอแน่แล้ว ทรงผนวชเป็นรูปช้อยู่ จึงจัดให้นางคนหนึ่ง ซึ่งมีรูปงาม เป็นน้องภรรยาพระยาทวาย จะส่งเข้ามาถวายแล้วให้แต่งศุภอักษรจารึกลงแผ่นทอง เป็นอักษรพุกามตามจารีตข้างพม่า

ใจความอ่อนน้อมขอเป็นข้าขอบขัณฑสีมาเมืองขึ้นพระมหากษัตริย์อยุธยา ขอกองทัพออกไปช่วยรักษาเมือง กับถวายนางเข้ามาด้วย แล้วให้พระเจ้าหลานเธอมีหนังสือเข้ามากราบบังคมทูลพระกรุณา เป็นอักษรภาษาไทยฉบับหนึ่ง ให้จัดหาพระสงฆ์ไทย ได้พระมหาเถรรูปหนึ่ง

แล้วจึงจัดขุนนางทวายเป็นทูตานุทูต ถือนุสาวรีย์แลเครื่องราชบรรณาการ พานางทวายเป็นทูตให้เรียกว่าตะแคงภาษาพม่าว่าเจ้า กับพระมหาเถรให้ถือหนังสือพระเจ้าหลานเธอฉบับหนึ่ง มาด้วยทูตานุทูตทั้งไพร่พลส่งมาทางเมืองกาญจนบุรี กรมการเมืองกาญจนบุรีบอกเข้ามายังกรุงเทพมหานคร โปรดมีตราแต่งตั้งให้ข้าหลวงออกไปรับทูตทวายเข้ามา

ครั้น ณ วันเสาร์ เดือน ๔ แรม ๓ ค่ำ ทูตทวายคือพระสงฆ์ ๑๐ รูป กับเจษฎานะตะมิกอโยชวา ๑ นามันตะเรียวสา ๑ และหญิงทวายเป็นทูตเข้ามาด้วย เดินทางเข้ามาถึงกรุงเทพแปลงหนังสือพระยาทวาย ได้ความว่า มังจันจ่าเจ้าเมืองทวาย เป็นบุตรสตุเมงกองกินเมืองส่วย ชื่อเมืองมัคราโบ เป็นแม่ทัพใหญ่เมืองอังวะ ขอกราบบังคมมายังใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพมหานคร ครีอยุธยา ด้วยมังจันจ่าเป็นเชื้อสายขุนนางพม่า บิดามารดาปู่ต้ามังจันจ่า ทำราชการมาแต่ครั้งพระอัยกาของพระเจ้าอังวะ มาจนถึงมังจันจ่าจะได้มีความผิดสักครั้งหนึ่งก็หามิได้ พระเจ้ากรุงอังวะทุกวันนี้ มิได้ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม และสังคหวัตถุ ๔ ประการ

ตามพระราชประเพณี สมเด็จพระบรมมหาราชวังตราพระราชสืบมาแต่ก่อน
กลับความจริงเป็นเท็จ กลับความเท็จเป็นจริง ขาดความเมตตากรุณา
และผู้รั้งเมืองครองเมืองปลายด้าน ทำราชการ สู้อยู่ชีวิต ก็ว่าไม่ดี
เมื่อเดือน ๑๑ ปีกุน ตรัสศึก ตั้งมังจะเลสุ (หรือที่พม่าเรียกว่ามิน
หะลาลี่สุ) มากินเมืองเมาะตะมะ ให้บังคับบัญชาชาวเมืองทวาย เมือง
มะริด เมืองตะนาว

เจ้าเมืองเมาะตะมะ ให้มาเรียกเอาเงินแก่เมืองทวาย เมืองมะริด
เมืองตะนาว สองเดือนสามเดือนครั้งหนึ่ง เป็นเงินถึงสองร้อยชั่ง
สามร้อยชั่ง อาณาประชาราษฎร์ได้รับความเดือดร้อนหนัก แล้วเจ้า
เมืองเมาะตะมะแต่งให้มะรุอนโป จักกายเทิงคุมพลพม่าสามร้อย
คนลงมากินเมือง ข้าพระพุทธเจ้าแต่งให้ปลัดเมืองคุมพลห้าร้อย
คนออกไป พบมะรุอนโปจักกายเทิงนอกเมืองทางประมาณสองร้อย
เส้น จึงกลุ่มรุมฆ่ามะรุอนโปจักกายเทิงและไพร่พลตายสิ้น เมือง
มะริด เมืองตะนาว รู้ข่าวว่าเมืองทวายยอมเข้ามาเป็นข้าพึ่งพระราช
กฤษฎาเดชาอนุภาพสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ กรุงเทพมหานคร เมือง
มะริด เมืองตะนาว ก็ยอมเข้ามาเป็นข้าขอบขัณฑสีมาด้วย จึงจัดให้
นางและต้นไม้ทองเงินเข้ามาถวาย แล้วขอรับอาสาตีเมืองเมาะตะมะ
เมื่อร่างกุ้ง เมืองจิตตอง เมืองพะลิม ถวายให้ได้ในเดือน ๔ ปีกุน

สิ้นความในหนังสือพระยาทวาย ที่มีมากราบบังคมทูล พระ
บาทสมเด็จพระบรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัวแต่เท่านี้

สมุหนายกนำความขึ้นกราบบังคมทูลความนัยพระกรุณา ทราบ
ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว พระบาทสมเด็จพระบรมบพิตรพระเจ้าอยู่

หัว จึงมีพระราชดำรัสให้ทูตทวยอาศัยพักพิงอยู่ ณ โรงรับแขกเมือง ทรงพระกรุณาให้เลี้ยงดูพวกแขกเมืองทวย ทั้งนายแลไพร่ให้บริบูรณ์ และพระมหาแพนั้น ก็ส่งให้ไปสำนักรัดบางว่าใหญ่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวดำรัสให้จัดการทั้งปวงตาม อย่างออกแขกเมืองโดยโบราณราชประเพณีบรมราชาธิราชเจ้าแต่ปาง ก่อนแล้ว เสด็จออก ณ มุขเด็จพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พร้อมด้วย เสนาบดีมนตรี หม่อมขุนมาตย์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อย ฝ่ายทหารพลเรือน ประชุมเฝ้า ณ ทิมดาบซ้ายขวาตามตำแหน่งจึง ให้เบิกแขกเมืองทวย เข้ามากราบบังคมในปะรำระหว่างทิมดาบคด

พระยาราชนิกุลกราบบังคมทูลพระกรุณา ถวายเครื่องราช บรรณาการ แล้วอ่านศุภอักษรเจ้าเมืองทวย เนื้อความในแผ่นทองว่า

“ข้าพระพุทธเจ้า มังจันจ่า ขอกราบถวายบังคมมาแทบพระ บวรบาทงาช้างมาส สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงเทพมหานครศรีอยุธยา ด้วยข้าพระองค์เดิมเป็นเมืองขึ้นข้าขอบขัณฑสีมากรุงรัตนบุรีอัง วะ บัดนี้ มีความผิดขัดเคืองกับพระเจ้าปดุงกรุงอังวะ จะให้กอง ท้าพม่า ยกมากระทำวิหิงสาการ ย้ายเมืองทวยให้สมณพราหมณา ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์ได้รับความเดือดร้อน ข้าพระพุทธเจ้าหาที่พึ่ง ที่พำนักมิได้ จะขอเอาพระราชกฤษฎาเดชาานุภาพพระบารมีสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวปราสาททอง ไปปกครองป้องกันเกศสรรพสัตว์นิกร ในเมืองทวย ให้พ้นภัยอันตรายแห่งปัจจามิตร ขอรับพระราชทาน กองทัพออกไปช่วยป้องกันรักษาเมือง

อนึ่ง ข้าพระองค์ถวายนางอันเป็นประยูรวงศ์เข้ามาเป็นข้า
ทูลละอองธุลีพระบาทด้วย แล้วจะขอส่งพระราชภาคิไนย ซึ่งตกอยู่
เมืองทวาย เข้ามาถวายต่อภายหลัง บัดนี้ ให้พระมหาแพนถือหนังสือ
ของพระราชภาคิไนยเข้ามาถวายด้วย

อนึ่งข้าพระพุทธเจ้ากับทั้งกรรมการเมืองทวาย เมืองมะริด
เมืองตะนาว และอาณาประชาราษฎร์ทั้งสามเมือง ขอเป็นเมืองขึ้น
ขอบขันทสีมากรุงเทพมหานครศรีอยุธยา เหมือนดังกาลก่อนสืบไป
ตราบเท่ากัลปาวสาน”

ครั้นอ่านศุภอักษรถวายเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่
หัว ก็ทรงมีพระราชดำรัสปฏิสันฐานปราศรัยด้วยทูตานุทูตตามขัตติยะ
ราชประเพณี แล้วเสด็จขึ้น อัครมหาเสนาบดีก็พาแขกเมืองออกจาก
ที่เฝ้านำไปรับพระราชทานอาหารเลี้ยงดู ณ ศาลาอุทขุนมหาดไทย จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้แก้แ่งจำโขนแลกรมวัง ออกไปรับนาง
ทวายเป็นนางเอก ๑ นางโท ๒ สาวใช้ข้าไท ๕๗ รวม ๖๐ คนนั้น ส่ง
เข้าไปในพระราชวัง

แล้วโปรดให้เสนาบดี พิจารณาดูหนังสือพระราชภาคิไนย ซึ่ง
ส่งเข้ามาถวาย และได้ถามไถ่เสียงพระมหาแพน ได้ความชัดว่า เป็น
พระเจ้าหลานเธอแน่แล้ว จึงให้ถวายไต่จิวรเครื่องสมณบริขารแก่พระ
มหาแพน และพระราชทานเสื้อผ้าเงินตราเป็นรางวัลแก่ทูตานุทูต กับ
ทั้งสิ่งของพระราชทานตอบแทนออกไปให้แก่พระยาทวายโดยสมควร

แล้วดำรัสสั่งสมุหนายก ให้มีตราดอกไม้ถึงพระยาทวาย และ
ส่งทูตานุทูตกับทั้งพระมหาแทนกลับออกไปเมืองทวายก่อนแล้ว

ทรงพระกรุณาโปรดให้พระยายมราชเป็นแม่ทัพกับท้าวพระยา
หัวเมืองห้าพันคน ออกไปช่วยรักษาเมืองทวาย และพระราชทานพาน
ทองเครื่องยศ ให้พระยายมราชคุมออกไปพระราชทานพระยาทวาย
ด้วย

พระยายมราชถึงเมืองทวาย

แม่ทัพหน้าพระยายมราช รับพระบรมราชโองการแล้ว ก็รีบ
คุมพลเดินทางไปจนถึงเมืองทวายแล้วบัญชาให้ตั้งค่ายอยู่นอกเมือง
มังจันจ่าพระยาทวายทราบความว่ากองทัพไทยยกมาก็ดีใจ ให้ขุน
นางกรรมการเมืองนำเสบียงอาหารมาต้อนรับกองทัพ แต่ตัวมังจันจ่า
เองนั้นยังมิได้ออกมา ก็ตามประเพณีแต่โบราณมา พระยาผู้ว่าราชการ
หัวเมือง จะต้องออกมาหาเสนาบดีผู้เป็นแม่ทัพ ดังนั้น พระยายมราช
จึงให้ขุนนางไทยเข้าไปในเมืองกับเหล่ากรรมการเมืองทวาย ซึ่งแจ้งให้
มังจันจ่าพระยาทวายออกมากำหนดที่แม่ทัพ ณ ค่าย พระยาทวาย
ได้รับคำชี้แจงเป็นที่เข้าใจแล้ว ก็รีบออกมาต้อนรับนับถือยำเกรงเป็น
อันดีท่านแม่ทัพหน้า จึงมีบัญชาให้พระรองเมืองขุนพลไทยคุมทหาร
เข้าไปตั้งรักษาเมืองทวายอยู่ในกำแพงแล้วจึงบอกกำหนดการที่จะส่ง
พระองค์เจ้าชีลงมาให้ถึงแม่น้ำน้อย และขอเรือขึ้นไปรับ ได้ทราบได้
ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว โปรดให้จัดเรือศรีประกอบหลังคาสีม่าน
ทองลำหนึ่ง เตรียมส่งไปสำหรับจะมารับพระองค์เจ้าชี

พระองค์เจ้าชีราชภาคิไฉย

บัดนี้ เพื่อคลี่คลายความสงสัยอันอาจจะเกิดขึ้นได้ว่า พระองค์เจ้าชีคือใคร ทรงความสำคัญอย่างไร มีความสัมพันธ์กับพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของชาวไทยเราในทางไหน จึงสมควรที่จะได้ศึกษาถึงความ เป็นมาของพระองค์เจ้าชีเสียก่อน โดยย่อไปพิจารณาลำดับพระปฐมวงศ์จักรี ดังต่อไปนี้

สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก พระองค์ผู้ทรงเป็นต้นพระบรมราชวงศ์จักรีซึ่งมีคุณยิ่งใหญ่แก่ชาติไทยสุดพรรณนา ทรงมีพระราชโอรสธิดาโดยประสูติแต่พระมารดาเดียวกัน รวมทั้งหมด ๕ พระองค์ นับตามลำดับดังนี้

สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงกรมพระยาเทพสุดาวดี พระองค์ที่ ๑ พระนามเดิมว่า **สา** เสด็จอยู่มาจนถึงรัชกาลที่หนึ่งแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สิ้นพระชนม์เมื่อปีพระพุทธศักราช ๒๓๔๒

พระเจ้ารามณรงค์บรมเชษฐาธิปัตย์ พระองค์ที่ ๒ พระนามเดิมหาปรากฏไม่ ปรากฏแต่ว่ามีตำแหน่งเป็นที่ขุนรามณรงค์ มีธิดาองค์เดียว แลมีบุญน้อย ต่วนสิ้นพระชนม์ไปก่อนสถาปนาราชวงศ์จักรี เมื่อครั้งศรีอยุธยาพ่าย

สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงกรมพระศรีสุดารักษ์ พระองค์ที่ ๓ พระนามเดิมว่า **แก้ว** เสด็จอยู่มากจนถึงรัชกาลที่หนึ่งแห่งกรุงรัตนโกสินทร์สิ้นพระชนม์เมื่อปีพระพุทธศักราช ๒๓๔๒

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (พระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐสถาปนาจักรีวงศ์) พระองค์ที่ ๔ พระนามเดิมว่า **ดั่ง** ประสูติในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ แห่งกรุงศรีอยุธยา

ครั้นพระชันษา ๔๖ เสด็จผ่านพิภพปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์สถาปนาราชวงศ์จักรี เมื่อปีชกาล พระพุทธศักราช ๒๓๒๕ ทรงดำรงสิริราชสมบัตินับเป็นรัชกาลที่หนึ่งแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

สวรรคตเมื่อวันพฤหัสบดี เดือน ๙ แรม ๑๓ ค่ำ ปีมะเส็ง พระพุทธศักราช ๒๓๕๒ พระชนมพรรษาได้ ๗๓ พรรษา

สมเด็จพระบรมราชวังบรมมหาสุรสิงหนาท (พม่าเรียกว่า พระยาเสือ) พระองค์ที่ ๕ พระนามเดิมว่า **บุญมา** ประสูติในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ แห่งกรุงศรีอยุธยา

ครั้นพระชนมายุ ๔๐ ได้รับอุปราชภิเษกเป็นพระมหาอุปราชพระองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อปีชกาลพระพุทธศักราช ๒๓๒๕

ทิวศคต ในสมัยรัชกาลที่หนึ่งแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แผ่นดิน
พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาลงกรณ์ เมื่อปีพุทธ
พุทธศักราช ๒๓๔๖ พระชนมายุได้ ๖๐ พรรษา

พระปฐมมณฑลจักรีทั้ง ๕ พระองค์ที่ออกพระนามมานี้ ทรงมี
ความสัมพันธ์โดยรวมพระชนกชนนีเดียวกัน นับเป็นพระราชวงศ์จักรี
ชั้นที่หนึ่ง ก็บรรดาพระราชวงศ์จักรีชั้นที่หนึ่งนี้ สมเด็จพระบรมเชษฐา
ธิปัตย์คือพระเจ้ารามาธิบดี (พระองค์ที่ ๒) ซึ่งเป็นที่ขุนรามณรงค์
แลมีบุญน้อยดวณสิ้นพระชนม์ไปเสียตั้งแต่ครั้งกรุงเก่า นั้น ทรงมีพระ
ธิดาอยู่ด้วยองค์หนึ่ง หลังจากกรุงเก่าศรีอยุธยาแตกพ่าย ได้พลัด
ตกไปอยู่เมืองพม่ากรุงอังวะ แล้วหลบหนีพม่าเดินทางรอนแรม
หลบซ่อนมากลางป่าจนถึงเมืองทวายเพื่อความปลอดภัย จึงได้บวช
เป็นรูปชื่อยุติที่เมืองทวาย

ดังนั้น พระองค์เจ้าชีซึ่งเป็นธิดาของเจ้ารามาธิบดีนี้ จึงทรงมี
ความสำคัญโดยฐานะเป็นพระราชภาคินีในสมเด็จพระบรมเชษฐาธิปัตย์
เจ้าอาทั้งสองคือพระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ
เจ้าฟ้ากรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทอย่างใกล้ชิดโดยแท้

ทรงพบพระราชภาคิไนย

ครั้นกองทัพหน้าพระยายมราชยกไปเมืองทวายแล้วไม่นาน ในปลายปีชวดนั้น พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระเจ้าอยู่หัว กับสมเด็จพระอนุชาธิราชกรมพระราชวังบวรสุริยสิงหนาท ก็เสด็จยกพยุหยาตราออกไปทางเมืองกาญจนบุรี แล้วเสด็จยกทัพไปจนถึงลำแม่น้ำน้อย ขึ้นประทับที่พลับพลาค่ายหลวง

เพลาย่ำสองโมงวันนั้น พระยายมราชแม่ทัพหน้าซึ่งตั้งค่ายอยู่นอกเมืองทวาย ได้จัดการส่งคนไทยที่ถูกพม่ากวาดต้อนไป เมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยา บรรดาที่ยังตกค้างอยู่ในเขตเมืองทวายหลายคนมีพระราชานิคม แห่งกรมภูษามาลาสมัยศรีอยุธยาเป็นต้น แต่คนสำคัญที่สุดก็คือพระองค์เจ้าชีราชภาคิไนยให้มาเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ณ พลับพลาที่ประทับลำแม่น้ำน้อย

พระหลานเธอยอดสงสาร ซึ่งจากแผ่นดินไทยไปนานครั้งกรุงเก่าคราวศึกพม่า เมื่อมาพบสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทั้งสอง ก็ทูลทูลถามด้วยความตื่นตันพระทัย ครั้นทั้งสองพระองค์ทรงไต่ถามถึงความเป็น

ไป ก็เล่าถวายถึงความทุกข์ยากลำบาก ตั้งแต่บ้านแตกสาแหรกขาด
คราวศรีอยุธยาพ่าย พลัดตกไปอยู่กรุงอังวะเมืองพม่า แล้วหลบหนี
มาบวชเป็นรูปชื่อยู่ที่เมืองทวาย ได้มั่งจันจำพระยาทวายให้ความ
อุปถัมภ์บำรุงในคราวตกยาก และพรรณนาถึงคุณงามความดีของ
มั่งจันจำ ที่สู้ต่อสู้สำหรับซ่อนเร้นลอบบำรุงอย่างเข้มงวดกวดขัน ปิด
บังความมิให้พม่ารู้ด้วยเกรงจะเกิดอันตราย พระหลานเธอรำพันไป
ถึงความทุกข์ยากต่าง ๆ นานา แล้วก็ทรงพระกรรแสง สมเด็จพระ
บรมบพิตรพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระอนุชาธิราชกรมพระราชวัง
บวรทั้งสองพระองค์ก็กลั่นน้ำพระเนตรไว้มิได้ ด้วยความสงสารในพระ
ราชาภาคนิยธิดาองค์เดียวของเจ้ารามณรงค์พระเชษฐาธิราชขัติซึ่งหา
ชีวิตไม่แล้ว

จึงทรงพระกรุณาธิราชสั่งให้พระองค์เจ้าชี ลงสรงอุทกาวารี ณ ที่
สรง ซึ่งทำไว้ที่ท่าหาดทรายลำแม่น้ำน้อย ขึ้นมาแล้วให้สรงน้ำพระบริด
อีกครั้งหนึ่ง ครั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงทรงใช้ให้ทหารเรียกเรือที่
เตรียมไว้มารับพระองค์เจ้าราชาภาคนิยและข้าไทยที่ตามมานั้น เป็น
เรือหลายลำด้วยกัน รับสั่งให้สนมกรมวังนำส่งพระองค์เจ้าชีเข้ามายัง
กรุงเทพมหานคร ทรงกำชับอยู่เป็นหนักหนาว่าจงปฏิบัติรับใช้ให้จงดี
อย่าให้ขาดตกบกพร่องเป็นที่ขุนใจพระองค์เจ้าชีเป็นอันขาด พระองค์
เจ้าชีราชาภาคนิย ที่มั่งจันจำพระยาทวายเชิญเสด็จไปบำรุงรักษาไว้
จนมีโอกาสได้กลับมาเมืองไทยนี้ มีพระนามปรากฏต่อมาในภายหลัง
ว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนรามอินทราธิราชภาคนิย แต่คนทั้งหลาย
นิยมเรียกให้รู้กันง่าย ๆ ว่า **เจ้าครอกชี**

สมเด็จพระอนุชาธิราช เสด็จยกกองทัพไปเมืองทวาย

หลังจากส่งพระองค์เจ้าชีราษภาดิไฉย จากพลับพลาค่ายหลวง
เข้ามายังกรุงเทพมหานคร ด้วยขบวนเรือเรียบร้อยแล้ว ต่อมาอีก ๓
วัน สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคลจึงกราบ
บังคมทูลลายกกองทัพขึ้นไปเมืองทวาย เพื่อสังเกตการณ์ในอันที่จะทำ
ศึกกับพม่า และเพื่อจะดูให้ประจักษ์ชัดว่าพระยาทวายจะสุจริตแน่
หรือจะคิดประการใด ครั้นยกกองทัพไปถึงเมืองทวาย ทรงพิจารณา
การทั้งปวงแล้ว เห็นว่าการที่จะรักษาเมืองทวายไว้ให้ตลอดไปนั้น
เป็นการยากลำบากแก่ทหารไทย ทรงพระดำริที่จะรื้อกำแพงเมือง
ทวายกวาดต้อนครอบครัวทวายอพยพมาเสียให้สิ้น จะได้ไม่เป็นกำลัง
ของพม่าเข้าศึกในภายหลัง เป็นแต่เพียงพระดำริของสมเด็จพระอนุชาธิ
ราช ยังไม่ได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแต่
อย่างใด พวกกองทัพไทยก็ด้วนเร่งทำตามอำเภอใจ พวกคนลาดตระเวน
หาครอบครัวทวายมาใช้สอย บ้างก็เที่ยวลักลอบหญิงสาวเมืองทวาย

มาผ่อนปรน บ้างก็ให้บ่าวไพร่คุมคนทวายเป็นอยู่ในอำนาจของ
ตนมากกว่ามาก

พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพระเจ้าอยู่หัว ประทับอยู่ที่ค่าย
หลวงลำแม่น้ำน้อย ได้ทรงทราบความเป็นไปเช่นนั้น ก็ทรงพิโรธ
รับสั่งให้ข้าหลวงออกจับตัวพวกกองทัพไทยที่ข่มขู่ชาวทวายมาไต่สวน
หลายคนเป็นต้นว่าหมื่นสิทธิโสภณกรมพระตำรวจ ซึ่งพาหญิงมาอยู่กับ
ตนสองคนมีความผิด จึงรับสั่งให้ลงพระราชอาญาเขียนแล้วจำไว้
เหล่าข้าหลวงในกรมพระราชวังบวรสถานมงคลที่เป็นผู้ใหญ่ ๆ นั้น
ครั้นรู้ว่าทรงลงพระราชอาญาหมื่นสิทธิโสภณเช่นนี้ ก็พากันเกรงแก่
ความผิดจึงสงบอยู่ หาได้เกลี้ยกล่อมชาวทวายมาเป็นคนของตนอีก
ไม่

เมืองทวายที่ปักไทย

สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ไม่ทราบว่าการในกองทัพก่อการจลาจลข่มขี่ชาวเมือง จนเรื่องมาถึงใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ด้วยต้องทรงลาดตระเวนตรวจชัยภูมิรอบเมืองทวายเป็นเวลาหลายวัน ทรงมันพระทัยในพระดำริแล้ว จึงรับสั่งให้พระยายมราชแม่ทัพหน้า มีท้องตราเข้ามากราบบังคมทูลพระกรุณาจะขอเรือเมืองทวายเอาอิฐลงแม่น้ำเสียให้หมด อย่าให้เป็นที่พักของพวกพม่าเข้าศึกได้อีก แล้วกวาดต้อนครอบครัวทวายลงมาอยู่เมืองไทย เพราะเมืองทวายอยู่ใกล้ปาก มีราชการทัพเข้าศึกมาประชิด กว่ำไทยจะยกทัพมาช่วยก็น่าจะเกิดการ

ทรงทราบท้องตราของพระยายมราชแม่ทัพหน้าดังนี้ ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทหาทรงเห็นชอบด้วยพระดำริไม่ จึงมีรับสั่งให้ส่งท้องตราตอบไปเป็นใจความว่า พม่ามาตีกรุงกวาดต้อนครอบครัวพี่น้องไทยไปไว้แต่เมืองทวายเมืองเดียวดอกหรือ จึงคิดแต่จะเรือทวายเมืองเดียว เมืองอังวะและเมืองอื่น ๆ อันเป็นเมืองพม่า มันไม่ได้

พาพี่น้องไทยเอาไปให้ตระกำลำบากดอกหรือ ทำไมจึงไม่คิดรี้อด้วย
เล่า ช่างไม่ช่วยกันเจ็บแค้นแทนพี่น้องกรุงไทยบ้างเลย ตอนนี้ต้อง
รักษาเมืองทวายไว้อย่ารี้อ จะได้เอาไว้เป็นที่พักกองทัพไทย และ
อาศัยเป็นที่รวบรวมเสบียงอาหาร สำหรับเป็นกำลังทำศึกกับพม่าเมือง
อังวะต่อไปภายหน้า ให้รักษาเมืองทวายระวังเหตุการณ์ไว้ให้มั่น
คงงดีเถิด

ข่าวจากเฒ่ามา

ครั้นได้รับสารตราให้รักษาเมืองทวาย สำหรับใช้เป็นที่พักทัพไทยเพื่อทำศึกกับพม่าต่อไปภายหน้า พระยายมราชจึงนำความขึ้นทูลสมเด็จพระบรมราชาธิราชเจ้าให้ทรงทราบพระราชดำริ ระวังการรื้อเมืองทวาย

ครานั้น ยังมีชาวไทยคนหนึ่ง ชื่อนายมา เป็นคนแก่แดดแลดูเหมือนว่ามีอายุมากเข้าเกณฑ์ชรา คนทั้งหลายจึงเรียกตาเฒ่ามา ถูกทหารพม่ากวาดต้อนไปเป็นเชลยครั้งเสียกรุงเก่า ก็เลยไปมีบุตรภรรยาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองทวาย พอรู้ข่าวว่าทัพไทยยกไป ตามาก็ให้ดีใจตื่นเต้นยิ่งนัก

ด้วยได้เคยรู้จักกับไต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท และสมเด็จพระอนุชาธิราชมานาน เพราะบ้านอยู่ใกล้เคียงกันมาก่อน สมัยที่ยังอยู่กรุงศรีอยุธยา จึงรีบเดินทางมาขอเข้าเฝ้าสมเด็จพระอนุชาธิราชถึงที่ประทับ ได้ถามทุกข์สุขตามประสาคนที่จากกันนานและได้มาพบกัน

แล้ว ก็สนทนากันเรื่องเมืองทวาย เฒ่ามากก็มีที่ท่าหนักใจ มีกิริยา
กระวนกระวายถอนใจอยู่ สมเด็จพระอนุชาสั่งเกตุรู้ จึงดำรัสถาม
ว่า แม้มีความหนักใจสิ่งไร เจ้าก็จงพูดไปเถิด เราคนกันเองอย่า
ได้เกรงสิ่งใดเลย ตามาผู้มีความคิดตามประสาคนแก่ ซึ่งเข้าใจว่า
ตนเป็นคนฉลาด รู้อะไรดีกว่าคนทั้งหลาย ก็ไขข่าวด้วยอาการกระซิบ
กระซิบว่า

อันมังจันจำพระยาทวายผู้นี้ เป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปว่าเป็นคนหนัก
ในกตัญญูทเวที บัดนี้พระเจ้าปดุงกรุงอังวะผู้ดุร้าย หมายถึงเอา
ความกตัญญูของมังจันจำให้เป็นการดีฝ่ายพม่า จึงมีห้องตราบอกมา
เป็นคำขาดว่า ทพไทยยกมาครั้งนี้ หากพระยาทวายมีใจออกห่างไป
เข้าข้างไทยแล้วไซ้ พระเจ้าปดุงผู้เป็นใหญ่ จะให้เอาสดุเมงกองผู้
บิดาของมังจันจำขึ้นมัดบนหลังม้า แล้วให้เลื่อยด้วยเลื่อยเสียให้เหมือน
กับเลื่อยท่อนไม้ ให้ได้รับความทุกข์ทรมานแสนสาหัส ประจานไป
ให้ทั่วเมืองจนกว่าจะตายไป แล้วจักยกทัพเข้ามาเหยียบเมืองทวาย
และฆ่าพระยาทวายเสียให้จงได้

มังจันจำได้รับสารตราแล้ว บัดนี้มีความเสียใจกินไม่ได้นอนไม่
หลับ ดวงจิตคิดรวนเร่วนวายไป เกรงว่าบิดาตนจะได้รับอาชญาดุร้าย
ใจหาเป็นหนึ่งแน่เหมือนแต่ก่อนไม่ ใจหนึ่งอยากจะเข้ากับไทย ตาม
ที่ใ้ปญญาสวามิภักดีไว้ อีกใจหนึ่งเกรงว่าบิดาจะได้รับอันตราย
ด้วยอาชญาร้ายกาจของพระเจ้าปดุงกรุงอังวะ ให้กระอักกระอ่วนอัด
อันตันใจ มิรู้จะทำประการใด

แล้วตามาปากมาก ก็ให้การไปตามประสาของตนอีกสลับไปว่า
ขอพระอนุชาธิราชท่านจงฟังคำของข้าพเจ้า บัดนี้คนทวายทั้งหลายเขา
พูดให้รู้กันอยู่ในหมู่พวกเราว่า พระยาทวายผู้มีใจกตัญญูดูอาการ
จะเอนเอียงค่อนข้างไปทางฝ่ายพม่า ได้ข่าวว่ากำลังสั่งให้ปลัดถ่าย กับ
เจ้ามองดูซึ่งเป็นน้องของพระยาทวาย ลอบคุมพลทวายหลายคน เข้า
มาตรวจตราหนทางที่ไทยจะไปมา หากพม่ายกกองทัพลงมาเมื่อใด
จะให้ล้มไม้ทับทางเสียแล้วยกพลเข้าปล้นกองทัพไทยที่รักษาเมือง
ทวายแล้วฆ่าให้ตายตามอุบายที่พม่าแนะนำ การศึกครั้งนี้ทำ
ที่แปลกพิกลอยู่ การที่จะไว้วางใจมั่งจันจำพระยาทวายนั้น ขอให้พระ
อนุชาธิราชท่านจงใคร่ครวญให้ดีกว่าเถิด

มัจฉาจำมาอยู่เมืองไทย

สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล สดับข่าวพิกุลซึ่งเฒ่ามากราบทูลนำพิศวงในกลศึก จึงมีดำรัสสั่งให้ทหารนำตัวนายมาผู้มีภรรยาแลบุตรเป็นทวายเป็นหญิง เดินทางมาเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทยังค่ายหลวงลำน้ำน้อย ครั้นพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงทราบความตามที่ตามากราบบังคมทูล แลขณะนั้นก็ทรงมีพระราชดำริอยู่ก่อนแล้วว่า การที่ยกทัพเข้าไปตีเมืองพม่าครั้งนี้ไทยยังไม่พร้อมจำจะต้องยกทัพกลับพระมหานครเตรียมการให้พร้อมเสียก่อน แล้วจึงจะย้อนกลับมาทำสงครามกับพม่าเข้าศึกต่อไป

จึงได้มีพระราชดำรัสสั่งให้ส่งสารตราไปถึงพระยายมราชแม่ทัพหน้า เพื่อกาบทูลกรมพระราชวังบวรสถานมงคลว่า ให้จัดการนำตัวมัจฉาจำมาพระยาทวายเป็นหญิงพร้อมกับปลัดเมืองกรมการเมือง และพวกพ้องพระยาทวายส่งลงมาให้สิ้น จะทรงพระกรุณาชุบเลี้ยงให้เป็นขุนนาง ณ กรุงเทพมหานคร ด้วยพระยาทวายเป็นผู้มีความดีความชอบ

ยกเอาเมืองทวาย เมืองมะริด เมืองตะนาวศรี ให้มาขึ้นเป็นข้าขอบ
ขัณฑสีมาของไทยนั้นประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่ง มังจันจ่า
พระยาทวายได้อุปถัมภ์บำรุงพระราชภาติในยยอดสงสารที่จากกันไป
นานให้มีโอกาสเข้ามาเฝ้าได้พบกัน

ส่วนตำแหน่งเจ้าเมืองทวายที่ว่างลงนั้น ให้สมเด็จพระอนุชาธิ
ราชทรงพิจารณาแต่งตั้งขึ้นใหม่ เอาพวกพ้องของนางทวายที่ส่งลงมา
ถวายนั้น ดูภาคภูมิผู้ใดสมควรจะเป็นเจ้าเมืองได้ ก็ให้เป็นเถิด

ครั้นสารตราไปถึงกองทัพไทยที่เมืองทวาย สมเด็จพระ
พระราชวังบวรสถานมงคล จึงให้คนไปเรียกตัวมังจันจ่าพระยาทวาย
มาปรึกษาแล้วทรงบอกว่า มีสารตรามาจากค่ายหลวง รับสั่งให้พระยา
ทวายเข้าไปเฝ้า จะทรงพระกรุณาชุบเลี้ยงให้เป็นขุนนางอยู่ที่กรุงเทพ
มหานคร ด้วยทรงเห็นว่า ครั้นจะให้มังจันจ่าเป็นพระยาอยู่รักษา
เมืองทวายดังเดิม ก็จะต้องให้กองทัพไทยตั้งรักษาอยู่ด้วยช้วนาคาปี
เพราะพม่าอาฆาตพระยาทวายอยู่ ไม่รู้ว่าพม่าจะยกมาตีเอาเมื่อใด การ
นี้จะไวใจพม่ามิได้ หากมังจันจ่าพระยาทวายเข้าไปอยู่ในกรุงเทพมหานคร
เสียแล้ว พม่าก็จะสิ้นความอาฆาต ถึงกองทัพไทยไม่อยู่กำกับ
ด้วย อยู่แต่ผู้รั้งเมืองก็ย่อมจะได้ ทั้งเป็นการปลอดภัยแก่ตัวพระยา
ทวายเอง

มังจันจ่าพระยาทวาย ก็เห็นดีเห็นงามตามรับสั่งทุกประการ จึง
บอกความนี้แก่ปลัดเมืองและพวกพ้องของตัว รวมได้หลายร้อยคน
เตรียมตัวอพยพจากเมืองทวายมาอยู่เมืองไทย แม้ในเวลานั้น ครั้น

เตรียมการเสร็จแล้ว พระยายมราชแม่ทัพหน้า ก็รับภาระจัดการส่งลงมาถึงค่ายหลวงแม่น้ำน้อย ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พลับพลาที่ประทับ ทรงพระกรุณาโปรดให้ทหารจัดเรือเป็นจำนวนหลายลำ ส่งพระยาทวายเป็นพวกพ้องพี่น้องข้าไทบริวารเข้ามายังกรุงเทพมหานคร ในปีชวด พุทธศักราช ๒๓๓๕ นั้น

ทางด้านเมืองทวาย สมเด็จพระอนุชาธิราชกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ก็ทรงพิจารณาแต่งตั้งกรมการเมืองผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นบิดาของนางทวายที่ส่งเข้ามาถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้เป็นพระยาวาไรราชการเมืองทวายสืบแทนมั่งจันจำผัวอพยพมาต่อไป เสร็จแล้วก็ทรงยกกองทัพไทยจากเมืองทวาย มาสมทบกับทัพใหญ่ที่ค่ายหลวงลำแม่น้ำน้อย เมื่อพร้อมเพรียงกันดีแล้ว พระบาทสมเด็จพระบรมพิตรพยุหยาตราอยู่หัว ก็รับสั่งให้เคลื่อนกระบวนทัพกลับคืนมายังกรุงเทพมหานคร เพื่อเตรียมการที่จะยกทัพไปตีเมืองพม่าในโอกาสต่อไปภายหลัง

ส่วนชาวเมืองทวายซึ่งมีมั่งจันจำเป็นหัวหน้าอพยพมาถึงกรุงเทพมหานครแล้ว ครั้งแรกทรงโปรดให้ตั้งบ้านเรือนพักอยู่นอกป่าช้าวัดสระเกศไปพลางก่อน คัดเลือกเอาชาวทวายบรรดาที่มีฝีมือในการต่อเรือเข้ารับราชการเป็นช่างหลวงต่อเรือรบ เรือลำเลียง สำหรับใช้ในการทำศึกกับพม่า ภายหลังทรงพระกรุณาพระราชทานที่หลวงอันมีอยู่ ณ ตำบลคอกกระบือให้เป็นที่อยู่ของพวกชาวทวายที่อพยพมา ให้เป็นการถาวรต่อไป

มังจันจำพระยาทวายจึงพาครอบครัวแลพวกพ้องชาวทวายทั้ง
ปวง นอกจากผู้ที่ถูกคัดเลือกให้รับราชการเป็นช่างต่อเรือหลวงมาตั้ง
ถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ที่ตำบลคอกกระบือ อันเป็นที่พระราชทาน ดัง
นั้น สถานที่ซึ่งพวกทวายอาศัยอยู่นี้ จึงปรากฏนามว่า บ้านทวาย

มังจันจำหักใจเอาพระศาสนาเป็นที่พึ่ง

นับตั้งแต่ต้องพลัดบ้านเมืองมา เพราะภัยแห่งสงคราม ลัปประหาร จนกระทั่งมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินเป็นปึกแผ่น ณ ดินแดนสยามประเทศ ในสถานที่ซึ่งทรงพระกรุณาพระราชทาน ภายใต้อพระบรมโพธิสมภาร แห่งสมเด็จพระบรมบพิตรพุทธเจ้าอยู่หัวแผ่นดินไทย บรรดาชาวทวายทั้งปวงก็ค่อยเป็นสุขขึ้น

แต่ท่านมังจันจำพระยาทวายนั้น บัดนี้ ถึงแม้จะได้ตำแหน่งเป็นที่พระยาปกครองดูแลทุกข์สุขชาวทวายซึ่งเป็นญาติพี่น้องพวกพ้องของตัวก็ตามที ถึงกระนั้น เมื่อหวนรำลึกถึงความหลัง ครั้นยังเป็นทีเเมะโยกะยอดินกินเมืองทวาย ทำราชการรับใช้ใกล้ชิดอะแซหุ่นก็ขุนทัพเผ่าผู้มีคุณธรรมซึ่งล่องลับจากโลกนี้ไปแล้วก็ดี รำลึกถึงน้ำคำของคนทั้งหลายที่ว่า ต่อไปภายหน้า ตำแหน่งอุปราชผู้สำเร็จราชการแผ่นดินพุกามประเทศฝ่ายใต้ คงไม่แคล้วไปจากตนก็ดี หวนนึกถึงอดีตเหล่านั้น มังจันจำก็ให้สะท้อนใจนัก

ด้วยว่าขณะนี้ย่ำแย่แต่จะได้ครองตำแหน่งอุปราชมีอำนาจใหญ่
ในหัวเมืองฝ่ายใต้ กล่าวคือเมืองเมะตะมะ เมืองทวาย เมืองมะริด
เมืองตะนาวศรี และหัวเมืองนอกทั้งหลายนั้นเลย แม้แต่ตำแหน่งเจ้า
เมืองทวายดั้งเดิม ก็ให้มีอันเป็นไปตามยถากรรมนำพา จนไม่สามารถ
จะครองอยู่ได้ ต้องพลัดพรากมาอยู่แดนไกล ภายใต้พระบรม
โพธิสมภาร ณ บ้านทวายตำบลคอกกระบือดังนี้

เมื่อหวนนึกถึงชนกชนนี ป่านะนี้จะเป็นฉันใด จะถูกพระเจ้า
ปดุงกรุงอังวะผู้ดุร้ายให้ลงโทษทารุณกรรมทำเชื้ญเป็นประการใด
ก็สุดที่จะหยั่งรู้ได้ ยิ่งคิดไปก็ยิ่งให้ว้าวเหวในหัวใจนัก จึงหักใจเอาพระ
ศาสนาเป็นที่พึ่ง คิดสร้างกุศลเป็นเสบียงสำหรับตนและอุทิศส่วนกุศล
ผลบุญให้แก่ผู้มีคุณทั้งหลายตามกำลังสติปัญญา

อนุสรณ์ของชาวทวาย

เนมะโยกะยอดินหรือมั่งจันจำ จินตนาการเป็นกุศลดังนี้แล้ว
จึงมีใจผ่องแผ้วเรียกทวายขึ้นผู้ใหญ่มารักษาหรือ เตรียมการที่
จะสร้างวัดให้เป็นที่พักของพระสงฆ์สาวก เพื่อเป็นอนุสรณ์ของ
ชาวทวาย เลือกได้ที่แห่งหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตที่พระราชทานหลังหมู่บ้าน
ทวาย เป็นชัยภูมิดีพิเศษยิ่งกว่าที่ทั้งปวง เพราะแลดูเป็นที่ดอนสูง
เด่น ล้อมรอบบริเวณเป็นที่ลุ่มกว่า เหมาะสมที่จะสร้างเป็นวัดขึ้นใน
พระพุทธศาสนาเป็นยิ่งนัก จึงชักชวนทุกคนทุกผู้ในหมู่บ้านทวาย ให้
ช่วยกันสร้างวัดตามกำลังศรัทธา เมื่อพระพุทธศาสนาอยู่กาลล่วงแล้ว
ได้ ๒๓๔๐ พรรษา

วัดใหม่ที่มั่งจันจำพระยาทวายเป็นหัวหน้าสร้างขึ้นนี้ โดยเหตุ
ที่สร้างขึ้นบนภูมิภาคอันเป็นที่ดอน รอบบริเวณเป็นที่ราบลุ่ม ดังนั้น
จึงปรากฏนามว่า **วัดดอน** และโดยเหตุที่วัดนี้ ถูกสร้างขึ้นโดยพระยา
ทวายและชาวทวายทั้งปวง ณ สถานที่หลวงพระราชทานหลังบ้านทวาย
ดังนั้น ผู้คนทั้งหลายจึงนิยมเรียกให้รู้กันทั่วไปง่าย ๆ ว่าวัดดอนทวาย

อาณาเขตวัดนี้ มีบริเวณแผ่ตลอดไปตามภูมิภาคที่ดอน มีเนื้อที่
วัดได้ ๑๗ ไร่ ๒ งาน ๒๘ วา โดยมีคูล้อมรอบทุกด้าน กล่าวคือ
คูด้านเหนือแลด้านตะวันออก เป็นเครื่องปันเขตวัดดอนกับป่าช้าจีน
ส่วนคูด้านใต้กับด้านตะวันตก เป็นเครื่องปันเขตวัดดอนกับชาวบ้าน

จึงเป็นอันว่า วัดดอนอนุสรณ์ของชาวทวายแดนไกล ถูกสร้างขึ้น
ขึ้นในแผ่นดินสยามประเทศสำเร็จเรียบร้อยแล้ว โดยการนำของท่าน
เนมะโยกะยอดินหรือมังจันจ่าอดีตเจ้าเมืองทวาย สมควรใช้เป็น
ที่พำนักอาศัยของพระสงฆ์สามเณรในพระพุทธศาสนา ซึ่งจรมาแต่
จตุรทิศ โดยเฉพาะพระสงฆ์สาวกทั้งหลาย ผู้มีใจศรัทธาออกบวช
จากตระกูลลูกหลานชาวบ้านทวายทั้งปวง สมเจตนาของท่านผู้สร้าง
ตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่หนึ่ง แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระ
บรมบพิตรพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ประวัติความเป็นมา
ของเจดีย์วัดดอน

ประวัติความเป็นมาของเจดีย์วัดดอน

ตกมาถึงปีพระพุทธศักราช ๒๓๘๔ ครั้งรัชกาลที่สามแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระบพิตรพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระยาผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรี ได้ให้กรมการเมืองนำเชื้อพระวงศ์พม่าองค์หนึ่ง ซึ่งมีนามว่า มองส่วยตอง เข้ามายังกรุงเทพมหานคร แล้วให้เข้าเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทโปรดให้สอบถามความเป็นไป มองส่วยตองเชื้อพระวงศ์พม่า จึงให้การว่า

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๖๒ สมเด็จพระเจ้าปดุงกรุงอังวะผู้ดุร้าย ได้ทรงประชวรหนักแล้วสวรรคตล่วงลับไป จักกายเมงราชนัตตา ซึ่งว่าที่ตำแหน่งมหาอุปราชได้ขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์พม่าในขณะที่มีพระชนมายุได้ ๓๕ พรรษา เมื่อพระเจ้าจักกายเมงขึ้นครองราชบัลลังก์พม่าแล้ว จึงให้จับตัวพระเจ้าอา ๘ องค์ เอาไปกักขังไว้ได้ประมาณเจ็ดแปดวัน ก็รับสั่งให้นำเอาไปสำเร็จโทษประหารชีวิตเสียทั้งสิ้น เพื่อไม่ให้เป็นภัยแก่แผ่นดินสืบไป ในไม่ช้าก็เกิดวิปริตเกิดอัคคีภัย ไฟไหม้พระราชวังกรุงอังวะ

โหราพฤตอาจารย์พม่าทำนายว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ เป็นด้วยชะตาเมืองไม่ดี ต้องย้ายเมืองราชธานีจากเมืองอมรปุระอังวะ ซึ่งถูกไฟไหม้ ไปสถาปนาเมืองรัตนปุระอังวะ ซึ่งอยู่ไกลออกไปประมาณสามร้อยเส้นเศษเป็นราชธานี ชะตาเมืองจึงจืดดีขึ้นเหมือนดังเดิม สมเด็จพระราชาธิบดีจักกายแมงทรงเชื่อคำของโหราจารย์ มีพระบรมราชโองการให้ย้ายราชธานีไปอยู่เมืองรัตนปุระอังวะแล้ว ก็ทรงตั้งบุรุษหนึ่งนามว่ามองโจ ซึ่งเป็นพี่ชายของมเหสี ให้มีตำแหน่งเป็นที่แมงสากรู้ว่าราชการสิทธิขาดมีอำนาจใหญ่ในเมืองอังวะแทนพระองค์

พระอนุชาของพระเจ้าจักกายแมง ซึ่งมีนามว่าสารวดีมิน มีความโกรธเคืองและเกิดความรังเกียจ ว่าแมงสากรู้คนนี้เป็นแต่เพียงบุตรขุนนางตำแหน่งที่กรมเมือง เหตุไฉนพระเจ้าพี่จึงเอามาตั้งให้เป็นใหญ่ในตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ ซึ่งเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง ด้วยยังมีผู้ที่เหมาะสมกว่าอีกมากกว่ามากนัก คงจะเป็นด้วยพระเจ้าพี่ บัดนี้กำลังเสียพระสติคุ้มดีคุ้มร้าย ว่าราชการพันเพื่อนหาเป็นปรกติเหมือนดังก่อนไม่

ขณะที่ราชวงศ์เลขุนนางผู้ใหญ่เข้าไปเฝ้า บางวันก็ตรัสด้วยดีเป็นปรกติเรียบร้อย บางวันก็ตรัสเลอะเลือนพันเพื่อนเหมือนถูกปีศาจร้ายเข้าสิงร่าง ข้างแมงสากรู้ว่าราชการแทนพระองค์มีอำนาจสิทธิขาดเป็นใหญ่แต่เพียงผู้เดียว ก็วางอำนาจหยิ่งยะโสตามวิสัยคนที่เพ่งได้เป็นใหญ่ จะได้มีความเกรงอกเกรงใจบรรดาราชนวงศ์เลขุนนางผู้ใหญ่ทั้งหลายแม้แต่นิดหนึ่งก็ไม่มี ราชอนุชาสารวดีมินจึงคิดจะจับแมงสา

ก็มาเสีย กำหนดอุบายได้แล้ว จึงใช้ให้คนไปเชิญตัวแมงสากรู้มาที่บ้าน แต่แมงสากรู้หาไม่ กลับตอบไปว่า คนขึ้นแมงสากรู้ไม่ควรที่จะไปหาผู้ใด อันจะเป็นการให้เสียศักดิ์ของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ลดหย่อนลงไป

สารวดีมินผู้เป็นเพียงข้าแผ่นดินมีธุระสิ่งไร ก็ชอบที่จะไปหาแมงสากรู้ ผู้ทำหน้าที่แทนสมเด็จพระราชาธิบดี ไม่ควรที่จะเชิญแมงสากรู้ไปที่บ้านตัวให้เป็นการผิดประเพณี ราชอนุชาสารวดีมินได้สดับวาทีอันโอหังดังนี้ ก็มีความแค้นโกรธเคืองยิ่งนัก เรียกกลุ่มพรรคพวกของตัวเองเป็นอันมาก บุกรุกเข้าไปในบ้านแมงสากรู้ ลูบกันอยู่เป็นเวลานาน แมงสากรู้มีทหารที่เป็นพวกมากกว่า พวกสารวดีมินสู้ไม่ได้จึงพ่ายแพ้กลับไป แล้วรีบพาบุตรภรรยาบ่าวไพร่และพรรคพวกประมาณพันคนเศษหนีออกไปในเพลานั้น ดั้นด้นเดินทางมาเป็นเวลา ๕ วันจนถึงเมืองเดิมปอง แล้วเร่งรวบรวมรู้พลได้เป็นจำนวนมากพอสมควรแล้ว จึงยกพวกลงมาตีกรุงรัตนบุรีอังวะ ประชาชนนอกเมืองต่างก็พากันมาเข้าเป็นพวกของราชอนุชาสารวดีมินทั้งสิ้น รวมเป็นพลมากถึงห้าหมื่นคนล้อมเมืองอังวะอยู่หนึ่งวัน กองทัพในเมืองอังวะหาออกมาสู้รบไม่ได้แต่ส่งพระสงฆ์ผู้ใหญ่พม่าออกมา ๔ รูป มีท่านสามาเม็นชัณยาตอเป็นหัวหน้า เพื่อเป็นทูตเจรจาให้เป็นทีตกลงกัน

ครั้นพบสารวดีมิน คณะสงฆ์ผู้ใหญ่จึงถวายพระพรและทูลถามว่า ราชอนุชาท่านยกพลมาล้อมเมืองอังวะมากมาย ทั้งนี้จะปรารภถามสิ่งไร สมเด็จพระบพิตรพระเจ้าจังกายแมงผู้เป็นเชษฐา รับสั่งว่าจะให้

ราชอนุชาท่านทุกสิ่ง สารวดีมีนราชอนุชาลต้องค์ลงกราบแทบบาทพระ
สงฆ์ทั้งมวลแล้วตอบว่า ข้าแต่พระคุณเจ้าทั้งปวง ข้าพเจ้ายกพลมา
ครั้งนี้ จะได้มีความปรารถนาสิ่งใดอื่นนั้นหามิได้ ขอให้พระคุณทั้ง
ปวงจงกรุณากลับไปทูลสมเด็จพระเชษฐาเถิดว่า ข้าพเจ้าจะขอแต่ตัว
แมงสากรี้ ขอให้พระเจ้าพี่ส่งตัวแมงสากรี้มาให้ข้าพเจ้าโดยเร็วเถิด พระ
สงฆ์ผู้ใหญ่เหล่านั้นก็พากันกลับไปในเมือง ทูลความตามที่ราชอนุชา
สารวดีมีนตอบมาทุกประการ

สมเด็จพระราชาจกกายแมงผู้มีสติคุ่มดีคุ่มร้าย ได้สดับความ
ดังนั้นก็บังเกิดความกลัว จึงรับสั่งให้ทหารจับตัวแมงสากรี้ แล้วแต่ง
ตั้งขุนนางผู้ใหญ่ในราชสำนัก ๔ นาย โดยมีมองส่วยตองเชื้อพระวงศ์
สนิทเป็นหัวหน้า ให้เป็นผู้ควบคุมตัวแมงสากรี้ไปส่งราชอนุชาสารวดีมีน
ณ ค่ายพักนอกเมือง มองส่วยตองแลขุนนางผู้ใหญ่ที่ได้รับมอบหมาย
ก็ให้เอาตัวแมงสากรี้เข้าที่จำทุกประการแล้ว บรรทุกเรือข้ามฟากออกไป
จากเมืองอังวะ จนถึงค่ายแล้วมอบตัวแมงสากรี้ในราชอนุชา พร้อม
กับทูลว่า สมเด็จพระเชษฐาจกกายแมง ขอมอบราชสมบัติทั้งสิ้นให้
ราชอนุชาสารวดีมีนแล้ว ขออย่างเดียวคืออย่าให้พระราชนุชาคิด
ทำอันตรายจกกายแมงผู้กำลังวิปริตไม่สบายเลย

สารวดีมีนก็รับคำเป็นอันดีว่าจะไม่ทำอันตรายแก่พระเจ้าพี่แต่
ประการใด ต้องการแต่จะได้เจ้าไพร่แมงสากรี้มาลงโทษให้สมแค้น
เท่านั้น ว่าดังนี้แล้วก็สั่งให้นำเอาตัวแมงสากรี้ไปประหารชีวิตเสียทันใด

แล้วพาสัณครพรรคพวกเข้าไปในเมืองทำหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทน
องค์พระมหากษัตริย์ต่อไป

พอได้เป็นใหญ่ในเมืองรัตนบุรีเพียงห้าเดือนเศษ สารวดีมิน
ราชอนุชาที่ลี้ภัยมาลี้ภัยเสียสิ้น รับสั่งให้จำขังพระเจ้าจกกายแมงผู้พี่
ทั้ง ๆ ที่ยังเป็นกษัตริย์ครองราชสมบัติ แล้วประกาศตนขึ้นครอง
ราชบัลลังก์นั่งเมืองเป็นเจ้าอังวะเสียเอง บรรดาขุนนางผู้ใหญ่แลเชื้อ
พระวงศ์ผู้หนึ่งซึ่งมีนามว่า **จกจาแมง** ถึงกับตั้งตนเป็นหัวหน้าเรียก
ตัวมอง่วยตองไปที่บ้าน คิดการเป็นความลับจะจับสารวดีมินผู้ทรยศ
ประหารเสีย เอรราชบัลลังก์กลับคืนให้พระเจ้าจกกายแมงผู้นำสงสาร
ซึ่งถูกจับขังไว้ในคุก ให้คนทั้งปวงช่วยกันคิดรวบรวมนักคนได้มากน้อย
เท่าใด ให้ทำบัญชีจดนามตามจำนวนไว้

ครั้นรวบรวมผู้คนได้มาก คະเนาว่าพอจะทำการได้แล้ว จกกาย
แมงราชวงศ์ผู้หัวหน้าก็เอาตัวมอง่วยตองมาสาบานว่า จกพลีชีพทำการ
ร่วมกันเพื่อความเป็นธรรมในราชวงศ์อลองพญา หมายความว่าเอรราช
สมบัติคืนให้พระเจ้าจกกายแมงเท่านั้น เราท่านทั้งสองจักไม่ขึ้นครอง
ราชบัลลังก์ตั้งตนเองเป็นกษัตริย์เลยเป็นอันขาด ราชวงศ์ทั้งสอง
สาบานกันให้ขุนนางผู้ใหญ่ได้ฟังดังนี้แล้วก็กำหนดเอาวันแรม ๘ ค่ำ
เดือน ๖ เป็นวันลงมือทำการ โดยจะให้ทหารเข้าล้อมเมือง แล้วจับ
ตัวสารวดีมินราชอนุชาผู้ไม่เชื่อประหารเสีย

แต่เป็นคราวเคราะห์ร้าย ด้วยแผนการตามที่หมายไว้นี้หาสำเร็จ
ไม่ เพราะมีชายทรยศผู้หนึ่งลอบนำเอาความไปบอกกับสารวดีมินเสีย
ทั้งสิ้น ดังนั้นก่อนที่จะถึงกำหนดวันทำการลี้วันคือเมื่อวันแรม ๔ ค่ำ

เดือน ๖ เพลาประมาณ ๔ ทุ่มเศษ ราชอนุชาสารวดีมินผู้ถูกปองร้าย ก็คุมไพร่พลห้าพันคนเศษ ถืออาวุธครบมือพากันไปเข้าล้อมบ้านจกจาแมงหัวหน้าผู้คิดการ ยิงปืนคาบศิลาสี่ห้านัดแล้ว ก็ยกพวกบุกเข้าไปในบ้าน ไหล่ฟันแทงพรรคพวกจกจาแมงตายไปในทันทีร้อยคนเศษ จับได้ตัวจกจาแมงมัดลงมากลางลานบ้าน ประหารชีวิตเสียด้วยดาบ ณ ที่นั่นเอง เสร็จแล้วจึงยกพลบายหน้ามาทางบ้านมองส่วยทอง

คนของจกจาแมงเห็นเหตุร้ายเกิดขึ้นรวดเร็วโดยไม่คาดฝันเช่นนั้น ก็ให้ห้วนไหว่ตระหนกตกใจวิ่งโดยไวมายังบ้านมองส่วยทอง แจ้งข่าวร้ายให้ทราบและให้รีบหนีไป เพราะไม่มีทางที่จะต่อสู้ได้ มองส่วยทองราชวงศ์ผู้ใหญ่วิเคราะห์แล้วก็ไม่ชักช้า ผลุนผลันหลบหนีออกมาจากบ้านในบัดใจนั้น ดันดันเดินทางมาตลอดคืนตลอดวัน จนกระทั่งถึงเมืองยะไข่ เห็นว่ายังไม่ปลอดภัยจึงหนีมาอยู่เมืองเมาะลำเลิง ได้ข่าวว่าสารวดีมินกำลังให้ทหารตามล่า จึงหลบหนีมายังสยามประเทศทางเมืองเพชรบุรี หวังจะยึดเอาพระเดชพระคุณพระบารมีของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท คอยป้องกันเกศเกล้าไปตราบนานวันตาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้มองส่วยทองราชวงศ์พม่าผู้นำสงสาร ลงไปอยู่กับเหล่าชาวทวาย ณ ที่บ้านทวาย ตำบลคอกกระบือ เพราะเป็นชาวพุกามประเทศด้วยกันมาแต่ก่อน ไม่ช้าก็ปรากฏว่า ชาวทวายแลพม่าทั้งหลายในไทย ต่างพากันให้ความเคารพนับถือนิยมนิบัติในตัวท่านมองส่วยทองผู้นี้มาก ด้วยเห็นว่าเป็นเชื้อกษัตริย์ราชวงศ์อลองพญาเจ้านายพม่า

ภายหลังต่อมา ท่านมองส่วยตองผู้นี้ ได้มีจิตศรัทธาสรางพระ
เจดีย์ขึ้นองค์หนึ่งที่วัดดอน บริเวณป่าช้าด้านเหนืออุโบสถ ซึ่งยังคงมี
ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ แต่โดยเหตุที่สร้างมานานตั้งแต่ครั้งนั้น และ
ขาดการปฏิสังขรณ์ดูแลรักษา องค์พระเจดีย์ทรงพม่าที่ท่านมองส่วย
ตองสร้างไว้ จึงมีตะไคร่น้ำขึ้นจับดำอยู่เรื่อย ๆ นักเข้าก็เลยดำไป
หมดทั้งองค์ ภิกษุสงฆ์สามเณรและเด็กวัดแลเห็นพระเจดีย์มีสีดำมืด
ตั้งอยู่กลางป่าช้า จึงพากันเรียกว่า **พระเจดีย์ดำ** ทำให้คนชั้นหลังทั้ง
หลายซึ่งไม่รู้อะไร พลอยเรียกว่าเจดีย์ดำตามไป ด้วยว่าพระเจดีย์
ดำ โอ้ พระเจดีย์ดำ เมื่อใดเล่าหนอ จึงจะได้รับการปฏิสังขรณ์ตบแต่ง
ให้สวยงามและหายดำเสียที

นามวัดดอนที่ทรงพระกรุณาแปลงให้ ในรัชกาลที่สี่

ตกลมาถึงปีพุทธศักราช ๒๔๐๐ ครั้นรัชกาลที่สี่ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ผู้ทรงเป็นมหาปราชญ์ในเชิงอักษรศาสตร์ภาษา ได้ทรงพระกรุณาตั้งและแปลงนามวัดต่าง ๆ ทั้งในกรุงแลหัวเมืองหลายวัด บรรดาวัดเหล่านี้ วัดดอนที่ท่านพระยาโยกะยอดินหรือมังจันจำพระยาทวายสร้างขึ้นไว้ ก็อยู่ในข่ายที่ทรงพระกรุณาเปลี่ยนนามให้ใหม่ด้วยวัดหนึ่ง โดยทรงเปลี่ยนนามให้ใหม่ว่า **วัดบรมสถล** มีปรากฏความตามบัญชีรายนามวัดที่ทรงตั้งและทรงแปลงนามให้ใหม่

ในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังต่อไปนี้

ทรงตั้งและแปลงนามวัดต่าง ๆ

วัดราชประดิษฐ์ ๑ วัดมหารณพาราม ๑ วัดบุรณศิริมาตยาราม
 ๑ วัดนามบุญญ์ติ ๑ วัดโสมนัส ๑ วัดตรีทศเทพ ๑ วัดบรมนิวาส
 ๑ วัดชัยฉิมพลี ๑ วัดเวฬุราชิน ๑ วัดสมุหประดิษฐ์ เจ้าพระยาบดินทร์
 สร้างที่เมืองสระบุรี ๑ วัดสุปฏิหาราม เมืองนครชัยศรี ๑

ชื่อวัดที่ทรงแปลงนามใหม่

วัดน้อยบางไส้ไก่	แปลงว่า	วัดศิริบุญชัย
วัดพระยาญาติการาม	แปลงว่า	วัดพิชัยญาติการาม
วัดใหม่	แปลงว่า	วัดอนงคาราม
วัดประยูรวงศาวาส	แปลงว่า	วัดประยูรวงศาวาส
วัดดอกไม้	แปลงว่า	วัดบุปผาราม
วัดอรุณราชวราราม	แปลงว่า	วัดอรุณราชวราราม
วัดหงสาวดาราม	แปลงว่า	วัดหงส์รัตนาราม

วัดกรมสมเด็จพระปรมาทิตยรัตนราช

	แปลงว่า	วัดชินวราราม
วัดเกาะแก้ว	แปลงว่า	วัดสัมพันธวงศาราม
วัดตะเคียน	แปลงว่า	วัดมหาพฤฒาราม
วัดสระเกศ	แปลงว่า	วัดเจติยบรรพตาราม
วัดบางลำภู	แปลงว่า	วัดสังเวชวิศยาราม
วัดสมอแครง กรมพระพิทักษ์เทเวศร์สร้าง		
	แปลงว่า	วัดเทวราชกุญชร
วัดสมอราย	แปลงว่า	วัดราชาธิวาส
วัดชีปะขาว	แปลงว่า	วัดศรีสุทธาราม
วัดเงิน	แปลงว่า	วัดรัชฎาธิษฐาน
วัดทอง	แปลงว่า	วัดกาญจนสิงหาสน์
วัดอภัยธาราม	แปลงว่า	วัดอภัยทธาราม
วัดเขมาเดิม	แปลงว่า	วัดเขมาภิรตาราม
วัดนายกรับลคร	แปลงว่า	วัดสัมมัมชผล
วัดอุทัยทาราม	แปลงว่า	วัดอุทัยทิศ
วัดปุกคโล	แปลงว่า	วัดอุบลวัน
วัดสนามควาย	แปลงว่า	วัดสุนทรธรรมทาน
วัดดอนหลังบ้านทวาย	แปลงว่า	วัดบรมสถล

โดยเหตุที่คนทั้งหลาย เคยเรียกชื่อวัดซึ่งมั่งจันจำพระยาทวาย
สร้างตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่หนึ่งว่าวัดดอนจนเคยชินติดปากติดใจ เป็น
ที่รู้จักกันแพร่หลายทั่วไปนั้นประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่ง คนทั้ง

หลายซึ่งเป็นเจ้าถิ่นมีภูมิลำเนาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้วัดนี้อย่างหนาแน่น ในสมัยนั้น โดยมากก็เป็นพี่น้องชาวทวายสืบเชื้อสายมาจากท่าน มังจันจา ซึ่งถือว่าเป็นเจ้าของวัด ขณะนั้นยังไม่ทันสันตติภาษาไทย ยังพูดภาษาทวายกันอยู่

แม่เจ้ากุฎิกษุสามเณรตลอดจนกระทั่งท่านชรัวและสมภารเจ้า วัด ก็ถนัดที่จะพูดและเทศนาสั่งสอนอุบาสกอุบาสิกา ด้วยภาษาทวาย สบายดี ดังนั้น เมื่อทรงมีพระมหากรุณาเปลี่ยนนามวัด ให้ไพเราะ ตามหลักอักษรศาสตร์ว่า **วัดบรมสถล** ซึ่งเป็นชื่อใหม่ พี่น้องชาวทวายทั้งหลายเห็นที่จะเรียกยาก เพราะความไม่สันตติภาษาไทย เลยได้ แต่เรียกชื่อเดิมว่าวัดดอนบ่าง วัดดอนทวายบ้าง ตามถนัดปากกันต่อมาอีกจนถึงสมัยปัจจุบันทุกวันนี้

จะอย่างไรก็ดี นามวัดที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาพระราชทานให้ใหม่ว่าวัดบรมสถล นี้ น่าที่จะดำเนินการมาใช้เป็นชื่อของวัดให้เป็นหลักฐาน ทั้งในปัจจุบัน และอนาคตภายภาคหน้าเป็นยิ่งนัก

ทั้งนี้ก็โดยเหตุผลคือ นอกจากจะเป็นการน้อมรับเอานามวัด ตามพระบรมราชโองการที่ทรงพระกรุณาพระราชทานแปลงให้แล้ว นามที่ทรงแปลงให้ใหม่ว่าวัดบรมสถลนี้ ยังเป็นนามที่เพราะเหมาะสม กับชัยภูมิที่ตั้งดั้งเดิมของวัด

ทั้งนี้ก็ต้องถือว่าเป็นเกียรติยศอย่างสูงสุดสำหรับวัดนี้ทีเดียว ในกรณีนี้สมเด็จพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงพระกรุณาพระราชทานนามวัดให้ ในครั้งนั้น

สมภารเจ้าวัด

สมภารเจ้าวัดนี้ เดิมที่มีแต่พระทวยที่เป็นสงฆ์อาวุโสผู้ใหญ่ ทำหน้าที่ปกครองดูแล โดยมีวัตรปฏิบัติตามธรรมเนียมพระทวย สืบเชื้อสายกันเรื่อยมา เป็นที่น่าเสียดายว่า ไม่สามารถจกค้นหา ประวัติให้แน่ชัดลงไปว่าสมภารเจ้าวัดทั้งหลาย เริ่มตั้งแต่พระยาทวย เป็นมรรคทายกสร้างวัดนี้คือใครบ้าง ได้เค้าความแต่เพียงว่า พอท่าน มังจันจาสร้างวัดเมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๔๐ แล้ว ก็มีพระทวยอยู่ เป็นประจำ มีธรรมเนียมข้อวัตรปฏิบัติแบบอย่างพระทวย จนตกมาถึงสมัยที่วัดดอนหลังบ้านทวย ได้รับพระมหากรุณาพระราชทาน นามให้ใหม่ว่าวัดบรมสถลนั้น ท่านสมภารชื่อ **หุ้ย** เป็นชาวทวย โดยกำเนิด พอได้บรรพชาอุปสมบทแล้ว ก็อยู่ประจำที่วัดนี้ ครั้น มีอายุบรรพชาสมควรแล้ว ก็รับหน้าที่ปกครองวัดเป็นสมภารนาน นักหนา จนมีฉายาที่คนทั้งหลายในชั้นหลังเรียกกันว่า **ปู่เฒ่า** เพราะ เจ้ากูปวชเป็นสมภารครองวัดมานาน จนแก่เฒ่าเข้าเกณฑ์ชราภาพ มาก

หลวงปู่จัน

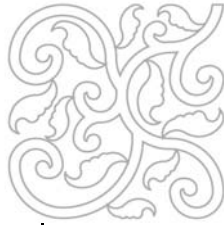
วัดดอนสมัยท่านปู่จัน

ครั้นท่านปู่เฒ่าอาจารย์ท้อย ถึงแก่มรณภาพล่วงลับไปตาม
 ธรรมชาติของสังขาร **พระอาจารย์จัน** ฉายาว่า **จนฺทสโร** ก็รับหน้าที่
 เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดสืบมา ท่านอาจารย์จันผู้นี้ ก็มีชาติกำเนิด
 เป็นชาวทวายแท้ เกิดที่บ้านทวาย พอเจริญวัยอายุครบปีบวช ก็ได้
 รับบรรพชาอุปสมบท แล้วอยู่จำพรรษาที่วัดดอนสืบมา จนได้เป็น
 สมภารเจ้าวัด เป็น**พระอธิการจัน จนฺทสโร**

เล่ากันว่าท่านเป็นผู้มีอุปนิสัยฝึกฝนในทางกสิณภาวนา จนปรากฏว่ามีวิชาอาคมขลัง ตามแบบอย่างสมภารเจ้าวัดในสมัยนั้น และเป็นผู้เคารพมั่นในภาระหน้าที่เป็นยิ่งนัก หากมีคำสั่งจากทางการ คณะสงฆ์ผู้ใหญ่ปฏิบัติประการใด ท่านเป็นต้องเอาใจใส่กวาดขันพระ ลูกวัด ให้ปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดไม่ประมาทเลย

ก็แลเพราะความเคร่งครัดในหน้าที่เจ้าอาวาสเพื่ออนุวัตรตาม คำสั่งทางการคณะสงฆ์ผู้ใหญ่ของท่านอธิการจัน เจ้าอาวาสวัดดอน นี้เอง จึงเป็นเหตุให้เกิดมีกรณีขับไล่พระพม่าออกจากวัดดอน จนเป็น เรื่องอื้อฉาวเดือดร้อนใหญ่โต ไปจนถึงชั้นมหาเถรสมาคม อันเป็น สถาบันการปกครองชั้นสูงสุดแห่งคณะสงฆ์ไทยสมัยปีพุทธศักราช ๒๔๕๖

ท่านปู่จั้นขับไล่พระพม่า

มูลกรณีที่จะเกิดมีการขับไล่พระพม่า ให้ออกไปจากวัดดอนจนเกิดเรื่องใหญ่โตขึ้นนั้น ก็มีอยู่ว่าเมื่อท่านมั่งจั้นจำพระยาทวายสร้างวัดดอนขึ้นแล้ว เดิมทีก็มีพระทวายพวกเดียวอยู่ประจำ โดยมีพี่น้องชาวทวายและชาวไทยซึ่งอยู่บ้านใกล้เคียงให้ความอุปถัมภ์บำรุง

ครั้นจำเนียรกาลล่วงมา ชาวพม่าไม่มีวัดเป็นของตนเองในกรุง แต่ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชนคนนับถือพระบวรพุทธศาสนา จึงพากันมาทำบุญที่วัดนี้ เมื่อมีพระภิกษุพม่าซึ่งเดินทางมาจากพุกามประเทศ เข้ามาเยี่ยมเยียนญาติโยมที่เมืองไทย จึงมาขออาศัยพักอยู่ที่วัดนี้ เพราะค่าที่วัดพระทวายมีเชื้อสายเป็นชาวพุกามประเทศด้วยกันมาก่อน ตอนแรกก็เป็นปรกติดีอยู่ ไม่มีอะไรเกิดขึ้น

ตกมาถึงปีพุทธศักราช ๒๔๑๙ อุส่วยจัดทายกชาวพม่าพิจารณาเห็นว่าหน้าที่พระพม่ามาขอพักอาศัยอยู่กับท่านสมภารเจ้าวัดดอนครั้งละนาน ๆ ย่อมอึดอัดไม่สะดวกทั้งผู้อาศัยและผู้ให้พัก จึงมีศรัทธาขออนุญาตทางที่รกด้านเหนือวัด ปลุกกุฏิขึ้นเป็นหลังแรก

เพื่อให้เป็นที่อาศัยพักของพระพม่าที่เดินทางมาจากเมืองไกล พระพม่าจึงได้อาศัยกุฏิหลังนั้นพักอยู่กันเรื่อยมา รูปเก่าจากไปก็มอบหมายให้รูปใหม่อยู่แทน แต่ไม่ได้ทำอุโบสถสังฆกรรมร่วมกับพระทวายเจ้าวัด

ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๔ สังฆมณฑลไทยอันมีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ยกวัดในกรุงเทพฯ เข้าในคณะกลาง และจัดเป็นแขวงตามท้องที่อำเภอ วัดดอนตอกอยู่ในแขวงบางรัก มีพระราชาคณะซึ่งปรากฏตามราชทินนามว่า**พระราชมนี** เป็นเจ้าคณะแขวง

ก็นโยบายของสังฆมณฑลไทยในสมัยนั้น ต้องการให้วัดทั้งหลายปฏิบัติตามธรรมวินัยโดยเคร่งครัด วัดหนึ่ง ๆ ให้มีพระเป็นนิกายเดียวกัน กล่าวคือร่วมอุโบสถสังฆกรรมด้วยกันได้ ไม่ให้วิวาทด้วยเรื่องถือนิกาย จึงมีคำสั่งให้เจ้าอาวาสวัดปฏิบัติเป็นกฎธรรมเนียมว่า พระผู้ต่างนิกายไม่ยอมร่วมอุโบสถสังฆกรรมกับพวกพระเจ้าของถิ่น จัดเป็นอาคันตุกะ จะมีสิทธิ์อาศัยวัดเจ้าของถิ่นได้เพียง ๓ เดือน พ้นกำหนดแล้วต้องออกจากวัดนั้นไปอยู่ที่อื่น

พระอุปชฌาย์จันผู้เคร่งครัดเจ้าอาวาสวัดดอน พอได้รับคำสั่งดังนี้ ก็ไม่รอช้ารีบแจ้งให้พระพม่า ซึ่งเวลานั้นพักอาศัยอยู่ที่วัดดอนสองรูป คือ **พระมินอ่องและพระมองละ** ให้เข้ามาร่วมทำอุโบสถสังฆกรรม แต่ท่านทั้งสองนั้นเพิกเฉยอยู่ แม้จะบอกซ้ำอีกก็ยังเพิกเฉยอยู่ตามเดิม ไม่ยอมมาร่วมอุโบสถสังฆกรรมร่วมกับพระทวาย

เจ้าของถิ่น พอพ้นกำหนด ๓ เดือน ท่านอธิการจันเจ้าอาวาสวัด
ดอนผู้เคารพคำสั่งของสังฆมณฑลไทย จึงขับไล่พระพม่าทั้งสองรูป
นั้นให้ออกไปจากวัดทันที

ก็เลยเกิดกรณีกันขึ้นเป็นเรื่องราวอื้อฉาวกว้างขวาง โดยทาง
พระพม่าที่ถูกไล่ เพราะไม่ร่วมเข้าอุโบสถสังฆกรรมตามนโยบายของ
สังฆมณฑลไทยนั้น ได้ให้ทนายพม่ายื่นเรื่องราวไปทางกงสุลอังกฤษ
มิสเตอร์ฟิสมอริส ผู้แทนกงสุลอังกฤษ จึงมีหนังสือถึง**พระยาวิ
สุทธิสุริยศักดิ์** เสนาบดีกระทรวงธรรมการ เรื่องดำเนินไปขึ้นสูง
สุดถึงมหาเถรสมาคม จึงมีพระมหาสมณวินิจฉัยลงมา เรื่องจึง
สงบลงไป เพื่อให้เป็นหลักฐานไว้ จักขอนำเอาพระมหาสมณวินิจฉัย
เรื่องพระพม่าถูกไล่จากวัดดอน จากแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่ม ๑
หน้า ๔๑๐ พ.ศ. ๒๔๕๖ มารวบรวมไว้ในที่นี้ดังต่อไปนี้

พระมหาสมณวินิจัย ในเรื่องพระพม่าถูกไล่จากวัดดอน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
ศรีสุทนต์ตติยพรหมจารี ฯลฯ บรมนารถบพิตร พระมหาสมณะ
เสด็จประทับในเถรสมาคม ณ ตำหนักจันทร์ วัดบวรนิเวศวิหาร
ประทานพระมหาสมณวินิจัยในเรื่องราวของ มองเมียดสา พายก
พม่า เรื่องพระพม่าถูกไล่จากวัดดอนบ้านทวาย แขวงบางรัก
กรุงเทพฯ ดังต่อไปนี้

ความเดิม

๑. เมื่อศกหลังพระพม่า ๒ รูป ผู้เข้าอยู่ในวัดดอน ตำบล
บ้านทวาย อำเภอบางรัก กรุงเทพฯ ชื่อ ธรรมอินทระ หรือ มิน
อ่อง ๑ ชื่อเวสยะ หรือ ม่องละ ๑ ไม่ยอมร่วมอุโบสถสังฆกรรม
กับพวกพระทวายในวัดเดียวกันนั้น **พระเทพสุธี** ครั้นยังเป็น

พระราชมนูนี้ เจ้าคณะแขวงบางรัก ได้ชักโยงจะให้เข้ากันได้ พระ
สองฝ่ายนั้นยอมตาม ได้ทำหนังสือยอมไว้แล้ว แต่ภายหลังพระ
พม่า ๒ รูปนั้น หาเข้าอุโบสถไม่ พระอธิการจั่นในฝ่ายพวก
ทวาย จะให้ออกเสียจากวัดเจ้าคณะแขวงอนุมัติตาม

๒. **มิสเตอร์ฟิสมอริส** ผู้แทนกงสุลอังกฤษ มีหนังสือถึง
พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ขอให้ช่วย
เหลือไถ่ปล่อย

๓. **พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์** สอบถามไปยังเจ้าคณะแขวง ได้
ความแล้ว เห็นว่าเป็นเวลาในพรรษา สั่งขอให้อยู่ไปตลอดพรรษา
และสั่งต่อไปว่า ถ้าขัดข้องอย่างไร ให้นำความมาแจ้งแก่เรา

๔. เจ้าคณะแขวงนำความนั้นแจ้งแก่เรา ๆ สั่งให้ทำตาม
ธรรมเนียมที่ตั้งไว้ คือ พระผู้ไม่ยอมร่วมอุโบสถสังฆกรรม กับ
พวกพระเจ้าของถิ่น ให้ถือว่าเป็นอาคันตุกะ คือผู้จรมาอาศัย
ให้อยู่อาศัยได้เพียง ๓ เดือน พ้นจากนั้นให้ออกจากวัดนั้น แต่
พระพม่าไม่มีวัดอยู่ ให้เจ้าคณะแขวงพาไปฝากให้อยู่ที่วัดอื่น

๕. พอออกพรรษาแล้ว เจ้าคณะแขวงบอกให้พระพม่า ๒
รูป นั้นออกจากวัดดอน เพื่อจะให้อยู่ที่วัดอื่น

๖. **มองเมียดสา** ในชื่อของพวกทวายพม่า ยื่นเรื่องราวทาง
กงสุลอังกฤษบ้าง ในความว่าพวกทวายพม่า ได้ถางรกปลูกกุฏิ
และศาลาด้วยทรัพย์ของเขามอบถวายพระพม่าอยู่ต่อกันมา จนถึง
พระ ๒ รูปนี้นานมาแล้ว เมื่อแรกเขาเข้ามากรุงเทพฯ ราว ๑๙
ปีมาแล้ว ได้เห็นกุฏิหมูนั้นพระพม่าอยู่มาแล้ว ต่อมาเขาเองก็ได้

สร้างกุฏิและศาลาเหมือนกัน พระพม่าได้อยู่มาตามลำพัง ไม่เคย
ได้อยู่ในปกครองของใคร รูปก่อนจากไป ก็ได้มอบแก่รูปหลังอยู่
ต่อไป สถานที่พระพม่าตั้งอยู่นั้น ต่างจากวัดดอน มีหนทางคั่นกลาง
และอ้างว่าได้รับพระราชทานธรรมาสน์เมื่องานพระบรมศพด้วย เจ้า
คณะแขวงก็ดี พระทวยาก็ดี ไม่มีอำนาจจะไล่พระพม่า และไม่มี
อำนาจในหมู่กุฏิที่เป็นของพวกทวยกพม่าสร้าง ของดการขับไล่ และ
ขออนุญาตให้พระพม่าได้อยู่ ณ ที่นั้นไปตามเดิม

ความที่พิจารณาได้

๗. คำในเรื่องราวของพวกทวยกพม่า (หมายเหตุ ๕) และคำของ
พระอธิการจันในฝ่ายพระทวย (หมายเหตุ ๘-๙) รับต้องกันว่า สถานที่
ที่ตั้งวัดดอนนั้น เป็นที่หลวง ครั้นรัชกาลที่ ๑ พระราชทานให้พวก
ทวยอยู่ ยังคำของพระอธิการจันกล่าวต่อไปว่า พระยาทวยชื่อ
มังจันจำ ได้สร้างวัดดอนขึ้นนั้น

๘. เขตวัดดอนนั้น แ่ตลอดทั่วทั้งสำนักพระทวย ทั้งสำนัก
พระพม่าเป็นวัดเดียวกัน ตามข้อที่พิสูจน์ได้ดังต่อไปนี้

ก. คูในระหว่างหลังสำนักพระพม่าและป่าช้าจีน (ด้านเหนือ)
ที่ขุดใหม่แล้วนั้น รับต้องกันทั้งฝ่ายทวยทั้งฝ่ายทวยกพม่า ว่ามี
มาก่อน เป็นแต่พวกจีนขุดให้กว้างออกไป เมื่อเป็นเช่นนี้ วัดนั้น
มีคูหรือท้องร่องล้อมรอบ ด้านเหนือกับด้านตะวันออก พวกจีน
ขุดให้กว้างออกไป เป็นเครื่องปันเขตวัดดอนกับป่าช้าจีน ด้านใต้

เป็นห้องร้องมีน้ำ เป็นเครื่องปั้นเซตวัดกับบ้าน ด้านตะวันตกเป็น
ห้องร้องมีน้ำข้าง เขินข้าง เป็นเครื่องปั้นเซตวัดกับชาวบ้านเหมือนกัน

ข. ทางเดินที่ตัดจากถนนเจริญกรุง ผ่านบ้านเข้ามาในวัด เป็น
เครื่องปั้นสำนักพระทวยกับพระพม่า นั้น มาสู่ดลงที่ป่าช้าอันตั้งอยู่
ในเซตวัด มุมด้านเหนือกับด้านตะวันออกต่อกัน หาได้ตัดข้าม
คูไปถึงป่าช้าจีนไม่ โดยนัยนี้ เป็นถนนตัดเข้าวัด

ค. ทางเดินตัดเข้าไปเช่นนั้นแล้ว พวกพระทวยจึงอยู่แต่ด้าน
ใต้แห่งทาง ปล่อยด้านเหนือไว้ให้เป็นที่รก ที่พวกพม่ามาถาง
ปลูกกุฏิเป็นสำนักพระพม่า ที่รกด้านใต้และด้านตะวันตกที่อยู่ใน
ปกครองของพระทวยก็ยังมีเป็นพยาน

ฆ. ป่าช้าคือที่เผาศพอยู่ด้านเหนือแห่งทางเดิน แนวเดียวกับ
สำนักพระพม่า

ง. อุโบสถก็ดี โรงธรรมก็ดี ป่าช้าที่เผาศพก็ดี เป็นอันเดียว
กัน ความใช้เป็นวัดอันเดียวกันของคน ๒ ฝ่ายก็ยังมีพยานปรากฏ
เช่น พระเจดีย์ที่พวกพม่าสร้างไว้ (ไม่นานเท่าไร) ในที่ใกล้ป่าช้า
ด้านใต้แห่งทางเดินอันเป็นเซตของพระทวย และธรรมาสน์เมื่อคราว
งานพระบรมศพตั้งอยู่ในโรงธรรมสภาเดียวกัน

จ. ในตำบลบ้านติดกับวัดหรือใกล้ พวกทวยยังตั้งเป็นปึก
แผ่น พวกพม่านอกจากมองเมียดสาแทบไม่มีเลย

ฉ. โรงธรรมสภาที่ดี โรงตั้งศพที่ดี ตั้งอยู่ริมทางไม่มีชน
พอจะล้อมรั้วปันเขต

๙. แต่มีบางข้อจะนำไปเห็นว่า เขตวัดดอนเพียงทางเดิน คือ ก่อไผ่ริมคูหรือท้องร่องแนวด้านตะวันตก ไม่ได้เลยออกไปทางสำนัก พระพม่า วกเข้าริมทาง แต่ข้อนี้ไม่ลบล้างข้อที่พิสูจน์ได้

๑๐. ธรรมเนียมครวงานพระบรมศพ ได้รับพระราชทาน เป็น ๒ ที่นั้น สอบถามได้ความว่าเจ้าหน้าที่เข้าใจว่าเป็นฝ่ายละวัด คือต่างตำบลกัน

๑๑. อย่างไรก็ดี พวกทนายพม่าก็ไม่ได้ร้องเถียงถึงที่ดิน และคำ (หมายเหตุ ๗) ของอุสอยัดทนายคนแรกสร้างกุฏิใหญ่ (หมายเหตุ ในแผนที่) ก็ว่าที่ดินนั้นไม่ได้ซื้อ จางวางชื่อนายทองแข็ง (หลวง ศรีณรงค์คนก่อน บิดาหลวงศรีณรงค์เดี๋ยวนี้) อนุญาตให้ปลูก

๑๒. วัดนี้สร้างขึ้นสำหรับพวกทนายก่อน มีพระทนายอยู่ จำเนียรกาลล่วงมา พระทนายมีน้อยลง จึงได้รับพระไทย และ พระชาติอื่นเข้าไว้ด้วย แต่เข้าอุโบสถสังฆกรรมด้วยกันได้ ต่อนี้ไป จะเรียกว่าพระทนายเพราะประเพณีติดตามแบบพระทนาย

๑๓. พวกพม่าไม่มีวัด จึงได้มาทำบุญที่วัดนี้ เมื่อพระพม่า เข้ามาในกรุง ก็ขอให้อาศัยอยู่วัดนี้

๑๔. เมื่อพุทธศักราช ๒๔๑๕ (จุลศักราช ๑๒๓๘) อุสอยัด ได้อนุญาตจากหลวงศรีณรงค์คนเก่า (ทองแข็ง) ถางที่รกรอกทาง เดินด้านเหนือ ในคูหรือร่องของวัดดอน ปลูกกุฏิขึ้นเป็นครั้งแรก และพวกทนายพม่าสร้างต่อมาอีก เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของพระพม่า จึงเกิดมีสำนักพระพม่าขึ้นที่วัดดอน

๑๕. พระพม่านั้น ไม่ได้ทำอุโบสถสังฆกรรมกับพวกพระทวายนอกจากรูปหนึ่งซึ่งชื่อจันทิมาที่เป็นพม่าบวช ณ วัดนั้น ฝ่ายพระทวาก็ไม่ได้แผ่ความปกครองมาถึงพระพม่า ต่างฝ่ายต่างอยู่ พระพม่าอยู่ต่อกันมา รูปเก่าจะไปก็มอบให้รูปใหม่อยู่ต่อมา ไม่ได้อยู่ในดูแลของใคร

๑๖. เมื่อ คก ๒๓๕๔ สังฆมณฑลได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ยกวัดในกรุงเทพฯ เข้าในคณะกลาง และจัดเป็นแขวงตามท้องที่อำเภอ วัดดอนตอกอยู่ในแขวงบางรัก ที่พระเทพสุธี เดิมเป็นพระราชมุณี เป็นเจ้าคณะ

๑๗. ความมุ่งหมายของสังฆมณฑล จะจัดการปกครองให้ทั่วถึงและในวัดหนึ่ง ๆ จะให้มีพระที่เป็นนิกายเดียวกัน กล่าวคือร่วมอุโบสถสังฆกรรมด้วยกันได้ เพื่อจะป้องกันวิวาทด้วยเรื่องเถื่อนิกาย จึงตั้งธรรมเนียมไว้ว่า พระผู้ต่างนิกายไม่ยอมเข้าอุโบสถสังฆกรรมกับพวกเจ้าของถิ่น จัดเป็นอาคันตุกะ จะอาศัยวัดต่างนิกายของตนได้เพียง ๓ เดือน พ้นกำหนดนั้นแล้วต้องออกจากวัดนั้นไปอยู่ที่อื่น

๑๘. พระธรรมอินตระหรือมินอ่อง และพระเวสยะหรือม่องละ ไม่ยอมเข้าอุโบสถและสังฆกรรมกับพวกพระทวายเจ้าของถิ่น พระอธิการจั่นฝ่ายทวาย จึงบอกให้ออกเสียจากวัด เจ้าคณะแขวงจึงคิดจะย้ายไปไว้วัดอื่น มองเมียดสาจึงร้องคัดค้านว่า กฎีและคาลานั้นเป็นของพวกทวายพม่าสร้าง เจ้าคณะแขวงก็ดี เจ้าวัดก็ดีไม่มีอำนาจจะไล่ ขอให้พระพม่าได้อยู่ต่อไป

วินิจฉัย

๑๙. เงื่อนไขที่จะพึงวินิจฉัยกระทงแรกคือ กุฎิและศาลา ซึ่งต่อ
นี้ไปจะเรียกว่าเสนาสนะที่พวกทายกพม่าสร้างขึ้นในวัดตอนนั้นยังเป็น
ของทายกผู้สร้าง หรือเป็นของสงฆ์ กล่าวคือเป็นสมบัติของพระศาสนา

๒๐. วินิจฉัยตามธรรมเนียมที่เป็นไปอยู่ ทายกผู้สร้างเสนาสนะ
สร้างเอาบุญ กล่าวคือเพื่ออุทิศแด่พระศาสนา ไม่ได้เคยเอาคืน แม้
ปรารภบุคคลผู้เดียวหรือบางพวกสร้างขึ้น เมื่อบุคคลผู้นั้นหรือพวก
นั้นไม่อยู่แล้ว ผู้สร้างก็ดี ผู้อยู่ก็ดี ไม่เคยได้ถือเอากรรมสิทธิ์ เช่น
รื้อถอนเอาไปเป็นประโยชน์ของตน ที่รื้อเอาไปก็เพื่อปลูกในวัดอื่น ยัง
เป็นประโยชน์แก่พระศาสนาเหมือนกัน พวกทายกพม่าสร้างเสนาสนะ
ขึ้นที่วัดตอนนั้น ก็เป็นตามธรรมเนียมนี้ เป็นแต่ปรารภพระพม่า ต้อง
ถือว่าสร้างถวายไว้ ในพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็นของสงฆ์ ผู้สร้างไม่
ได้เป็นเจ้าของอีกต่อไป แต่คำนี้ไม่ได้หมายถึงเสนาสนะที่ปลูกในที่ดิน
ของบุคคล เพื่อภิกษุได้อาศัยชั่วคราว เช่นกุฎิที่พวกพม่าปลูกขึ้น
ในที่ดินของบริษัทบังกลีพม่าพาณิชย์การ เพื่อเป็นที่อยู่ของพระพม่า

๒๑. เงื่อนไขจะพึงวินิจฉัยในลำดับ คือ พวกทายกพม่าผู้สร้าง
เสนาสนะนั้น มีกรรมสิทธิ์ในเสนาสนะนั้นได้เพียงไร

๒๒. กล่าวโดยหลักฐานแล้ว ไม่มีกรรมสิทธิ์เลย ตัวอย่าง
ครั้งพุทธกาล ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีแตกกันพระคาสตาตรัสห้ามไม่
ฟัง ภายหลังเห็นโทษในการแตกกัน กลับดีกันได้พากันมาเพื่อจะเฝ้า
พระคาสตาผู้เสด็จอยู่ ณ พระเชตวัน กรุงสาวัตถี อนาถปิณฑิก

คฤหบดีผู้สร้างพระเชตะวันมูลขอห้ามไม่ให้พวกเธอเข้าพระเชตะวัน พระ
ศาสดาไม่ทรงพระอนุমัติ คฤหบดีก็ไม่ได้ถือว่ามีการมลทินในที่นั้น
และผืนทำ แต่ธรรมเนียมที่เป็นไป ฝ่ายวัดย่อมรู้จักรักษาศรัทธาของ
ทายก และผ่อนผันให้สำเร็จความประสงค์ แต่จะถือเอาหลักแห่ง
วินิจฉัยไม่ได้

๒๓. เมืองที่จะพึงวินิจฉัยต่อไป คือ เสนาสนะนั้น พวกทายก
พม่าเฉพาะพระพม่าสร้างขึ้นจะเป็นของเฉพาะนิกายหรือเป็นของ
สาธารณะ

๒๔. มีธรรมเนียมมาในพระบาลี ทายกผู้สร้างอารามและ
เสนาสนะตั้งอยู่ในความแนะนำของพระศาสดา อุทิศไว้เพื่อจาคะตักสงฆ์
คือพวกภิกษุผู้มาแต่สี่ทิศ ข้อนี้แปลว่า อารามและเสนาสนะที่สร้าง
ขึ้นในพระพุทธศาสนา เป็นสาธารณะทั่วไปแก่ทุกฝ่ายทั้งหลาย

๒๕. อารามและเสนาสนะในกรุงสยาม เป็นไปตามธรรมเนียม
ในบาลี เป็นสาธารณะแก่ทุกฝ่ายทั้งหลาย มีตัวอย่างเช่น วัดมหานิกาย
ภายหลังเป็นวัดธรรมยุต วัดธรรมยุตกลับเป็นวัดมหานิกาย

๒๖. แต่มีวัดและสำนักที่ยกเว้น ตัวอย่าง คือ วัดราชประดิษฐ์
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างเฉพาะธรรมยุตนิกาย
แต่ที่ดินเป็นของทรงบริจาคนใหม่ ไม่ใช่วัดเดิม ตั้งแต่สร้างพระธรรมยุต
ยังได้อยู่สืบกันมา ยังไม่มีปัญหาจะพึงวินิจฉัย สำนักสงฆ์ที่สร้างขึ้น
ในที่ดินของบุคคล ดังกล่าวไว้ในข้อ ๒๐ ก็นับเข้าในข้อนี้

๒๗. ที่ดินแห่งวัดดอน เป็นสมบัติสาธารณะของพระศาสนา
เสนาสนะที่พวกพม่าปรารถนาพระพม่าสร้างขึ้นในที่ดินนั้น ก็สมควรเป็น

สมบัติสาธารณะของพระศาสนาเหมือนกัน ไม่เป็นของเฉพาะนิกาย คำของอุบาลิกัพพัน (หมาย ๑๐-ข) ก็บอกความว่ากุฎิที่อำแดงชูลูหรือขำมารดาของแกสร้าง (หมายในแผนที่) นั้น ปรารภพระพม่าแต่อุทิศเป็นของสาธารณะ

๒๘. เจื่อนอันจะพึงวินิจฉัยต่อไปว่าเมื่อเป็นเช่นนั้น เจ้าคณะแขวงก็ดี เจ้าอาวาสวัดก็ดี มีสิทธิในที่จะปกครองและจัดเสนาสนะนั้นได้หรือไม่ได้

๒๙. มีธรรมเนียมในพระบาลี ให้สงฆ์สมมติภิกษุรูปหนึ่งหรือหลายรูป (ตามวัดเล็กหรือใหญ่) เป็นเสนาสนะคาหาปกะ คือผู้จัดเสนาสนะให้ภิกษุอยู่ มีอำนาจจะจัดให้อยู่ในเสนาสนะแห่งใดแห่งหนึ่งได้ตามเห็นสมควร แปลว่า การจัดเสนาสนะเป็นธุระของภิกษุในวัดผู้ทำในนามของพระสงฆ์

๓๐. เจ้าอาวาสก็ดี เจ้าคณะแขวงก็ดี ผู้ปกครองวัดตอนได้รับแต่งตั้งจากเจ้าคณะผู้ใหญ่เหนือตนขึ้นไปโดยลำดับ นับว่ามีสิทธิทางคณะสงฆ์และทางราชการ ในที่จะปกครองและจัดเสนาสนะเหล่านั้นตามเห็นสมควรอย่างไร

๓๑. เจื่อนในลำดับว่าพระพม่าผู้อยู่ในวัดนั้นเป็นอาคันตุกะหรือเป็นเจ้าถิ่น เจ้าอาวาสก็ดีเจ้าคณะแขวงก็ดีมีสิทธิในที่จะปกครองหรือไม่

๓๒. เพราะไม่ยอมเข้าอุโบสถสังฆกรรม กับพระพม่าเจ้าของถิ่นต้องนับว่าเป็นอาคันตุกะ ยังอยู่ในที่นั้นเพียงใด เจ้าอาวาสก็ดีเจ้าคณะแขวงก็ดี มีสิทธิในที่จะปกครองเพียงนั้น โดยฐานเป็นสหธรรมมิกด้วยกัน

๓๓. เจื่อนต่อไปว่า จะอ้างการ เคยอยู่ตามลำพังมาเป็นเครื่อง
แก้ตัวได้หรือไม่

๓๔. แต่ก่อนการปกครองของวัดก็ดี ของคณะสงฆ์ก็ดี ยังหละ
หลวมเช่นในวัดดอน พระพม่าอาศัยอยู่ แต่ไม่ได้เข้าร่วมอุโบสถ
สังฆกรรม ทั้งต่างภาษากัน เจ้าอาวาสไม่ได้ดูแลไปถึง ต่างคนต่าง
อยู่ พระพม่า จึงได้อยู่มาตามลำพัง บัดนี้คณะสงฆ์ จัดการปกครอง
ถ้วนถี่เข้า การปกครองของวัดก็ต้องถ้วนถี่ตาม ภิกษุผู้อยู่ในเขต
ก็ต้องอยู่ในปกครอง เช่นครั้งพุทธกาล พระศาสดาทรงบัญญัติ
สิกขาบทอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นภิกษุทั้งปวงก็ต้องอยู่ในใต้สิกขาบทนั้น
จะอ้างเอาการเคยอยู่ตามลำพังมาเป็นเครื่องแก้ตัวไม่ได้

๓๕. ถ้าจะตัดสินใจตามคำร้องของมองเมียดสา พระพม่า
ไม่ยอมอยู่ในปกครอง ก็สมควรจะให้ออกเสียจากวัดดอน และ
เสนาสนะถ้าผู้สร้างจะยังร้องหวงกรรมสิทธิ์ไว้ ก็สมควรจะยอมให้
รื้อเอาไปเสียจะได้ตัดพิพาท แต่ความปรารถนาของมองเมียดสาก็เพียง
ขอให้พระพม่าได้อยู่ต่อไปในที่นั้น เหมือนพระนิกายอื่นเท่านั้นก็จะพอ
แต่กลับร้องตรงกันข้ามไปเสีย

๓๖. แม้มองเมียดสาไม่ได้ร้องเช่นนั้น แต่คำร้องของเขาก็ยัง
เป็นเหตุให้ได้ไต่สวนและรู้ความเป็นไปของพระพม่า โดยประการดัง
ต่อไปนี้

ก. เป็นผู้ที่เข้าอุโบสถและสังฆกรรมกับพวกพระทวายไม่
สะดวกจริง

ข. พวกพระพม่าไม่มีวัดหรือสำนักอยู่แผนกหนึ่ง เหมือนพระ
นิกายอื่น

ค. พระพม่าที่วัดดอน ไม่ใช่ผู้อยู่ชั่วคราวยาวเร็ว ๆ แล้วก็ไปเป็น
ผู้อยู่นาน ๆ และมีพระมาอยู่สลับกันเสมอไปจะทำให้ย้ายวัดอย่าง
อาศัยตุ๊กตาจะลำบาก

๓๗. พระพม่าก็เป็นสหธรรมิก เข้ามาอยู่ในเขตปกครองของ
คณะสงฆ์ฝ่ายเรา ควรได้รับความเอาใจใส่ของเรา สมควรจะทำให้
มีสำนักอยู่ วัดอื่นในแขวงนั้นที่พอจะจัดให้ไม่มี วัดดอนเป็นที่เคย
อยู่มาแล้ว ควรให้ตั้งสำนักที่นั่น

๓๘. ด้วยเหตุนี้เราสั่งให้แบ่งวัดดอนบ้านทวาย อำเภอบางรัก
กรุงเทพฯ เป็นสองสำนักเป็นทางเดินที่ตัดจากถนนเจริญกรุงเข้าไปใน
วัด (หมาย ๔) เป็นเขต ด้านใต้แห่งทางเป็นเขตสำนักพระทวายด้าน
เหนือแห่งทางนั้น ตั้งแต่ทางไปถนนเจ้าฟ้าช้างจีน (หมาย ๕) ยื่นขึ้น
ไปจรดทางตัดลงคูใหม่ (หมาย ๖) เป็นเขตสำนักพระพม่า ตั้งแต่
ทางตัดลงคูใหม่นั้น ยื่นขึ้นไปทางด้านตะวันออก เป็นเขตป่าช้าให้ใช้
เป็นสาธารณะ

๓๙. ให้ทั้งสองสำนักนั้น ขึ้นตรงต่อเจ้าคณะแขวง คือ เหมือน
เจ้าคณะแขวงเป็นเจ้าอาวาสเอง

๔๐. อนุญาตให้พระพม่า ๒ รูป คือพระธรรมอินทระ หรือ
มินอ่อง ๑ พระเวสยะ หรือม่องละ ๑ และพระพม่าผู้จะมาต่อไป
ได้อาศัยในเสนาสนะ ณ สำนักพระพม่านั้น แต่ต้องไม่ทำผิดทางพระ
ศาสนาที่ให้เกิดรังเกียจของพระและทนายพม่าพวกเดียวกัน และ

ยอมอยู่ในปกครองของคณะสงฆ์ ฟังบัญชาท่านผู้ใหญ่เหนือตน ถ้า
ทำผิดหรือไม่ฟังคำบัญชา ถ้าจำเป็นแท้ ไล่ได้เฉพาะรูป

๔๑. ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะแขวงบางรักจะทำตามสิ่งนี้ แต่
จงทำเมื่อมองเมียดสายอมถอนคำร้องทวงกรรมสิทธิ์ในเสนาสนะนั้น
แล้ว และเมื่อพระพม่ายอมอยู่ในปกครองของคณะสงฆ์ฝ่ายเรา

๔๒. เมื่อสำนักพระพม่าได้ตั้งขึ้นโดยอนุญาตแล้ว ขอให้พวก
ทายกพม่าเลือกกันในพวกตนเอง ๓ นายเพื่อจะได้รับหน้าที่เป็น
กรรมการผู้ดูแลสำนักพระพม่านั้น และจะต้องรับมอบหมายดูแลใน
นามของคณะสงฆ์อย่างมรรคทายกแห่งวัดอื่น

วินิจฉัยไว้ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖

(ลงนาม) กรมชิริญาณวโรรส

สภาพวัดในอดีต

ศาลาปู่แก่

วัดดอนพม่า

เมื่อมีพระมหาสมณวินิจัยให้พระพม่าอยู่ในวัดดอนต่อไป ด้วยทรงกรุณาว่า พระพม่าไม่มีวัด หรือสำนักอยู่ในกรุงเหมือนพระนิกายอื่น ทั้งพระพม่าก็เป็นสัทธรรมิก เข้ามาอยู่ในเขตปกครองของคณะสงฆ์ไทยควรจะได้รับความสะดวกจากคณะสงฆ์ไทย จัดให้มีสำนักอยู่ และที่อื่นในแขวงนี้ซึ่งพอที่จักให้เป็นสำนักพระพม่าก็ไม่มี วัดดอนเป็นที่เคยอยู่มาแล้ว ควรจะให้อยู่ต่อไปตามเดิม แต่มีข้อบังคับว่า ต้องไม่ทำผิดในทางพระศาสนา ให้เป็นที่น่ารังเกียจของพระสงฆ์หรือทายกพม่า ทั้งยังจะต้องยอมอยู่ในความปกครองของคณะสงฆ์ไทย เชื้อฟังคำสั่งของท่านผู้เป็นใหญ่เหนือตน โดยขึ้นตรงต่อเจ้าคณะแขวงซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา

ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จึงเกิดมีคณะพม่าขึ้นที่วัดดอน เรียกชื่อเต็มว่าวัดดอนคณะพม่าอยู่ในบริเวณวัดดอนทิศเหนือปากตะวันตก พระสงฆ์และทายกพม่าเลือกกันเองเป็นกรรมการดูแลการคณะสงฆ์

ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย โดยมีเจ้าคณะแขวงทำหน้าที่เป็นเจ้าอาวาสมีอำนาจสิทธิ์ขาดอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเมื่อกล่าวตามนัยนี้แล้ว อำนาจในการปกครองคณะพระพม่าที่ตั้งใหม่ โดยพระมหาสมณวินิจัยชั่วคราวนี้สำหรับเจ้าอาวาสวัดดอนหามิไม่ กล่าวคือพระอธิการจั่น จนุสโร เจ้าอาวาสวัดดอนหามิไม่มีอำนาจปกครองคณะพม่า ถึงแม้ว่าคณะพม่าจะตั้งอยู่ในบริเวณวัดดอนหามิก็ตามที่

นับแต่เกิดกรณีแล้ว ท่านอธิการจั่นเจ้าอาวาสวัดดอนหามิผู้เคร่งครัดในหน้าที่ เคารพในคำสั่งของทางการคณะสงฆ์ผู้ใหญ่ ก็วางตนเฉยอยู่ ไม่เกี่ยวข้องกับคณะพม่าอีกต่อไปเลย ทั้งยังสั่งไว้ว่า ต่อไปภายหน้าให้เจ้าอาวาสวัดดอนหามิทุกรูปจงรับรู้เรื่องนี้ไว้ อย่าชวนชวายเป็นไรเลย ให้วางเฉยไปก่อนจนกว่าจะมีคำสั่งของท่านผู้ใหญ่ หากท่านสั่งเปลี่ยนแปลงเป็นประการใดแล้ว จึงค่อยปฏิบัติตาม

ท่านอธิการจั่น เป็นเจ้าอาวาสครองวัดดอนหามิมาช้านาน ปรากฏว่านอกจากจะเคร่งครัดในหน้าที่แล้ว ยังเป็นผู้เคร่งครัดในพระธรรมวินัยยิ่งนักฝึกฝนในทางกลินภาวนา ชลสังคตศีลพิธีในวิปัสสนา คาทา เป็นพระอุปัชฌาย์บวชกุลบุตรทั้งหลาย ทั้งที่วัดดอนหามิบ้านทวาย ทั้งชาวไทยที่วัดใกล้เคียง มีผู้เคารพนับถือมากในสมัยของท่าน พระอธิการจั่นนี้แล นับว่าเป็นพระอุปัชฌาย์รูปแรกที่มีชื่อเสียงที่สุดของวัดดอนหามิมีชื่อเรียกให้รู้กันทั่วไปว่าพระอุปัชฌาย์จั่น อนึ่งโดยเหตุที่ว่าท่านเป็นสมภารครองวัดดอนหามิมาช้านาน จนถึงกาลแก่เฒ่าเข้าขั้นรัตติกาลผู้ใหญ่ คนทั้งหลายรุ่นหลังชั้นลูกหลาน จึงมักเรียกท่านว่าท่านใหญ่ และบางคนก็เรียกว่าท่านปู่จั่น

ท่านปู่จั้นหรือท่านใหญ่ สมภารเจ้าวัดดอนผู้มีเกียรติคุณฟุ้ง
 ขจรไปไกล ได้ถึงแก่มรณภาพด้วยอำนาจของชราและพญามัจจุราช
 เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๒

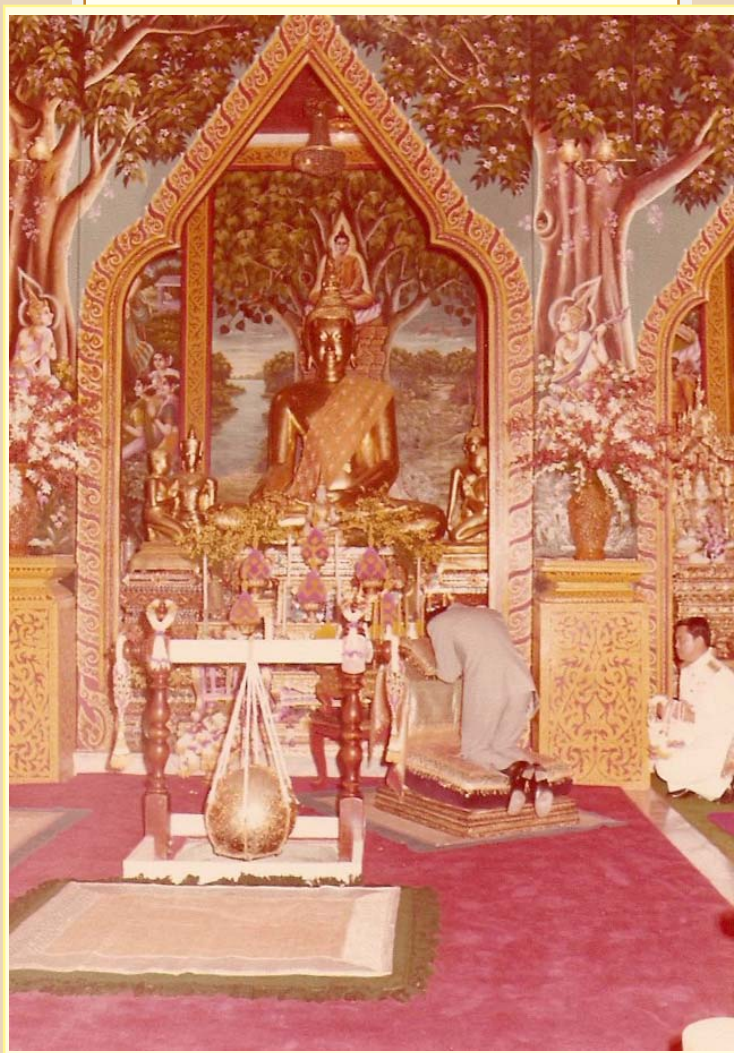

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนิน
ตัดลูกนิมิต
ณ อุโบสถวัดดอน
วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๓

อุโบสถหลังเก่าของวัดดอน

วัดดอน
สมัยพระครูกลยาณวิสุทธี

วัดดอน สมัยพระครูกลยาณวิสุทธิ์

ครั้นท่านปู่จั้นหรือท่านใหญ่ ถึงมรณภาพลงไปแล้ว ด้วยความ
อาลัยยิ่งของปวงชนชาววัดดอนบ้านทวายทั้งหลายแล้ว ทาง
การคณะสงฆ์ได้แต่งตั้งให้พระครูกลยาณวิสุทธิ์ เป็นเจ้าอาวาสวัดดอน
สืบมา ท่านพระครูกลยาณวิสุทธิ์นี้ก็มีชาติกำเนิดสืบเชื้อสายมาแต่ชาว
ทวาย และมีปฐตีกาลที่บ้านทวายเหมือนกัน ประวัติโดยสังเขปของ
ท่านมีดังต่อไปนี้

พระครูกลยาณวิสุทธิ์ มีนามเดิมว่า **กิ่น** กำเนิดเมื่อวันพุธที่
๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๓๔ ตรงกับวันขึ้น ๙ ค่ำ เดือนอ้าย
ปีเถาะ ที่ตำบลบ้านทวาย อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร

ตอนปฐมวัย ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนประถมพิเศษ
ยานนาวา แล้วเข้ารับราชการเป็นทหารมียศเป็นสิบตรี ออกจากทหาร
เข้ารับราชการกรมศุลกากรฯ พออายุ ๒๘ ปี ได้อุปสมบท ณ พัทธสีมา
วัดดอน ตำบลบ้านทวาย อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร โดยมี

พระอุปัชฌาย์จั่น เจ้าอาวาสวัดดอนเป็นพระอุปัชฌาย์

พระอาจารย์ส่น วัดดอนเป็นพระกรรมวาจาจารย์

พระครูสังฆวิธาน วัดสวนพลูเป็นพระอนุสาวนาจารย์ได้รับฉายา
ว่า **วิสุทฺโธ** เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๖๒

ครั้นอุปสมบทแล้ว ก็ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย เท่า
ที่สามารถจักศึกษาได้ในสมัยนั้นจนมีความรู้พอสมควร ต่อมาเมื่อท่าน

ใหญ่หรือท่านปู่จั้น ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์และเจ้าอาวาส ถึงแก่มรณภาพ ก็ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดดอนสืบทอดต่อไป ในขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นสมภารเจ้าวัดดอนอยู่นี้ ก็พยายามปฏิบัติศาสนกิจในหน้าที่ด้วยดี โดยมีหน้าที่และสมณศักดิ์ที่ได้รับ ตามลำดับดังต่อไปนี้

พระพุทธศักราช ๒๔๘๓ ได้รับความกรุณาจากสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (แพ ตีละสุนทร มหาเถร) ให้เปลี่ยนนามใหม่จากพระครูกั้น วิสุทฺโธ เป็นพระครู กัลยาณวิสุทฺธิ ปราภตามอักขรจารึกในโล่เงิน ซึ่งทรงประทานให้มีข้อความดังนี้

พระพุทธรูปในอุโบสถหลังเก่า

วัดสุทัศนเทพวราราม
วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๓
ขอเปลี่ยนนามให้พระครูกีน วิสุโท
เจ้าอาวาสวัดดอน ให้ชื่อว่ากัลยาณวิสุโท
ขอให้จงมีอายุ วรรณะ สุขะ พละเทอญ

ปีพุทธศักราช ๒๕๓๓ ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร มีราชทินนามว่า พระครูกัลยาณวิสุทธิ์ ซึ่งต้องนับว่าเป็นพระครูสัญญาบัตรรูปแรกของวัดดอน ด้วยตั้งแต่ท่านมั่งจันจำ พระยาทวายสร้างวัดมายังไม่เคยปรากฏมีเจ้าอาวาสเป็นพระครูสัญญาบัตรมาก่อนเลย

ปีพุทธศักราช ๒๕๓๗ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลวัดพระยาไกรมีวัดในเขตปกครอง ๕ วัด คือ ๑. วัดลุ่มเจริญศรัทธา ๒. วัดสุทธิวราราม ๓. วัดวรจรรยาวาส ๔. วัดราชสิงขร ๕. วัดลาดบัวขาว และในปีนั้นเอง ก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ ทำหน้าที่ให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรทั้งหลาย ในเขตปกครองของตน ซึ่งนับว่าเป็นพระอุปัชฌาย์รูปที่ ๒ ของวัดดอน

ปีพุทธศักราช ๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูพิเศษ จ.ป.ร.ในราชทินนามเดิม

หลวงพ่อดอน

พระครูกลยาณวิสุทธิ มีปรกติเป็นผู้พูดน้อยแต่หนักแน่น เจริญเมตตาจิตอยู่เป็นประจำ จึงทำให้ประชาชนเคารพนับถือท่านมาก ทั้งใกล้และไกล ตั้งอยู่ในฐานะเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของศิษย์ทุกคน จนพากันเรียกท่านว่าหลวงพ่อดอน อย่างสนิทปากสนิทใจทุกคำไป แม้ท่านจะได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูแล้วก็ตาม แต่คนทั้งหลายก็ยังเรียกท่านว่าหลวงพ่อดอนอยู่นั่นเอง

ด้วยความเคารพนับถือในส่วนเฉพาะบุคคลแล้วสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือว่าโดยความจริง ตัวท่านเองเป็นผู้มีอัธยาศัยชอบใจในการสมาธิภาวนา และขลังอยู่ในคาถาอาคม โดยเล่าเรียนสืบต่อมาจากพระอุปัชฌาย์จันทน์ใหญ่ และพ่อปู่เปี่ยม ซึ่งเป็นอาจารย์วิชาอาคมขลังเรื่องนาม เป็นที่เคารพนับถือของคนในสมัยนั้น เลยทำให้ท่านฝึกใฝ่อยู่แต่ในทางนี้ จนมีชื่อว่าเป็นเกจิอาจารย์องค์หนึ่ง ในบรรดาเกจิอาจารย์ผู้มีวิชาอาคมขลังทั้งหลาย

สมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่นั้น หากมีการพิธีพุทธาภิเษกปลุกเสก
พระเครื่องรางของขลังขึ้น ณ ที่แห่งใด ไม่ว่าจะเป็นในกรุงหรือหัว
เมือง หลวงพ่อวัดดอนมัทได้รับอาราธนาให้ไปนั่งปรกปลุกเสกด้วย
รูปหนึ่งเสมอมา แม้ที่วัดดอนเองในยุคของท่าน ก็มีงานพิธีพุทธา
ภิเษกนับได้หลายครั้งหลายหน เพราะท่านมีอุปนิสัยชอบสร้างพระ
เครื่องรางของขลัง และสร้างอย่างจริงจังหลายแบบหลายพิมพ์
บรรดาพระที่ท่านสร้างทั้งหมดนั้น พระที่มีอภินิหารศักดิ์สิทธิ์เกรียง
ไกร ซึ่งทำชื่อเสียงให้แก่ท่านผู้สร้างมากที่สุดก็คือ **พระกริ่งฟ้าผ่า** และ
พระพิมพ์ผง ๘๔,๐๐๐ องค์ โดยมีประวัติการสร้างที่ควรแก่การ
บันทึกไว้ในที่นี้ดังต่อไปนี้

พระกริ่งฟ้าผ่า

ประวัติการสร้างพระกริ่งฟ้าผ่านี้ เริ่มขึ้นเมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๘๐ สมัยที่ยังเป็นพระครูกิน วิสุทฺโธ ผู้มีวิสัยทัศน์พิเศษ ปราบปรามเหตุไทยเข้าทำสงครามอินโดจีน ในฐานะที่เคยเป็นทหารมาก่อน ท่านจึงเกิดมีความปรารถนาอย่างแรงร้อนที่จะช่วยประเทศไทย ตามสมณวิสัยที่จะพึงกระทำได้ จึงคิดสร้างพระกริ่งนรินทรายเพื่อแจกจ่ายแก่บรรดาศิษย์ลูกหลานบ้านห้วยที่ลาไปทัพกับทหารไทยทั่วไป ในการ

สร้างพระกริ่งครั้งนี้ได้จัดเป็นพิธีใหญ่โดยตัวท่านเองไปทูลอาราธนา
สมเด็จพระสังฆราช (แพ ตีลาโสมมหาเถร) วัดสุทัศน์เทพวราราม
ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาอย่างสูงสุด ให้มาทรงเป็นองค์ประธานจุดเทียนชัย
และกำกับการทั่วไปจนกว่าจะเสร็จพิธี ในขณะที่กำลังทำพิธีบวงสรวง
เทวดาอัญเชิญพวงเทพเจ้า ให้มาเข้าร่วมพิธีอันศักดิ์สิทธิ์นั้น พลัน
อสุนิบาตจากฟากฟ้าก็พาดตกลงมาในท่ามกลางพิธี ให้เป็นทิวจักรวาล
หวนไหวโกลาหล ทั้ง ๆ ที่ปราศจากเค้าเมฆและฝน ผู้คนทั้งหลาย
ตื่นตะลึงวุ่นวายแปลกประหลาดใจหนักหนา จึงพากันเรียกพระกริ่ง
ที่สร้างขึ้นครั้งนี้ว่า พระกริ่งฟ้าผ่า

ครั้นเสร็จพิธีการพุทธาภิเษกอันศักดิ์สิทธิ์แล้ว หลวงพ่อวัดดอน
ผู้สร้างพระกริ่งฟ้าผ่า ก็เริ่มดำเนินการตามที่ตั้งเจตนาไว้ คือแจกจ่าย
ให้แก่บรรดาทหารไทย ที่เดินทางไปรบในราชการสงครามอินโดจีน
และประชาชนผู้สนใจทั่วไป โดยไม่คิดมูลค่าแต่อย่างใดทั้งสิ้น

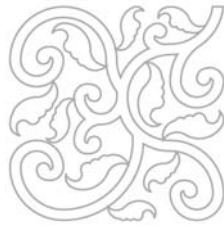
เกิดเลื่องลือกันตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา พรรณนาถึงกฤษฎาภิ
นิหารของพระกริ่งฟ้าผ่าว่า มีอานุภาพในทางคงกระพันชาตรี สามารถ
ที่จะป้องกันภัยอันตรายได้ทั่วทุกทิศ อาทิตหารไทยคนหนึ่ง ซึ่งบัดนี้
เป็นคนแก่แล้วได้กล่าวด้วยน้ำตาคลอเบ้าว่า การที่เขามีชีวิตตลอดมา
โดยปลอดภัยจากท่ากระสุนปืนของข้าศึก ในสมรภูมิจินโดจีน
ครั้งกระนั้น ก็ด้วยอำนาจมหัศจรรย์ของพระกริ่งฟ้าผ่า ซึ่งเขามีติด
ตัวอยู่องค์เดียวแท้ ๆ

แม้ในกาลปัจจุบันนี้ ก็ยังมีผู้พรรณนาถึงอำนาจของพระกริ่ง
ฟ้าผ่าไปต่าง ๆ นานา อาทิ บุรุษวัยกลางคนผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นศิษย์
ของท่านพระครูกัลยาณวิสุทธิ์ เกิดมีอาการชวนชวายเป็นบ้า
ตาย เพื่อให้ได้พระกริ่งฟ้าผ่า สอบถามได้ความว่า เดิมทีเขาได้รับพระ
กริ่งไปจากมือหลวงพ่ผู้สร้าง แล้วห้อยคอติดตัวไว้เป็นประจำ พลบ
ค่ำวันหนึ่ง เคะระห์ร้ายถูกชายฉกรรจ์สี่คน มั่นพากันกลุ่มรุมทำร้าย
ด้วยมีดและไม้ จนเสียหลักล้มฟุบอยู่ โดยไม่ได้รับอันตรายมีบาด
แผลในร่างกายแต่ประการใด

เจ้าพวกร้ายร้ายแปลกใจตรวจกันในร่างกายพบพระกริ่งจึงยึด
เอาไปเสีย ตั้งแต่บัดนั้นมา เขาก็เกิดความว่าวุ่นใจ หากไม่มีพระกริ่ง
วัดดอนประจำกายชีวิตของเขาจะรู้สึกละอายใจไม่ตลอดกาล
บุรุษอีกผู้หนึ่งรำพันว่า ถ้าไม่มีพระกริ่งฟ้าผ่า ป่านนี้ตัวเขาคงเป็นผีลง
ป่าช้าไปแล้ว ด้วยถูกอันธพาลรุมแทงที่ร่างกายหลายแห่ง แต่ละแห่ง
ล้วนแต่หมายเอาตายทั้งสิ้นเช่นที่หน้าอกเบื้องซ้าย ที่หน้าท้อง และ
แทงซ้ำแล้วซ้ำเล่าแห่งละสองสามที ปรากฏว่ามีผิวดำแต่เพียงเป็น
จุดดำซ้ำเล็กน้อย บริเวณที่ถูกแทงด้วยของแหลมคมเท่านั้น

จึงเป็นอันว่าพระกริ่งฟ้าผ่านี้ เป็นอนุสรณ์ของหลวงพ่่วัดดอน
ขึ้นหนึ่ง ซึ่งทำให้ท่านเป็นผู้มีชื่อเสียงเกรียงไกร วงการผู้นิยมมีของ
ดีติดตัวทั้งหลาย ล้วนแต่พากันปรารภกันอย่างนัก

พระพิมพ์ผง ๘๔,๐๐๐ องค์

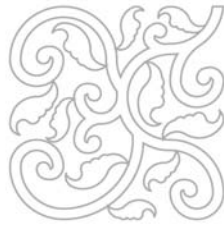
การสร้างพระพิมพ์ผงแปดหมื่นสี่พันองค์นั้น มีประวัติความเป็นมาดังต่อไปนี้ คือ วันหนึ่งในปีพุทธศักราช ๒๔๘๙ สมภารเจ้าวัดดอนพระครูกลยาณวิสุทธิ ได้จินตนาการถึงอนาคตว่า อีกประมาณสิบปีปลายภาคหน้าก็จักถึงยุคถึงพุทธกาลยี่สิบห้าพุทธศตวรรษควรจะจัดสร้างอนุสรณ์สักอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นอนุสรณ์พิเศษสำหรับตัวท่านในมหามงคลกาล ก็แต่ว่าสิ่งที่จะสรรค์สร้างนั้นควรจะเป็นอะไรดี

โดยเหตุที่ท่านเป็นผู้มีอัธยาศัยชอบสร้างพระเครื่องรางของขลัง ดังนั้น จึงตั้งความปรารถนาที่จะสร้างพระพิมพ์ผงจำนวนแปดหมื่นสี่พันองค์ให้เท่ากับจำนวนพระธรรมชั้นอันประกอบด้วยวิทยาคมเป็นของศักดิ์สิทธิ์มีกฤษฎาภินิหารดังสนั่นเหมือนกับพระกริ่งฟ้าผ่าปรารถนาดังนี้แล้ว จึงเที่ยวเสาะแสวงหาผงวิเศษจากที่ต่าง ๆ พร้อมทั้งสรรพคุณวัตถุนานา กว่าจะครบตามตำราก็อายุชราอยู่หลายปี เมื่อได้สรรพวัตถุดำเนินการแล้ว ก็ไม่รอช้าเร่งให้บรรดาศิษย์ทั้งภิกษุสามเณรแลเด็กวัด ช่วยกันโขลกตำทำกันและทำพระพิมพ์

ผงกันวุ่นวายภายในโรงอุโบสถ เพราะวันถึงพุทธกาลคือปีชวดเข้ามา
ใกล้เต็มที ก็พอดีได้ครบแปดหมื่นสี่พันองค์ เป็นองค์พระพิมพ์
ผงหลายแบบหลายอย่าง สมความตั้งใจของท่าน แล้วจึงจัดงานพิธี
พุทธาภิเษกครั้งใหญ่ อาราธนาเกจิอาจารย์ทั้งหลายทั้งปวงทั่วราชอาณาจักร
มานั่งปรกปลุกเสกเป็นเวลานานถึง ๓ วัน เมื่อครั้งถึง
พุทธกาลปีพุทธศักราช ๒๕๐๐ (ปัจจุบันนี้ยังมีเหลืออยู่)

พระพิมพ์ผงแปดหมื่นสี่พันองค์รุ่นนี้ นับเป็นอนุสรณ์ของหลวง
พ่อวัดดอนอีขันหนึ่ง ซึ่งมีอภินิหารเป็นที่เลื่องลือกันไปต่าง ๆ นานา
เช่น พระกริ่งฟ้าผ่า ตามที่พรรณนาไว้แล้วนั้น

วัดกัลยาณบรรพต

อนุสรณ์ชิ้นสุดท้าย ที่พระครูกัลยาณวิสุทธิ สร้างไว้ในพระพุทธรูปก็คือ วัดกัลยาณบรรพต อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี มูลกรณที่จะสร้างวัดนี้ขึ้น ก็โดยความเป็นเกจิอาจารย์ของท่านนั่นเอง กล่าวคือ หลังจากที่ได้สร้างพระกริ่งฟ้าผ่าและพระพิมพ์ผงแปดหมื่นสี่พันองค์ จนมีชื่อเสียงเกรียงไกรเห็นประจักษ์แจ้งในอภินิหารด้วยตัวของท่านเองแล้ว ก็ดูเหมือนว่าจะทำให้ท่านมีความเชื่อมั่นในการเหล่านี้มากยิ่งขึ้น เกิดศรัทธาในเรื่องคาถาอาคมวิหยามนต์และศาสตร์ลี้ลับทั้งหลาย จนถูกอัคราภัยกับคณะพรหมศาสตร์นั่งทางในหลายคน

คราวหนึ่งพอมีเวลาว่างท่านจึงเดินทางไปกับคณะพรหมศาสตร์ทั้งหลายซึ่งชอบพูดถูกอัคราภัยกัน เพื่อท่องเที่ยววนมัสการปูชนียสถานต่าง ๆ ในหัวเมือง หลังจากเที่ยวเฟื่องเป็นขบวนพรหมทัศนาศรตอนขากลับได้แวะนมัสการพระพุทธรูปสระบุรี แล้วถือโอกาสเที่ยวชมธรรมชาติใกล้บริเวณพระพุทธรูปอันเป็นป่าแลเขา ผ่านเจ้าพ่อ

เขาตกลงมาทางใต้ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่าเขาเลี้ยวได้พบสถานที่แห่งหนึ่ง
บนเขานั้นมีลักษณะผิดกว่าที่อื่นแลดูแปลกประหลาด

คณะพรหมศาสตร์จึงได้พากันพิจารณาดูแล้วได้เกิดมีมติร่วมกันว่า สถานที่นั้นแลที่แท้คือรอยพระพุทธรูปอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งยังไม่มีใครเคยพบเห็นมาก่อนเลย แล้วก็พรรณนาความวิเศษมหัศจรรย์
กันไปต่าง ๆ นานา พระครูกัลยาณ์เกิดความเลื่อมใสจึงชวนช่วย
สร้างวัดขึ้นที่นั่นวัดหนึ่ง ให้ชื่อว่าวัดกัลยาณบรรพต

ขณะนี้ยังปรากฏมีอยู่ เพื่อความรอบรู้ของอนุชนรุ่นหลังในเรื่อง
นี้ จักขอนำเอาบทความของ **นายไศล ปาละนันท์** ซึ่งพรรณนาถึง
วัดกัลยาณบรรพตและหลวงพ่อดอนในสมัยนั้น มารวบรวมไว้ให้
เป็นหลักฐานดังต่อไปนี้

สิบปีที่ผ่านมาเอง ตามเส้นทางรถไฟสายท่าเรือ-พระพุทธรูป
ซึ่งได้กลายเป็นทางหลวงให้รถยนต์อื่นเดินแทน ณ บัดนี้นั้น ถ้าเรา
เดินผ่านเส้นทางสายนี้เรารู้สึกเองว่าเป็นการไปเที่ยวป่าดี ๆ นั่นเอง
เพราะทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติเช่นนั้น นาน ๆ จึงจะผ่านกระต๊อบ
มุงแฝกสักหลังหนึ่ง

ความเป็นอยู่ของผู้คนก็อยู่ในทำนองเดียวกัน แต่ในปี
ข้าพเจ้าได้ผ่านไปอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏว่าที่ตำบลพุกวางได้เกิดเป็นชุมชน
ขึ้นแล้ว แม้จะไม่ใหญ่โตอะไรแต่ก็ดีขึ้นกว่าเดิมถึงผิดหูผิดตา มอง
ขึ้นไปทางตัวภูเขาจะได้เห็นบันไดปูนขึ้นไปตามธรรมชาติของพื้นที่จนถึง
ยอดเขา มีวิหารปากถ้ำหลังย่อม ๆ ตั้งอยู่อย่างน่าเอ็นดู มณฑปหลัง
หนึ่งที่ยอดเขา มีสีลันแสดงว่าเพิ่งจะสร้างเสร็จใหม่ ๆ

พระพุทธรูปนั้นปางต่าง ๆ รวมทั้งปางประทานพรแบบชินดูรูปปั้นฤๅษี เรียงรายไปในสภาพของธรรมชาติที่จงใจรักษาไว้ มีกุฏิอันถูกต้องลักษณะควรแก่การอยู่อาศัยสองสามหลัง ที่ยอดเขาเดียวกันนั้นน้ำใช้เป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็ได้มองเห็นแท่งขนาดจุลรี้อยเกลลอนบรรจุน้ำฝนไว้เต็มปรีตั้งอยู่ทั่วไปในบริเวณ เป็นสายตาลงมาที่เชิงเขา

ข้าพเจ้าได้เห็นพระพุทธรูปอุ้มบาตร ขนาดสูงประมาณสามเมตร เหลืองอร่าม ไกล่เชิงบันได มองเห็นศาลาดิน ศาลาการเปรียญ หมู่กุฏิเป็นหลังเรียงกันแถวหนึ่ง เป็นเรือนชั้นเดียวเตี้ย ๆ ต่อเป็นแนวเดียวกันอีกสองหลังทราบว่ามีคนจีนมากินเจ บำเพ็ญบุญกันในฤดูนมัสการ มีบ่อน้ำ ซึ่งนอกจากพระจะได้ใช้แล้ว ชาวบ้านก็ได้อาศัยใช้ด้วย

ในบริเวณที่ว่างข้างหน้าใกล้ถนน เห็นเด็กนักเรียนวิ่งเล่นกันเกรียว ประมาณดูร่วมสองร้อยคน เขาวนทั้งปวงนั้นได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ก็โดยทางราชการได้รับการให้ยืมศาลาการเปรียญเป็นโรงเรียนนั่นเอง ความผิดหูผิดตาเป็นเช่นนั้น ความสนใจอยากรู้ก็ตามมา แล้วในที่สุดจึงทราบว่

พระภิกษุชรารูปหนึ่ง ซึ่งฝึกฝนบำเพ็ญศาสนกิจเป็นประจำ ได้จาริกไปจนพบสิ่งมหัศจรรย์ขึ้นอย่างหนึ่งบนยอดเขา ภายหลังที่ได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว ความเลื่อมใสศรัทธาได้บังเกิดขึ้นแก่ท่านว่านั่นคือ “รอยพระพุทธรบาท” ด้วยศรัทธามั่นอันนี้ ท่านก็มีได้ร้องขอให้เวลาผ่านไปเปล่า กระวีกระวาดขออนุญาตต่อทางการ บุรณะบริเวณสถานที่นั้นเป็นวัดขึ้นทันที แต่คำขออนุญาตของท่านถูกยับยั้งโดยระเบียบที่ว่าพระภิกษุสงฆ์จะขอสร้างวัดไม่ได้

ท่านไม่ยอมให้ความปรารถนาในน้ำใจของท่านถูกยับยั้งไปด้วย
จึงได้เชิญ พล.ต.ก้าน จันทน์ภูมิเวท มาพบและขอให้สมอ้างเป็นผู้
ขออนุญาตสร้างวัดแทน ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือด้วยดี แล้วคำขอ
ก็ปรากฏว่าเจียบไปโดยไม่รู้เรื่องตลอดระยะเวลา ๖-๗ ปี แต่ด้วย
ศรัทธาและเจตนาอันแรงกล้าเท่านั้น ทำให้ท่านเป็นผู้นำและปฏิรูป
ท้องถิ่นนั้น เป็นวิวัฒนาการทางศาสนา และการศึกษาของเยาวชนขึ้น
ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ทราบผลของการอนุญาต ท่านก็กล้าทำ

ทุกสิ่งทุกอย่างที่ถูกสร้างขึ้นนั้น สำเร็จได้ด้วยสัมพันธภาพ ใน
การเป็นผู้นำ ผู้เสียสละ ผู้ใคร่เห็นความเจริญของท่านโดยแท้ แม้
แต่ที่ดินที่ก่อสร้างทั้งปวงนั้นตั้งอยู่ ประมาณร่วมสามสิบไร่ท่านก็เป็น
ผู้นำ โดยรวบรวมจัดปัจจัยจากชาวพุทธทั้งหลายซื้อกรรมสิทธิ์มา ซึ่ง
ขณะนั้นบริเวณทั้งหมดนั้น ถูกขนานนามว่าวัดกัลยาณบรรพต และ
สิ้นเงินไปแล้วสองล้านบาทเศษ (สมัยพุทธศักราช ๒๕๐๔) พระ
ภิกษุที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงนี้ก็คือ

หลวงพ่พระครูกัลยาณวิสุทธิ

เจ้าอาวาสวัดดอน

เจ้าคณะตำบลวัดพระยาไกร

อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร

มีปัญหาว่หลวงพ่เอาเงินที่ไหนดมาสร้าง ? ก็เงินของผู้รักการ
บริจาคซึ่งศรัทธาในตัวท่าน ร่วมกับทรัพย์สินอันเป็นของท่านคราวละ
มากบ้างน้อยบางนั้นแหละ ไม่ว่าจะมียากมีน้อยอย่างไร หลวงพ่ทำไม่

หยุด เมื่อหมดแล้ว ท่านก็พักเหนื่อยเสียก่อน แล้วก็ลงมือทำต่อไป
อีกเป็นดังนี้ตลอดมา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ มีพระภิกษุจำพรรษา
ตลอดมาไม่ขาดสาย

เมื่อใกล้ชิดและศึกษาองค์หลวงพ่อก็ได้แล้วได้ทราบชัด และแน่ว่า
ใจเป็นที่สุดว่า หลวงพ่อเป็นชายชาติตรีเต็มตัว รอบรู้ธุรกิจต่าง ๆ หลาย
แขนงเป็นผู้มองเห็นการณ์ไกล ไม่ทำทุกอย่างแบบสุกเอาเผากินและ
ไม่ชอบทำอะไรที่เป็นประโยชน์แก่ตน แต่ชอบให้เป็นประโยชน์แก่
ส่วนรวม ในฐานะเป็นผู้นำเพื่อการสร้างสรรค์แล้วก็บันทึกว่า

หลวงพ่เป็นผู้หนึ่งในชั้นแนวหน้า หลวงพ่เป็นผู้พูดน้อย
แต่ทำมาก ไม่รักการโต้ตอบกับคนโง่ ไม่รับนับถือความชั่วในอดีต
ของผู้ใดมาพิจารณาในปัจจุบัน หลวงพ่เชื่อมั่นทุกโอกาสว่า ถ้า
มนุษย์ได้รักความเป็นแก่น้ำใจแล้ว มนุษย์นั้นเป็นคนดีได้ หลวง
พ่ถืออดีตเป็นครู ถือปัจจุบันเป็นการต่อสู้ และถืออนาคตคือความ
หวัง นอกจากนั้นท่านยังถือภพชาติที่ว่า เสือมันมีก็เพราะป่ามันปก
ป่ามันรกก็เสือจึงยัง แผ่นดินจะเย็นก็เพราะหญ้ามันบัง ที่หญ้า
มันยังก็เพราะดินมันดี

ทั้งหมดนี้ เป็นคำของนายไศล ปาละนันท์ ซึ่งพรรณนาถึง
เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันวัดกัลยาณบรรพต และหลวงพ่่วัดดอนใน
สมัยนั้น เป็นเรื่องที่น่าจะเป็นประโยชน์แก่อนุชนคนรุ่นหลัง ผู้มีความ
สนใจใคร่จะทราบโดยไม่ต้องสงสัย

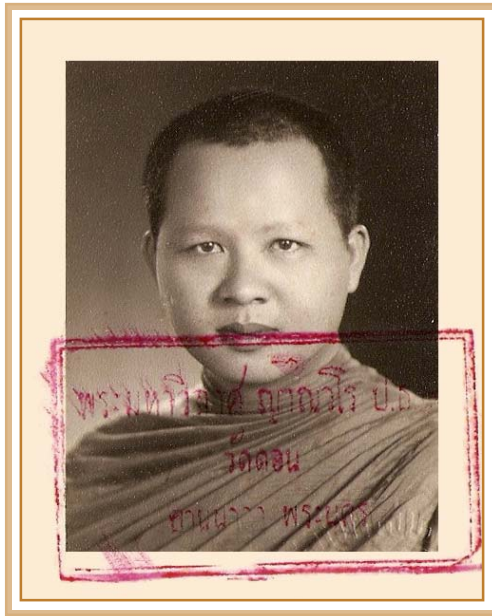
บันปลายแห่งชีวิต

และบันปลายแห่งชีวิต พระครูกลยาณวิสุทธิเจ้าอาวาสวัดดอนซึ่งอยู่ในวัยชราได้ถูกโรคพยาธิเบียดเบียนสังขารร่างกายหลายโรคสุขภาพไม่ค่อยจะดีตลอดมา ปลายปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ ท่านป่วยเป็นโรคประสาททางตาเสื่อม ถึงกับมองอะไรไม่เห็น จึงได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสงฆ์ โดยการผ่าตัดแต่ก็ไม่หาย และยังมีโรคอื่นเข้ามาแทรกแซงอีก คือโรคหอบ โรคหัวใจโต และโรคความดันโลหิตสูง บรรดาศิษยานุศิษย์ พาท่านมารักษาพยาบาลเรื่อยมาอาการก็หาดีขึ้นไม่ ด้วยตัวท่านตั้งอยู่ในวัยชราแล้ว

จนถึงวันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๐๗ อาการแห่งโรคกลับกำเริบขึ้นอย่างหนัก เป็นเหตุให้ท่านพูดอะไรไม่ได้เลย ครั้นเวลา ๐๒.๒๐ น. หลวงพ่อพระครูกลยาณวิสุทธิ เจ้าอาวาสวัดดอนซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ และเกจิอาจารย์ชื่อดัง ก็ต้องถึงแก่มรณภาพล่วงลับไป ตามชราภาพของสังขารประมาณอายุได้ ๗๓ ปี พรรษาได้ ๔๔ พรรษา ต่อมาได้จัดให้งานพิธีพระราชทานเพลิงศพของท่าน ณ เมรุกลางลานวัดดอน เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๐๘ โดยจัดเป็นงานใหญ่ใช้เวลานานถึง ๓ คืน ๓ วัน

วัดดอน
สมัยพระพรหมโมลี
(วิชาศ ภาณวโร ป.ธ.๙)

วัดดอน
สมัยพระพรหมโมลี
(วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙)

ครั้นการพระราชทานเพลิงศพ พระครูกลยาณวิสุทธิ์ เจ้า
อาวาสวัดดอน และเจ้าคณะตำบลวัดพระยาไกร ผ่านพ้นไปแล้ว
พระมหาวิลาศ ญาณวโร ก็ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้า
อาวาสวัดดอนสืบต่อมา เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๐๙

เจ้าอาวาสวัดดอนองค์นี้มีเชื้อชาวทวายเหมือนกับเจ้าอาวาสวัด
ดอนรูปก่อน ๆ แต่เป็นชาวไทย ชาตินิยมเดิมอยู่จังหวัดกาญจนบุรี
มีประวัติที่ควรจะได้เล่าไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ทราบดังนี้

นามเดิม **วิลาศ** นามสกุล **ทองคำ** บิดานามว่า นายบัว
ทองคำ มารดานามว่า นางยม ทองคำ เกิดเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๗๓ ตรงกับวันอังคาร ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๗ ณ บ้าน
อุโลกสีห์หมื่น ตำบลอุโลกสีห์หมื่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

บรรพชา

วันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๖ ตรงกับวันพุธ ขึ้น ๑๔
ค่ำ เดือน ๗ ปีมะแม โดยมี **พระครูวรรัตนวิบูล** วัดแสนตอ
เจ้าคณะอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพระอุปัชฌาย์

อุปสมบท

วันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ตรงกับวันอาทิตย์ แรม
๑๐ ค่ำ ปีมะเส็ง โดยมี **สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์** นามเดิมว่า
พิน ชุตินฺธโร ปริยัติธรรม ๙ ประโยค วัดสามพระยา ครั้ง
ยังดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพเวที เจ้าคณะจังหวัดพระนคร เป็น
พระอุปัชฌาย์ **พระครูสุทิวรคุณ** นามเดิมว่า แส เจ้าอาวาส
วัดสุทิวราราม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ **พระครูกัลยาณวิสุทธิ**
นามเดิมว่า กิ่น วิสุทฺโธ เจ้าอาวาสวัดดอนเป็นพระอนุสาวนาจารย์
ประชุมสงฆ์ ๒๕ รูป ทำอุปสมบทกรรม ณ พัทธสีมาวัดดอน
ได้รับฉายาว่า **ญาณวโร** เสร็จญัตติจตุตถกรรมเวลา ๑๓.๑๐ น.

การศึกษา

ตอนปฐมวัย ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนอาชีววิทยาการ บ้านอุโลกสีห์มีน อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี สำเร็จชั้นประถมศึกษา
ปริญญาตรี

ครั้นบรรพชาเป็นสามเณรแล้ว **พระวินัยธรรมเร่ง ชินปุดโต** เจ้าอาวาสวัดพระแท่นดงรัง อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพระอาจารย์ มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะให้ศึกษาธรรมและบาลี เพื่อที่จะให้ได้เป็นมหาเปรียญกับเขาบ้าง เพราะลูกพระแท่นดงรัง กาญจนบุรี ยังไม่เคยมีใครได้มหาเปรียญเลยสักคน จึงดันดันนำตัวมาฝากไว้กับ **พระครูกลยาณวิสุทธิ** เจ้าอาวาสวัดดอนเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๘๘ โดยมี **พระอาจารย์สมบุญ** เป็นผู้ปกครองดูแล ศึกษาบาลีธรรม ณ สำนักเรียนวัดยานนาวา

ก็บังเอิญสมเจตนาของท่านอาจารย์เร่งวัดพระแท่นดงรัง กล่าวคือ **สามเณรวิลาศ** ผู้เป็นศิษย์ สามารถสอบได้เปรียญตั้งแต่เป็นสามเณร ครั้นอายุครบอุปสมบท คุณนาย**ทองดี ทวีสิน** มีศรัทธา รับภาระเป็นโยมปวารณาให้ความอุปถัมภ์ในการอุปสมบทตามธรรมเนียมประเพณี แล้วศึกษาพระปริยัติธรรมชั้นบาลีสืบต่อไปจนสอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค ซึ่งเป็นเปรียญธรรมชั้นสูงสุดแห่งสถาบันการศึกษาคณะสงฆ์ไทย โดยมีลำดับปีการศึกษาที่สอบได้ในสนามหลวง ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี ดังต่อไปนี้

แผนกธรรม

พุทธศักราช ๒๕๘๖	สอบได้ นักธรรมชั้นตรี
พุทธศักราช ๒๕๘๗	สอบได้ นักธรรมชั้นโท
พุทธศักราช ๒๕๘๙	สอบได้ นักธรรมชั้นเอก

แผนกบาลี

พุทธศักราช ๒๕๙๑	สอบได้ประโยค	ป.ธ.๓
พุทธศักราช ๒๕๙๒	สอบได้ประโยค	ป.ธ.๔
พุทธศักราช ๒๕๙๔	สอบได้ประโยค	ป.ธ.๕
พุทธศักราช ๒๕๙๕	สอบได้ประโยค	ป.ธ.๖
พุทธศักราช ๒๕๙๖	สอบได้ประโยค	ป.ธ.๗
พุทธศักราช ๒๕๙๗	สอบได้ประโยค	ป.ธ.๘
พุทธศักราช ๒๕๐๓	สอบได้ประโยค	ป.ธ.๙

การศึกษาพิเศษ

พุทธศักราช ๒๕๑๗ สำเร็จการศึกษาโรงเรียนพระสังขมาธิ
การสวนกลาง กรุงเทพมหานคร

พุทธศักราช ๒๕๓๒ ได้รับปริญญาพุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิปัสสนาธุระ

หลังจากที่ได้รับพระราชทานประกาศนียบัตรและพัดยศ
เปรียญธรรม ๔ ประโยค ณ อุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ในการพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชาปีพุทธศักราช ๒๕๐๓
แล้ว **พระมหาวิลาศ ญาณวโร** ก็เดินทางไปจำพรรษาที่จังหวัด
ภูเก็ตหนึ่งพรรษา เพื่อบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน โดยมี **พระอาจารย์
เซ่ง อุดตกรุไซ** แห่งสำนักวิปัสสนาท่าเรือ ภูเก็ต เป็นวิปัสสนา
จารย์ บำเพ็ญอยู่จนตลอดไตรมาส ถูกโรคอาพาธเบียดเบียนให้
มีอาการอ่อนเพลียนัก จึงเดินทางกลับมารักษาตัวที่วัดเดิม

ครั้นมีเรี่ยวแรงดีแล้ว ปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ จึงเดินทางไป
จำพรรษาอยู่ที่สำนักวิปัสสนากรรมฐานวิเวกอาศรม จังหวัดชลบุรี
เพื่อบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานอีกครั้ง ด้วยว่าเมื่อบำเพ็ญครั้งแรกนั้น
ผลแห่งการบำเพ็ญยังไม่เป็นที่พอใจพุดง่าย ๆ ก็ว่ายงงอยู่ ยังไม่
รู้เรื่องการบำเพ็ญวิปัสสนาดีพอ การบำเพ็ญครั้งนี้มี**ท่านอาจารย์อาสภ
เถระ** เป็นผู้บอกกรรมฐาน ท่านอาสภเถระผู้นี้เป็นพระภิกษุชาวพม่า

มีความรู้เชี่ยวชาญทั้งในด้านปริยัติทั้งในด้านปฏิบัติ กล่าวคือ ในด้าน
ปริยัติมีความรู้ถึงขั้นธัมมัจฉริยะ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงสุดแห่ง
คณะสงฆ์พม่า **ดังนั้นท่านจึงมีนามเต็มว่าพระอาจารย์ภักทันตะ**
อาสภเถระ ธัมมัจฉริยะ

ในด้านปฏิบัติปรากฏว่าเคยบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานมานาน
จนกระทั่งได้เป็นวิปัสสนาจารย์บอกกรรมฐาน ณ ลำน้ำกวัดสาสน
ยิตสา ประเทศพม่า มีศิษยานุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์มากมาย
ต่อมาได้เดินทางมาประเทศไทยตามคำอาราธนาของคณะสงฆ์
ผู้ใหญ่ในสมัยนั้น เพื่อสั่งสอนวิปัสสนาธุระแก่พุทธบริษัทชาวไทย ณ
วัดมหาธาตุ จนได้รับการขนานนามว่า ท่านอาจารย์ใหญ่ แล้วได้
ไปจำพรรษาอยู่ที่สำนักวิปัสสนากรรมฐานวิเวกอาศรม ชลบุรี ใน
ปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่พระมหาวีลาศไปขอปฏิบัติ
กรรมฐานด้วยตนเอง

ถูกท่านอาจารย์เกี่ยวเชิญให้บำเพ็ญวิปัสสนาธุระอันแสนจะยาก
เย็น อยู่เป็นเวลานานตลอดไตรมาส เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแสนสาหัส
แต่ก็ได้รับผลยิ่งใหญ่ประมาณค่ามิได้ ออกจากกรรมฐานแล้วตั้งใจ
จะพักผ่อนให้สบาย กลับถูกท่านอาจารย์บังคับให้เรียนวิชาวิปัสสนา
จารย์ต่ออีก จึงต้องเรียนด้วยซาบซึ้งในความกรุณาและความหวัง
ดีของท่าน จบแล้วจึงเดินทางกลับมาสำนักอยู่วัดดอนตามเดิม

งานด้านการเผยแผ่

ตั้งแต่่ออกจากการบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานเป็นต้นมา พระมหาวิลาศ ญาณวโร ได้มีจิตเป็นกุศลจรจนาหนังสือธรรมะทางพระพุทธศาสนา เท่าที่เวลาจักอำนวยให้ โดยมุ่งหวังจะให้เป็นที่ประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ทั้งในปัจจุบันและอนาคต หนังสือธรรมะที่รจนามีรายชื่อตามลำดับต่อไปนี้

๑. วิชาวิปัสณาจารย์ หนังสือเล่มนี้เป็นหลักวิชา ว่าด้วยเรื่องการสอนกรรมฐานตามลำดับวิปัสสนาญาณต่าง ๆ ตั้งแต่วิปัสสนาญาณขั้นต้นจนถึงขั้นสูงสุด (หนังสือเล่มนี้ยังไม่ได้พิมพ์)

๒. โลกที่ปณี หนังสือเล่มนี้ ว่าด้วยเรื่องนรกสวรรค์ จนกระทั่งถึงเรื่องพระนิพพาน เหตุบันดาลจิตให้คิดจนาโลกที่ปณีคือ แต่ก่อนนี้แม้จะได้เรียนธรรมะทางพระพุทธศาสนามานาน แต่ก็ยังไม่มีความเชื่อมั่นและความเข้าใจ ในคำสอนอันลึกซึ้งถึงเรื่องนิพพาน นรกสวรรค์ ครั้นออกจากการกรรมฐานแล้ว ค่อยมีใจผ่องแผ้ว กอรปด้วยความเชื่อมั่นในพระพุทธรวจนะ จึงรจนาโลกที่ปณีไว้เพื่อบูชาคุณพระพุทธศาสนา

๓. มุนีนาคที่ปณี หนังสือเล่มนี้ ว่าด้วยเรื่องความยากเย็นแสนเข็ญ ในการสร้างบารมีเพื่อที่จะได้ตรัสรู้พระปรมาภิเษกสัมโพธิญาณ เหตุบันดาลจิตที่ได้คิดจนามุนีนาคที่ปณีก็คือ เมื่อออกจากการกรรมฐานแล้ว รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์สมเด็จพระ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จีรจนาหนังสือนี้ เพื่อบูชาคุณแห่งพระ
พุทธองค์

๔. วิปัสสนาที่ปณี หนังสือเล่มนี้ ว่าด้วยเรื่องวิปัสสนา และ
ลักษณะการแห่งวิปัสสนาญาณต่าง ๆ ตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูงสุด ซึ่ง
ผู้บำเพ็ญจะต้องประสบพบเห็น ในขณะที่บำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน
เหตุบันดาลจิตที่ให้เกิดจนาวิปัสสนาที่ปณีก็คือ เมื่อออกจากกรรมฐาน
แล้ว มีใจผ่องแผ้วเห็นคุณแห่งวิปัสสนาธุระ จีรจนาหนังสือนี้ เพื่อ
บูชาวิปัสสนากรรมฐานและครูบาอาจารย์ทั้งหลาย

๕. โลกนาถที่ปณี หนังสือเล่มนี้ ว่าด้วยเรื่องการสร้างบารมี
สามชั้น ในอดีตชาติที่สำคัญแห่งองค์สมเด็จพระสมณโคตมบรมครู
เจ้า เหตุบันดาลจิตที่ให้เกิดจนาโลกนาถที่ปณีก็คือ เมื่อรจนามุณี
นาถที่ปณีจบลงแล้ว รู้สึกว่ายังไม่เพียงพอแก่ความต้องการที่จะบูชา
พระคุณแห่งพระพุทธองค์ จีรจนาหนังสือนี้ เพื่อเป็นเครื่องบูชา
พระมหากุณณิคุณอีกเล่มหนึ่ง ซึ่งก็ยังเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจใคร่
ศึกษาอีกด้วย

๖. ภาวนาที่ปณี หนังสือเล่มนี้ว่าด้วยเรื่องภาวนา โดยอธิบาย
สมถภาวนากับวิปัสสนาภาวนา ให้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด
ไป เหตุบันดาลจิตที่ให้เกิดจนาหนังสือนี้ก็คือ เมื่อบำเพ็ญกรรมฐาน
ทราบแนวทางแห่งภาวนาแล้ว เห็นความมุ่งหมายในวงการภาวนาของ
ท่านคณาจารย์ทั้งหลาย ซึ่งต่างก็อ้างว่าของตนถูก ของตนดี และ

ของตนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่พระนิพพาน ต้องการที่จะชี้แนวทาง
ภาวนาที่ถูกต้องตามพระพุทธรูฏีกา จัรจนาภาวนาที่ปนีขึ้น เพื่อให้
ผู้มีปัญญาทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ได้พิจารณาให้ทราบชัดเต็ด
ขาดลงไปว่า อะไรคือสมถภาวนา และอะไรคือวิปัสสนาภาวนา

๗. โพธิธรรมที่ปนี หนังสือเล่มนี้ ว่าด้วยเรื่องการตรัสรู้แห่ง
องค์สมเด็จพระบรมครูเจ้า อธิบายความให้เข้าใจในพระจตุราริยสัจ
ทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ เหตุบันดาลจิตให้คิดรจนาหนังสือเล่ม
นี้ ก็โดยได้รับอาราธนาจาก นายพันตำรวจโท เขียน รัตน
สุวรรณ ผู้ต้องการจะทราบให้แนชัดลงไปว่า องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าของเราตรัสรู้อะไร

๘. กรรมที่ปนี หนังสือเล่มนี้ ว่าด้วยเรื่องกรรมตามคติคำ
สอนทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็นสามภาค คือ ภาคที่หนึ่ง
อธิบายถึงกรรมประเภทต่าง ๆ ภาคที่สองอธิบายถึงผลวิบากแห่งกรรม
ต่าง ๆ ทั้งกรรมดี กรรมชั่ว ภาคที่สาม อธิบายถึงวิธีการทำลาย
ล้างกรรมให้หมดสิ้นไป เหตุบันดาลจิตให้คิดรจนาหนังสือนี้
ก็เพราะมีอุบาสกอุบาสิกาพากันมาถามปัญหาเรื่องกรรมอยู่เสมอ รู้สึก
ว่าคนทั้งหลายสมัยนี้ยังมีความข้องใจสงสัยในเรื่องกรรมตามคติคำ
สอนทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นอันมาก ต้องการที่จะอธิบายเรื่อง
กรรมให้ลั่นชากลั่นสงสัย จึงได้รจนากรรมที่ปนีขึ้น เพื่อประโยชน์
แก่มวลชนผู้มีกรรมทั้งหลาย ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๙. วิมุตติรัตนมาลี หนังสือเล่มนี้ ว่าด้วยวิถีทางที่จะนำตนไปสู่ความหลุดพ้น จากมุขมณฑลแห่งพญามัจจุราช คือ การตัดขาดจากวัฏสงสาร แล้วประเวศน์เข้าไปสู่พระมหานพพาน

๑๐. ภูมิวิลาสินี หนังสือเล่มนี้ว่าด้วยเรื่องภูมิต่าง ๆ และปฏิบัติอันเป็นทางดำเนินไปถึงภูมิลำที่นั่น ตั้งแต่ไตรภูมิขึ้นไปจนถึงนิพพานภูมิ เหตุบันดาลใจที่ทำให้คิดรจนานี้ หนังสือนี้ และเหตุที่จะมีการเปลี่ยนชื่อจากปฏิบัติที่ปณี มาเป็นวรรณกรรมไทยชื่อภูมิวิลาสินีนั้น ก็เพราะได้มีโอกาสอ่านคำประกาศของธนาคารกรุงเทพ จำกัด

งานหนังสือที่รจนานี้ได้รับการยกย่องเป็นอย่างมาก โดยได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดวรรณกรรม ซึ่งธนาคารกรุงเทพ จำกัด ได้จัดให้มีการประกวดวรรณกรรมในวิชาการหลายสาขา อาทิ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา วัฒนธรรม ศาสนา แล้วคัดเลือกเอาสำนวนที่ควรแก่การชนะเลิศเพียงฉบับเดียวเพื่อการเผยแผ่ให้เป็นสมบัติของชาติและเป็นมรดกของอนุชนรุ่นหลังต่อไปภายหน้า ผลของการตัดสินปรากฏว่า หนังสือของพระพรหมโมลีได้รับรางวัลชนะเลิศติดต่อกันถึง ๓ ครั้ง ดังนี้

เรื่อง **“ภูมิวิลาสินี”** ได้รับรางวัลชนะเลิศวรรณกรรมสาขาศาสนาเมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๑๓

ศาสนาเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม

แต่ พระราชโอรสได้กษัตริย์ (โอรส อนุชาธิราช น.ศ. ๙)

เรื่อง จิตรรัตนมาลี

ประเภท เรือนแก้ว ของธนาคารกรุงเทพ จำกัด

ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๑๕

ขอให้มีความสุขสวัสดิ์เจริญ เทอญ.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๑๘

ਮਨਦੀਪ

ผู้วิจัยชื่อ/ชาติ

$$V_{\text{max}} = 100 \text{ mm}^3$$

ประธานกรรมการบรรณกรรมไทย

18. August

กรรมการผู้จัดการใหญ่

2.00/12.12.14

ประธานกรรมการประจำสำนักงาน

เรื่อง **“กรรมที่ป็นี”** ได้รับรางวัลชนะเลิศวรรณกรรมสาขาคาสนาเมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๑๙ พร้อมกับได้รับคำชมเชยว่า “เป็นเพชรน้ำเอกในวงวรรณกรรม” ซึ่งนับว่าเป็นเกียรติประวัติอันสูงส่งแก่วงการคณะสงฆ์ไทย

- พุทธศักราช ๒๕๑๖ ถวายพระธรรมเทศนา ในพระราชพิธี
บำเพ็ญกุศลวิสาขบูชา

- พุทธศักราช ๒๕๒๒ ถวายพระธรรมเทศนา ในพระราชพิธี
บำเพ็ญกุศลวิสาขบูชา

- พุทธศักราช ๒๕๓๐ ได้รับการประกาศเกียรติคุณว่า เป็น
ผู้ทำประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา สาขากการแต่งตั้งหนังสือทางพระพุทธ
ศาสนา ในวันวิสาขบูชา พุทธศักราช ๒๕๓๐

- พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นกรรมการสำนักฝึกอบรมพระธรรม
ทูต ผู้ทรงคุณวุฒิ

- พุทธศักราช ๒๕๓๖ เป็นหัวหน้าพระธรรมทูต สายที่ ๑

งานด้านการปกครอง

- พุทธศักราช ๒๕๐๙ เป็นเจ้าอาวาสวัดดอน

- พุทธศักราช ๒๕๑๓ เป็นเจ้าคณะตำบลวัดพระยาไกร

- พุทธศักราช ๒๕๑๔ เป็นพระอุปัชฌาย์

- พุทธศักราช ๒๕๑๖ เป็นเจ้าคณะเขตยานนาวา

- พุทธศักราช ๒๕๒๘ เป็นรองเจ้าคณะภาค ๑

- พุทธศักราช ๒๕๓๑ เป็นเจ้าอาวาสวัดยานนาวา (พระอาราม
หลวง)

- พุทธศักราช ๒๕๓๕-๒๕๔๓ เป็นเจ้าคณะภาค ๑

- พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม

งานด้านการศึกษา

- พุทธศักราช ๒๔๙๓ เป็นครูสอนปรียัติธรรม
- พุทธศักราช ๒๔๙๖ เป็นกรรมการตรวจธรรมสนาม

หลวง

- พุทธศักราช ๒๔๙๖ เป็นกรรมการตรวจบาลีสสนามหลวง
- พุทธศักราช ๒๕๑๘ เป็นกรรมการนำประโยคบาลีสสนาม

หลวงไปเปิดสอนในจังหวัดส่วนภูมิภาค

- พุทธศักราช ๒๕๓๑ เป็นเจ้าสำนักเรียนวัดยานนาวา

พระมหาวิลาศ ญาณวโร ไฉวันอุปสมบท (รูปที่ ๑ จากขวา)
๙ กรกฎาคม ๒๔๙๓ ณ อุโบสถวัดดอน

พระแท่นดงรัง ๒๔๙๔ (รูปที่ ๒ จากขวา)

เยี่ยมเยือนเมืองเก่า

การปฏิสังขรณ์วัดดอน

ปี พ.ศ. ขณะดำรงสมณศักดิ์เป็น	จำนวนเงิน
๒๕๐๙-๒๕๑๐ พระมหาวิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙ ๑๕๗,๙๖๔	
๒๕๑๑-๒๕๑๖ พระศรีวิสุทธิโสภณ	๓,๐๐๐,๓๘๓
๒๕๑๗-๒๕๒๔ พระราชวิสุทธิโสภณ	๘,๓๔๔,๒๘๖
๒๕๒๕-๒๕๓๒ พระเทพมุนี	๕,๓๑๔,๕๙๘
รวมการปฏิสังขรณ์วัดดอนทั้งสิ้น	๑๖,๘๖๗,๒๓๑

การก่อสร้างปฏิสังขรณ์วัดยานนาวา

ปี พ.ศ. ก่อสร้างปฏิสังขรณ์อาคาร จำนวนเงิน

๒๕๓๒ ปฏิสังขรณ์กุฏิเจ้าอาวาสซึ่งสร้างตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐
๓,๙๐๘,๐๘๙

๒๕๒๔ สร้างกุฏิสงฆ์เป็นอาคารทรงไทยตรีมุข สูง ๕ ชั้น ๘๐
ห้อง ๑๕,๑๐๐,๐๐๐

สร้างศาลาบำเพ็ญกุศลอาคารทรงไทย ประดับยอดปราสาท
๕ ยอด สูง ๓ ชั้นครึ่ง ๗๖,๓๐๐,๐๐๐

๒๕๓๖ สร้างหอพระไตรปิฎกสูง ๓ ชั้น ๕,๓๙๙,๓๐๐

รวมการปฏิสังขรณ์วัดยานนาวาทั้งสิ้น ๑๐๐,๗๖๗,๓๘๘

วางศิลาฤกษ์สร้างอุโบสถหลังใหม่

มุงหนึ่งของชีวิต

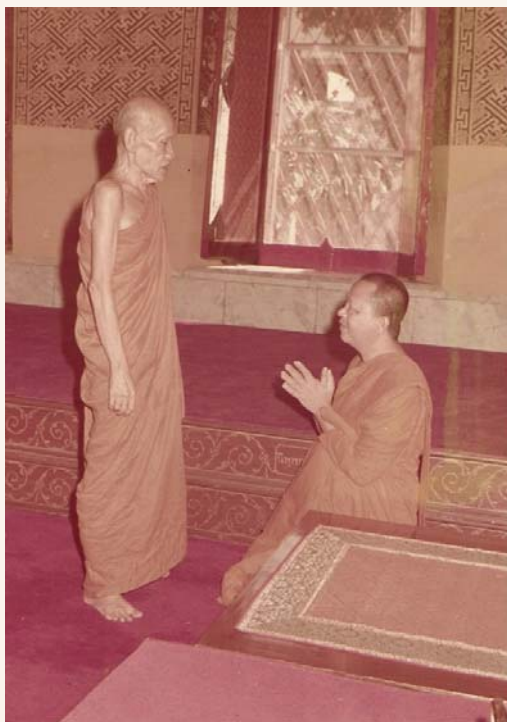
งานพิเศษ

- พุทธศักราช ๒๕๒๘ เป็นกรรมาธิการแห่งสภาคีติการกสงฆ์
สังคายนาพระธรรมวินัย ตรวจชำระพระไตรปิฎก
- พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นกรรมการร่างกฎหมายอาญา
- พุทธศักราช ๒๕๓๗ เป็นประธานกรรมการแปลพระ
ไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทยฉบับมหจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พุทธศักราช ๒๕๓๙ เป็นกรรมการศูนย์ควบคุมการไป
ต่างประเทศ สำหรับพระภิกษุสามเณร (ศ.ต.ภ.)
- พุทธศักราช ๒๕๓๗ เป็นผู้อำนวยการใหญ่กองการ
วิปัสสนาธุระแห่งประเทศไทย

สมณศักดิ์

- พุทธศักราช ๒๕๑๐ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น
พระราชาคณะ ชั้นสามัญที่ **พระศรีวิสุทธิโสภณ**
- พุทธศักราช ๒๕๑๖ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์
เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ **พระราชวิสุทธิโสภณ**
- พุทธศักราช ๒๕๒๔ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์
เป็นพระราชาคณะ ชั้นเทพที่ **พระเทพมุนี**
- พุทธศักราช ๒๕๓๒ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์
เป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่ **พระธรรมธีรราชมหามุนี**
- พุทธศักราช ๒๕๓๗ ได้รับพระราชทานสถาปนาสมณศักดิ์
เป็นรองสมเด็จพระราชาคณะชั้นหิรัญบัฏที่ **พระพรหมโมลี**

พระพรหมโมลี เป็นพระมหาเถระที่ทรงคุณธรรม ผลงานทุกอย่างทุกประการของพระเดชพระคุณเป็นที่ประจักษ์ชัดในคุณค่าแห่งความเป็นนักปราชญ์ในความถูกต้องเที่ยงธรรมตามกฏระเบียบแห่งการบริหารงานในหน้าที่ เป็นแบบอย่างอันงดงามแห่ง สมณจริยา สมการสรรเสริญของปวงนักปราชญ์อย่างแท้จริง

สมเด็จพระวันรัต
วันรับตราตั้งพระสังฆาธิการ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๗

มรณภาพ

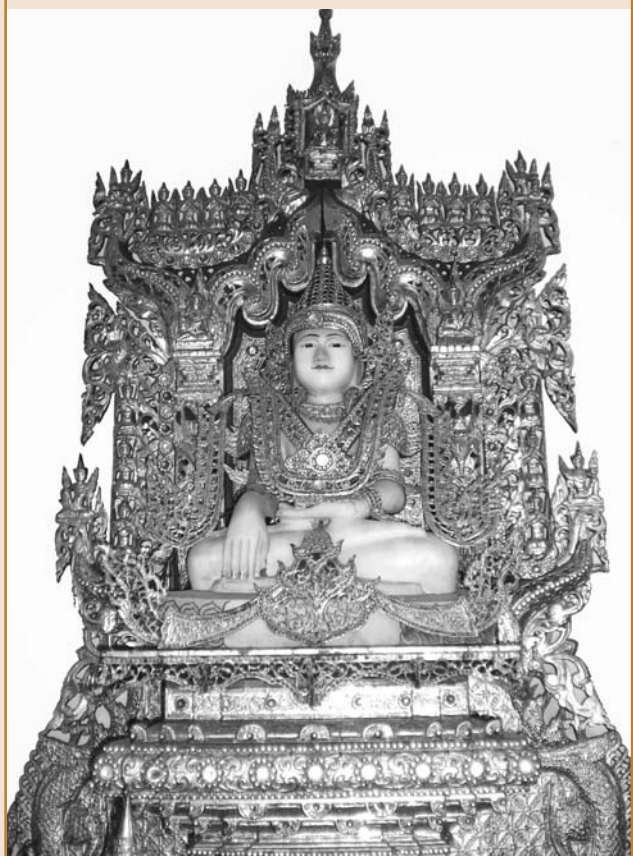
พระเดชพระคุณพระพรหมโมลี และคณะสงฆ์ ๙ รูปเดินทางไปประเทศพม่า แล้วเดินทางไปยังเมืองทวาย เพื่อปฏิบัติศาสนกิจค้นคว้าข้อมูลและหลักฐานทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระโสมเถระและพระอุตรเถระในอดีตที่ผ่านมาเพื่อนำข้อมูลหลักฐานที่ได้มาเขียนหนังสือเกี่ยวกับประวัติการสืบสานพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ได้ถึงแก่มรณภาพด้วยอาการหัวใจล้มเหลวเฉียบพลัน ตั้งแต่วันที่ ๒๓.๐๐ น. ของคืนวันพฤหัสบดีที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๔๔ ในขณะที่จำวัดอยู่ที่พักในเมืองทวาย ประเทศพม่า สิริรวมอายุได้ ๗๐ ปี ๗ เดือน ๘ วัน พรรษา ๕๐

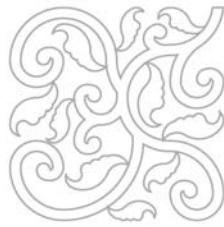

รูปหล่อหุ่นขี้ผึ้ง พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร ป.๑๙)

พระพุทธรูปหินอ่อนวัดดอน

สัญลักษณ์แห่งความเป็นทวยหีที่คงเหลือไว้ ให้ลูกหลานได้ชื่นชม

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๑๓ ก่อนหน้าที่จะมีการพิธีมอบรางวัลวรรณกรรมไทยประมาณสี่เดือน **พระมหาวิลาศ ญาณวโร** ซึ่งในขณะนั้นมีสมณศักดิ์เป็น **พระศรีวิสุทธิโสภณ** ได้รับนิมนต์จากคณะศรัทธาเพื่อเดินทางไปทอดถวายผ้าป่าที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก วัดอะไรจำไม่ได้เสียแล้ว จำได้แต่ว่าเป็นวัดไทยใหญ่ สร้างในสมัยโบราณลักษณะเหมือนกับวัดไทยใหญ่คล้ายวัดพม่าทั่ว ๆ ไปเพราะอยู่ใกล้ชายแดนไทยพม่า ซึ่งมีพระไทยอาศัยอยู่สี่ห้ารูป ท่านสมภารเป็นพระไทยใหญ่แต่เคยไปเรียนพระปริยัติธรรมที่พม่า มีนามเป็นไทยใหญ่ของท่านอาจารย์อรุณ รูปร่างผอม พุศน้อย แต่อุปนิสัยดีน่านับถือรักใคร่

ท่านอาจารย์อรุณเมื่อได้เห็นอาคันตุกะไปจากกรุงเทพแดนไกล ก็ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี พาชมนสถานที่และนมัสการปูชนียสถานปูชนียวัตถุต่าง ๆ จนกระทั่งมาถึงพระพุทธรูปองค์หนึ่ง ซึ่งสร้างด้วย

หินอ่อน เป็นพระพุทธรูปประจำวัด องค์พระพุทธรูปและเครื่องตั้ง
ที่ประดิษฐานมองดูก็พอจะรู้ได้ว่าเป็นศิลปะทางพม่า เมื่อพระศรีวิ
สุทธิโสภณได้ฉันภัตตาหารด้วยจิตเคารพแล้ว ก็เพ่งพินิจพิจารณาพระพุท
ธูปองค์นี้อยู่เป็นเวลานานหนักหนา

ก็ธรรมดาว่าพระศรีวิสุทธิโสภณนี้ เป็นผู้มิอุปนิสัยฝึกฝายอยู่
แต่การหนังสือ เพราะเรียนพระปริยัติธรรมมาแต่เล็กแต่น้อย ไม่ได้
มีความสนใจเป็นเกจิอาจารย์ชอบสร้างพระหรือสนใจในพระพุทธรูปปาง
ต่าง ๆ เหมือนกับเขาอื่น ถ้าจะพูดง่าย ๆ ก็คือว่าท่านไม่ค่อยมีความ
รู้ในเรื่องนี้เท่าใดนัก ยิ่งเมื่อออกจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแล้ว
ก็ยิ่งไกลกันไปใหญ่ จะกราบไหว้บูชาพระครั้งใด ก็ได้แต่สนใจไปถึง
พระพุทธรูปโดยตรงเท่านั้น ไม่ค่อยจะสนใจรูปทรงสัญลักษณ์ของพระ
ว่าจะเป็นชนิดใด

แม้ใครจะเอาพระพุทธรูปปางต่าง ๆ หรือพระเครื่องรางของขลัง
มาอวด ไม่ว่าจะเก่าแก่สวยงามหรือจะดีวิเศษอย่างไร ก็ได้แต่เฉยอยู่
ไม่ออกความเห็นอะไร ส่วนใจนั้นก็มักอยู่เสมอว่า บรรดารูปพระทั้ง
หลายที่เห็นกันอยู่ในโลกนี้ หลายแบบหลายอย่างล้วนแต่เป็นศิลปะ
กระด้าง ไม่เหมือนอย่างพระที่ท่านเคยพบเห็นในขณะบำเพ็ญวิปัสสนา
กรรมฐาน ด้วยว่าเป็นพระพุทธรูปอันเกิดแต่ันิมิตในกรรมฐาน ทรง
ไว้ซึ่งความวิจิตรพิสดาร สวยงามสุดพรรณนา ประกटิธรรมดาของ
ท่านเจ้าคุณพระศรีวิสุทธิโสภณเป็นอย่างนี้

แต่การที่ท่านพิจารณาพระพุทธรูปหินอ่อนวัดไทยใหญ่นั้นอยู่นานนักหนา ก็เพราะว่านอกจากองค์พระและเครื่องตั้งซึ่งเป็นศิลปะพม่าจะสวยงามแปลกตาไม่เคยเห็นแล้ว ก็บังเกิดกุศลจิตคิดถึงเบื้องหน้าเบื้องหลังให้สับสนวนวายไปไกลว่า วัดดอนที่ตนอยู่นั้นเดิมทีเป็นวัดทวายสืบเชื้อสายกันมาช้านาน ล่วงมาถึงกาลบัดนี้สัญลักษณ์แห่งความเป็นทวายเริ่มจะจางหายไปทุกที

หากได้พระพุทธรูปแบบนี้ไปไว้เป็นสมบัติของวัดดอน ก็น่าที่จะเป็นการดี จะได้เป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลาย ให้นึกถึงความเป็นวัดทวายได้บ้าง จริงอยู่พระพุทธรูปลักษณะนี้เป็นศิลปะพม่าโดยแท้ แต่พม่ากับทวายนั้นแต่โบราณกาลมาก็ล้วนแต่อยู่ในผืนแผ่นดินปฐพีติดกันอันได้นามว่าพุกามประเทศทั้งสิ้น เมื่อเพ่งพินิจพิจารณาศิลปะแห่งพระพุทธรูปนี้แล้วว่าจักเป็นถาวรวัตถุชิ้นหนึ่ง ซึ่งคงสัญลักษณ์แห่งความเป็นวัดดอนทวาย ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาพิจารณาและกราบไหว้บูชา

ยิ่งจินตนาการไป ความปรารถนาที่จะได้พระพุทธรูปแบบนี้มาเป็นสมบัติของวัดดอนก็ปรากฏมีมากขึ้น จึงบอกความในใจให้ท่านอาจารย์อรุณได้ทราบ และถามว่าจะพอมิทางช่วยให้ความปรารถนานี้สำเร็จได้หรือไม่ ท่านก็ตอบว่าได้ และว่าค่าใช้จ่ายในการนี้ประมาณหนึ่งหมื่นสองร้อยเศษ

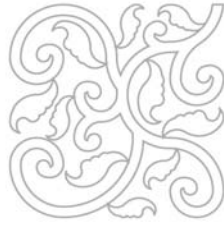
สำหรับค่าใช้จ่ายเพียงเท่านี้อาจจะไม่มากมายสำหรับบางคน แต่สำหรับพระศรีวิสุทธิโสภณในตอนนั้น แม้จะเป็นท่านเจ้าคุณสมภารเจ้าวัด แต่ก็ไร้สมบัติเหมือนคนอนาถา เงินวัดเงินวาหรือที่อุตสาหไปสวดไปเทศน์ไปฉัน ได้จตุปัจจัยไทยทานมาไม่ว่าจะมากจะน้อยเพียง

ใด ก็มลายหายสูญไปในการก่อสร้างปฏิสังขรณ์วัดดอนเสียทั้งสิ้น
ดังนั้นเมื่อท่านอาจารย์อรุณผู้มีน้ำใจดีรับช่วยในราคานี้ ซึ่งเป็นราคาที่
ช่วยเหลือกันจริง ๆ ก็ตาม ถึงกระนั้นก็อับจนปัญญา แต่ความ
ปรารถนาที่จะได้พระพุทธรูปองค์นี้ยังมีอยู่

ก็พอดีได้รับการถวายรางวัลชนะเลิศในการประกวด
วรรณกรรมไทย **เรื่องภูมิวิลาสินี** จากธนาคารกรุงเทพ จำกัด เป็น
จำนวนเงินทั้งสิ้นสามหมื่นบาท จึงมีจิตใจฟ่องแผ้วแล้วให้พระลูกวัด
ซึ่งมีนามว่า **พระปุ่น (ทองพุล) มนุดาคโม** ไปดำเนินการเพื่อให้
สำเร็จเป็นสมบัติของวัดดอนสมความปรารถนา เมื่อวันที่ ๑๔
กรกฎาคม ๒๕๑๓ ลี้นคำใช้จ่ายในการนี้หนึ่งหมื่นสองพันบาท ส่วน
ที่เหลืออีกหนึ่งหมื่นแปดพันบาท ในจำนวนที่ได้รับรางวัลสามหมื่นนั้น
ก็หมดสิ้นไปในการบำเพ็ญกุศลก่อสร้างปฏิสังขรณ์ภายในวัดดอนโดย
ไม่เหลืออีกตามเคย

จะอย่างไรก็ดีควรบันทึกไว้ในที่นี้ว่า การที่ได้พระพุทธรูป
หินอ่อนพร้อมทั้งเครื่องตั้งทั้งชุดมาไว้เป็นสมบัติของวัดดอน เพื่อคง
สัญลักษณ์แห่งความเป็นวัดดอนอันเป็นอนุสรณ์ที่ท่านมั่งจันจำพระยา
ทวยสร้างไว้สมเจตนานั้น ก็โดยเหตุที่ได้รับการถวายรางวัลจาก
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด โดยแท้ ทำให้ความปรารถนาในพระพุทธร
ูปสำคัญอันมีมานาน ได้สำเร็จลงสมความปรารถนาทุกประการ

วัดบรมสถลชื่อที่ทุกคนไม่คุ้นหู

นับตั้งแต่เนมะโยกะยอดินหรือมังจันจำพระยาทวายได้ชวน
ทวายสร้างวัดดอนขึ้นตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๓๔๐ เรื่อยมาจนถึงปีพุทธ
ศักราช ๒๔๐๐ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งราชวงศ์จักรี แผ่นดินพระ
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ด้วยความที่พระองค์เป็นนักปราชญ์มีความสามารถในเชิงอักษร
ศาสตร์ภาษาเป็นอย่างดี ได้ทรงเปลี่ยนนามจากวัดดอนมาเป็น **วัด
บรมสถล** ซึ่งเป็นชื่อที่ทุกคนในสมัยนั้นเรียกขานยาก เนื่องจากพี
นองทวายผู้มาจากแดนไกล ยังไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถนัด
ปาก โดยมากยังคงใช้วัดดอนหรือวัดดอนหลังบ้านทวายตามเดิม

ตกมาถึงปีพุทธศักราช ๒๔๔๖ ชาววัดดอนก็ได้เกิดความปีติ
ยินดีเป็นอย่างยิ่งอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในอดีตที่ผ่านมามีความรู้สึกเช่นนี้ได้
เคยเกิดขึ้นแล้ว เมื่อ **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** ได้ทรงเสด็จ
พระราชดำเนินมาตัดลูกนิมิต ณ อุโบสถวัดดอน เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม
๒๔๕๓ ถือว่าเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งของวัดดอน

ก็ว่าได้ และในปีพุทธศักราช ๒๕๔๖ นี้ เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่
สำคัญก็ได้เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระ
บรมราชินีนาถ ได้ทรงพระราชทานผ้าพระกฐินส่วนพระองค์ให้ กอง
ทุนพุทธนเรศวร นำมาทอดถวาย ณ วัดบรมสถล (วัดดอน) ในวัน
เสาร์ที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๖ เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็น
พระราชกุศล แต่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

แต่เนื่องจากในหนังสือที่ราชเลขาธิการได้ส่งมาถึง พระครูวิสุทธิ
กัลยาณกิจ เจ้าอาวาสวัดดอนองค์ปัจจุบัน เรื่องการนำกฐินพระราช
ทานมาถวายนั้น ได้ใช้ชื่อว่า วัดบรมสถล (วัดดอน) หาได้ใช้ชื่อว่า
วัดดอนอย่างที่เคยได้เคยได้ค้นเคยไม่

ด้วยเหตุนี้เองทางวัดดอนจึงได้กลับมาใช้ชื่อว่า วัดบรมสถล ตาม
เดิม ตั้งแต่เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาล
ที่ ๔ ได้ทรงพระราชทานแปลงนามไว้ในปีพุทธศักราช ๒๔๔๐

รายนามผู้มีจิตศรัทธาร่วมพิมพ์เผยแพร่เป็น ธรรมทาน

๑. พระครูวิสุทธิกัลยาณกิจ เจ้าอาวาสวัดบรมสถล (วัดดอน)
๒. คุณณัฏฐารีย์ วชิรพงศ์วิศ และครอบครัว
๓. คุณ Christopher Thomas และครอบครัว
๔. คุณสมศักดิ์-คุณมยุรี เล่าห์ตันหิรัญ และครอบครัว
๕. คุณไวบูลย์-คุณอมรา วงศ์ไชควัฒนา และครอบครัว
๖. คุณบุษรา-คุณนันทอรธมาณ สรกุลจำรูญ
๗. แม่ชีระวีวรรณ งานวิสุทธิพันธ์
๘. คุณสมคิด เกษรขจรทิพย์ และครอบครัว

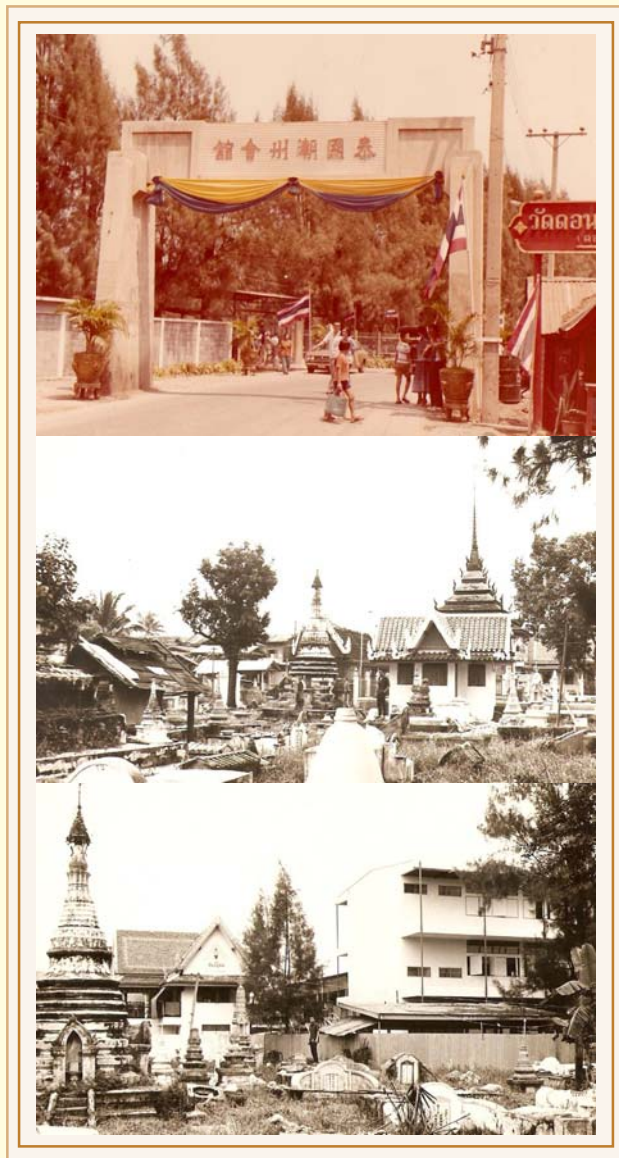
ขอให้ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในบุญกุศลครั้งนี้ จงประสบแต่ความ
สุขความเจริญปราศจากทุกข์โศกโรคภัย ถึงความเจริญงอกงามในพระ
ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปเทอญ.

วัดดอนในอดีต

งานเทศน์มหาชาติ มีการเล่นชุก

วัดดอนในอดีต

ป่าช้าวัดดอน

วัดตอนอนุสรณ์ของชาวทวายจากแดนไกล
ถูกสร้างขึ้นใหม่ในแผ่นดินสยามประเทศสำเร็จ
เรียบร้อยแล้ว โดยการนำของท่านเนมะโยกะยอดิน
หรือ มังจันจ่าอดีตเจ้าเมืองทวาย สมควรใช้เป็น
พำนักอาศัยของพระสงฆ์สามเณรในพระพุทธศาสนา
ซึ่งจรรยาแต่จตุรทิศทั้งปวง สมเจตนาของท่านผู้
สร้าง ตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระบรมบพิตรพระพุทธยอดฟ้า
จุฬาโลกมหาราช

